

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра економіки і торгівлі

Світлана Бортнік

ПЛАНУВАННЯ ТА КОНТРОЛЬ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ТА ТОРГІВЕЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Методичні вказівки
до практичних занять

Луцьк 2024

УДК 331.2
ББК У9(4 Укр.)29я73
Б-54

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № від).

Хомяк Н.Л., д.е.н., доцент, кафедра менеджменту, Волинський національний університет імені Лесі Українки

Бортнік С. М.

Б-54 Планування та контроль в підприємницькій та торговельній діяльності. Методичні вказівки до практичних занять для здобувачів освіти для підготовки бакалавра галузі знань 07 Управління та адміністрування спеціальності 076 Підприємництво та торгівля освітньо-професійної програми Підприємництво, торгівля та біржова діяльність / Світлана Миколаївна Бортнік. Луцьк: 2024. 168 с.

Анотація: Методичні вказівки призначені для виконання практичних робіт та підготовки до практичних занять здобувачів освіти з метою підготовки до іспиту, формування та перевірки системи знань з методології розроблення перспективних і поточних планів, необхідності їхнього контролю. У них висвітлені ключові питання та завдання щодо визначення відповідних принципів планування та контролю на підприємстві, особливостей формування планів, проведення маркетингових досліджень, планування виробничих процесів і оперативно-календарного планування і контролю, матеріально-технічного забезпечення, виробничої потужності, оплати праці та виробничої інфраструктури, фінансів і витрат виробництва, оновлення продукції та розвитку підприємства, включаючи функції контролю за їх здійсненням.

Основна увага приділяється практичній підготовці до занять, здачі іспиту та перевірці ступеня опанування форм, методів і процесу планування і контролю; вивчення структури і технології розроблення типових планів економічного і соціального розвитку підприємства, складу показників і методики їх розрахунку, оптимізації виробничої програми.

Рекомендовано здобувачам освіти освітньо-кваліфікаційного рівня Бакалавр, галузі знань 07 Управління та адміністрування, спеціальності 076 Підприємництво та торгівля ОПП Підприємництво, торгівля та біржова діяльність.

УДК 331.2
ББК У9(4 Укр.)29я73
© Бортнік С.М., 2024
© Волинський національний
університет імені Лесі Українки, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
I. СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕТА	6
II. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ТА ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ	11
Тема 1. Сутність планування та особливості його здійснення на підприємстві	11
Тема 2. Система планування і контролю підприємницької діяльності	12
Тема 3. Маркетингові дослідження, планування і контроль збуту продукції	13
Тема 4. Планування і контроль виробництва продукції	14
Тема 5. Оперативно-календарне планування і контроль	15
Тема 6. Планування і контроль матеріально-технічного забезпечення виробництва	16
Тема 7. Планування потужності підприємства	17
Тема 8. Планування персоналу і оплати праці	17
Тема 9. Особливості планування виробничої інфраструктури	18
Тема 10. Планування і контроль витрат в підприємницькій діяльності	19
Тема 11. Фінансове планування і контроль в підприємницькій діяльності	20
Тема 12. Планування і контроль оновлення продукції	21
Тема 13. Планування і контроль організаційно-технічного розвитку	22
Тема 14. Бізнес-планування розвитку підприємства	22
III. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗА ТЕМАМИ КУРСУ	24
IV. ПРАКТИЧНІ РОЗРАХУНКОВІ ЗАВДАННЯ	86
V. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА РЕФЕРАТИВНОЇ РОБОТИ	158
VI. МЕТОДИКА АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ	160
VII. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНА	161
VIII. ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	163
IX. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	166

ВСТУП

Практична робота здобувача освіти є важливою складовою частиною навчання, що набуває останнім часом особливого значення у зв'язку з динамічністю економічних процесів, впровадженням дистанційної форми навчання та міжнародних стандартів у діяльність навчальних закладів.

Практична робота здобувача освіти є частиною його начального процесу і ставить за мету поглибити знання, отримані під час аудиторних занять, самостійно вивчити питання відповідно до змісту освітнього компонента, якщо вони не були висвітлені на аудиторних заняттях. Для полегшення і зручності виконання практичних робіт здобувачів освіти з вивчення даного освітнього компонента дані методичні вказівки поєднують у собі методичні вказівки з практичних занять та самостійної роботи.

Метою освітнього компонента Планування та контроль в підприємницькій та торгівельній діяльності є формування системи знань з методології розроблення перспективних і поточних планів у діяльності підприємства та контролю їх виконання.

Головні завдання курсу полягають в опануванні форм, методів і процесу планування і контролю; вивченні структури і технології розроблення типових планів щодо економічного і соціального розвитку підприємства, складу показників і методики їх розрахунку, оптимізації виробничої програми.

Результатами вивчення освітнього компонента Планування та контроль в підприємницькій та торгівельній діяльності є забезпечення набуття таких загальних та фахових компетентностей випускниками згідно ОПП за спеціальністю 076 Підприємництво та торгівля:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК-8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК-10. Здатність діяти відповідально та свідомо.

Фахові компетентності

ФК-2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

ФК-7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

ФК-10. Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва, торгівлі та біржової практики з урахуванням ризиків.

Програмні результати навчання

ПРН-7. Демонструвати підприємливість в різних напрямках професійної діяльності та брати відповідальність за результати.

ПРН-12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

ПРН-20. Знати основи бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур з урахуванням ризиків.

Дані методичні вказівки являють собою систематизований збірник питань, завдань, а також тестів для перевірки рівня освоєння завдань практичної та самостійної роботи, призначених для перевірки знань здобувачів з ОК та підготовки до здачі екзамена.

Змістом методичних вказівок є система паралельних завдань специфічної форми, які розташовуються за принципом зростання відповідно до складності навчального матеріалу, що дозволяє якісно й ефективно виміряти рівень і структуру підготовки екзаменованих. Кожне завдання має відповідати чітко визначеній формі, змісту, рівневі складності. Тільки якісні завдання забезпечують високу валідність (тести справді вимірюють те, для чого їх призначено) і надійність (наскільки точно тести вимірюють рівень знань) тесту.

Оскільки важливість курсу визначається сучасними умовами розвитку світового господарства й необхідністю інтеграції України в світовий економічний простір, то основна увага у збірнику тестових завдань приділяється опануванню форм, методів і процесу планування і контролю; вивченню структури і технології розроблення типових планів економічного і соціального розвитку підприємства, складу показників і методики їх розрахунку, оптимізації виробничої програми. Для полегшення засвоєння матеріалу та контролю за практичною та самостійною роботою студента рекомендується викладати опрацьований матеріал у вигляді короткого конспекту за темами дисципліни.

I. СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕТА

Силабус освітнього компонента складається з таких змістових модулів:

1. Змістовий модуль I Теоретико-методичні основи планування та контролю підприємницької діяльності. Планування ресурсів підприємства.

2. Змістовий модуль II Планування фінансових результатів та інвестування в підприємницькій діяльності.

МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПЛАНУВАННЯ ТІ КОНТРОЛЮ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПЛАНУВАННЯ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Тема 1. Сутність планування та особливості його здійснення на підприємстві

Планування як наука. Планування як функція управління підприємством. Місце планування у структурованій за різновидами управлінській діяльності. Планування як процес складання і прийняття планів; планові процедури за умов різної визначеності зовнішнього середовища.

Об'єкт планування на підприємстві. Предмет планування на підприємстві. Традиційні методи планування. Суть граничного аналізу.

Метод дисконтування. Методи оперативно-календарного планування. Аналіз чутливості. Методи та інструменти планових розрахунків.

Планувальна функція як реагування на динамічні зміни зовнішнього середовища.

Тема 2. Система планування і контролю підприємницької діяльності

Функціонування системи планування на підприємстві. Сутність системи планування згідно з теорією систем. Система планування і система планів: термінологічні особливості. Передумови створення і ефективного функціонування системи планування на підприємстві.

Загальний зміст процедур планування за різних організаційних структур управління підприємством. Особливості системи планування та форми організації планової роботи. Елементи системи планування.

Структура планових органів підприємства. Основні етапи планування діяльності підприємства. Детерміновані системи планування. Імовірності системи планування. Форма організації планової роботи.

Основні елементи системи планування. Різновиди планів та їхні комплекси. Класифікаційні ознаки та різновиди планів на підприємстві. Комплекси планування: генеральне, цільове, стратегічне, поточне.

Зведене планування загальних результатів і фінансове планування у системі контролінгу. Зміст планів і організація їх розробки.

Тема 3. Маркетингові дослідження, планування і контроль збуту продукції

Формування плану збуту з урахуванням досліджень ринку, життєвого циклу продукції і детермінантів попиту. План збуту продукції, поняття, основні вихідні дані формування плану, необхідність маркетингових досліджень. Вплив на попит і обсяги збуту продукції різних чинників (детермінантів) попиту. Планування реклами. Поняття, мета реклами. Планування збуту продукції. Характеристика планового обсягу збуту продукції. Показники плану. Залишки нереалізованої продукції, їхній склад і розрахунки. Планування витрат на збут продукції.

Тема 4. Планування і контроль виробництва продукції

Виробнича програма підприємства, її зміст і оптимізація. Характеристика виробничої програми і вихідних даних для її планування. Структура виробничої програми підприємства. Державний контракт і замовлення, їхня характеристика. Планування виробничої програми у натуральних і вартісних вимірниках. Оптимальний розподіл планової кількості кожної номенклатурної позиції за календарними періодами року (кварталах, місяцях).

Мета оптимізації виробничої програми, планування оптимальної структури номенклатурних позицій. Економіко-математичні методи, що застосовуються у процесі оптимізації виробничої програми.

Визначення максимально можливого обсягу виробництва продукції. Планування обсягів виробництва продукції у вартісному вираженні. Товарна, валова, реалізована і чиста продукція; їхня характеристика, склад, розрахунки. Визначення залишків незавершеного виробництва при плануванні валової продукції.

Тема 5. Оперативно-календарне планування і контроль

Зміст і завдання оперативно-календарного планування. Характеристика оперативно-календарного планування. Задачі та зміст календарного планування і диспетчерського регулювання. Міжцехове і внутрішньоцехове планування. Планово-облікові одиниці та системи оперативного планування. Ритмічність виробництва.

Характеристика рівномірного і ритмічного виробництва. Планування і оцінка рівня ритмічності виробництва на підприємстві.

Особливості оперативно-календарного планування на підприємствах одиничного, серійного і масового типів виробництва. Головні завдання оперативно-календарного планування на підприємствах одиничного типу виробництва. Об'єкт планування, порядок проходження замовлень; системи і календарно-планові розрахунки у одиничному типі виробництва. Розробка виробничих програм для цехів і дільниць.

Тема 6. Планування і контроль матеріально-технічного забезпечення виробництва

Зміст планування МТЗ та послідовність його розробки. Завдання МТЗ підприємства, вихідні дані для розробки плану та послідовність його розробки.

Методи вивчення ринку продукції. Методи вивчення ринку матеріальних ресурсів.

Планування потреби у матеріальних ресурсах. Методи розрахунку потреби у матеріальних ресурсах для основного виробництва. Особливості визначення потреби у деяких галузях промисловості. Розрахунок потреби у паливі та енергії.

Запаси й регулювання їхніх розмірів. Склад та класифікація запасів. Нормування виробничих запасів. Методи контролю за величиною нормативного рівня запасу матеріальних ресурсів. Графік зміни запасів при постійних інтервалах обсягів поставок. Методика розрахунку ціни матеріалів, яка враховує інфляцію.

Визначення потреби цехів у матеріальних ресурсах. Методи розрахунку потреби цехів у МТР. Лімітування відпуску матеріалів цехам. Способи забезпечення цехів МТР.

Тема 7 . Планування потужності підприємства

Види виробничої потужності, чинники, що її визначають, послідовність розрахунків. Планування фонду робочого часу використання потужності. Розрахунок виробничої потужності виробництва. Баланс виробничої потужності. Система показників використання виробничої потужності виробництва. Виробничі обмеження. Оптимізація виробничої потужності виробництва.

МОДУЛЬ 2. ПЛАНУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ІНВЕСТУВАННЯ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 8. Планування персоналу і оплати праці

Планування персоналу. Місце персоналу у потенціалі підприємства. Поняття та класифікація категорій персоналу. Проблеми підприємства, пов'язані з персоналом, задачі ланування персоналу. Вихідні дані для розробки плану персоналу. Показники чисельності персоналу. Методи визначення чисельності персоналу. Розрахунок планового балансу робочого часу. Розрахунок чисельності окремих категорій працюючих. Визначення додаткової потреби у персоналі.

Планування продуктивності праці. Залежність чисельності персоналу від продуктивності праці. Задачі планування продуктивності праці. Вихідні дані для розробки плану продуктивності праці. Показники продуктивності праці та методи їхнього обчислення. Розрахунки економії робочої сили під дією техніко-економічних чинників.

Планування оплати праці. Задачі планування оплати праці. Склад планового фонду заробітної плати. Вихідні дані для розробки плану заробітній платі. Показники, що характеризують оплату праці. Методи визначення планового фонду заробітної плати. Розрахунки планового фонду заробітної

плати за елементами. Розрахунок середньої заробітної плати. Співвідношення росту продуктивності праці та середньої заробітної плати.

Тема 9. Особливості планування виробничої інфраструктури

Особливості функціонування та планування підрозділів виробничої інфраструктури. Планування забезпечення підприємства технологічним оснащенням. Планування діяльності ремонтного виробництва. Планування енергозабезпечення виробництва. Планування транспортного обслуговування виробництва. Планування складського господарства.

Тема 10. Планування і контроль витрат в підприємницькій діяльності

Мета, завдання та послідовність розробки плану собівартості продукції. Мета розробки плану із собівартості продукції. Завдання плану із собівартості. Вихідні дані для розробки плану. Послідовність розробки плану. Показники планових розрахунків.

Розрахунок витрат за техніко-економічними чинниками. Послідовність розрахунку планової собівартості. Класифікація чинників, що впливають на рівень витрат. Методика розрахунку зміни собівартості внаслідок дії чинників. Планування собівартості реалізованої продукції. Визначення собівартості реалізованої продукції. Склад витрат виробничої собівартості. Методика складання зведеного кошторису. Взаємозв'язок кошторису на виробництво з іншими розділами внутрішньовиробничого плану.

Тема 11. Фінансове планування і контроль в підприємницькій діяльності

Зміст і завдання фінансового плану. Визначення обсягів фінансових ресурсів і джерел їхнього надходження. Основні завдання фінансового планування. Види фінансових планів: довгостроковий, поточний і оперативний. Складання фінансового плану за видами діяльності: оперативної, інвестиційної та фінансової.

Планування потреби у фінансових ресурсах. Планування потреби в основному і оборотному капіталі, їх визначення. Джерела фінансування капітальних вкладень. Методи розрахунку потреби в оборотних коштах. Планування прибутковості підприємства. Валовий і чистий прибуток, їхня характеристика і послідовність розрахунку. Методи планування прибутку.

Тема 12. Планування і контроль оновлення продукції на підприємстві

Формування планів оновлення продукції, їхній склад і завдання. Загальна характеристика планових робіт у системі створення, підготовки виробництва і освоєння нової продукції. Завдання та склад планових робіт зі створення, підготовки виробництва і освоєння нової продукції. Нормативна база планування та комплекс основних планових обчислень.

Оптимізаційні планові розрахунки оновлення продукції. Економічна ефективність освоєння нової продукції: методичні підходи, порядок обґрунтувань. Методичні основи обчислення технологічної собівартості. Вибір варіанта технологічного процесу. Критична програма. Планування витрат на

підготовку і освоєння виробництва нової продукції. Особливості планування собівартості нових виробів на етапах їхньої розробки і освоєння. Закономірності зниження трудомісткості складних виробів у процесі освоєння виробництва.

Сіткові методи планування підготовки виробництва та освоєння нових виробів. Поняття сіткових методів і моделей, їхня термінологія. Методика визначення основних показників: тривалості робіт, термінів настання подій, напруженості виконання. Побудова сіткових моделей виконання комплексів робіт, їхня оптимізація.

Тема 13. Планування і контроль організаційно-технічного розвитку

Технічний та організаційний розвиток як складова інноваційних процесів і спосіб досягнення стратегічних цілей підприємства. Планування технічного та організаційного розвитку підприємства. Методи та показники оцінки ефективності організаційно-технічних заходів.

Планування реалізації проектів організаційно-технічного розвитку підприємства. Оцінювання результатів реалізації плану організаційно-технічного розвитку підприємства. Оцінка технічного розвитку підприємства. Інноваційний розвиток.

Типовий зміст плану розвитку. Організаційний розвиток. Спеціалізація та кооперація. Особливості корпоративної економіки.

Тема 14. Бізнес-планування розвитку підприємства

Сутність бізнес-планування та призначення бізнес-плану. Бізнес-планування як обґрунтування підприємницької ідеї, ділового проекту, його функціональна спрямованість. Відмінність бізнес-планів щодо сфери застосування, складу предметної галузі, масштабів виробництва тощо. Склад і структура бізнес-плану і технологія його розробки. Вибір різновиду методики бізнес-плану з урахуванням його функціональної приналежності, виду діяльності, масштабів виробництва. Послідовність розробки.

Оцінка середовища для бізнесу і формування власної ринкової позиції. Стан конкуренції у галузі як основа оцінки середовища для бізнесу. Обґрунтування маркетингової стратегії, цінової та нецінової політики підприємства. Схема формування плану маркетингу. Визначення прогнозу продажу з урахуванням еластичності попиту. Планування виробництва продукції та його ресурсного забезпечення. Особливості обґрунтування виробництва продукції на новому і вже існуючому підприємстві. Визначення потреби у ресурсах. Розробка організаційної структури управління.

Фінансове планування. Основні документи фінансового плану, особливості їхньої розробки. Аналіз фінансових ресурсів підприємства й оцінка альтернативних схем фінансування проекту. Якісний і кількісний аналіз ризиків і планування запобігання втрат. Аналіз чутливості проекту.

II. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ТА ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ

Тема 1. СУТНІСТЬ ПЛАНУВАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ЗДІЙСНЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Практичне заняття №1

Сутність планування і контролю та особливості їх здійснення на підприємстві

Запитання для підготовки до заняття

1. Процес планування та вибір рішень
2. Планування як функція управління підприємством
3. Планувальна функція як реагування на динамічні зміни зовнішнього середовища
4. Зміст планування у процесуальному аспекті
5. Поняття і зміст контролю в системі функцій управління підприємством
6. Особливості постановки задач оптимізації виробництва в умовах діючого підприємства

Запитання для перевірки знань до теми 1

1. Сформулюйте сутність понять «план», «планування».
2. Сформулюйте сутність поняття «планологія».
3. У чому Ви вбачаєте принципову відмінність понять «план» та «планування»?
4. Опишіть механізм здійснення планової діяльності. Сформулюйте алгоритм цього процесу.
5. Обґрунтуйте сутність системного підходу до планування.
6. Який з підходів до планування найбільш поширений в умовах ринкової економіки і чому? Чи використовують зараз інші підходи?
7. Назвіть складові сучасної системи менеджменту і обґрунтуйте, чому функція планування є провідною серед інших функцій сучасного менеджменту.
8. Сформулюйте сутність поняття «контроль».
9. Обґрунтуйте значення контролю і планування в системі функцій управління. Наведіть приклади видів контролю.

Дискусійні питання та творчі завдання

1. Які чинники, на Вашу думку, зумовлюють необхідність планової діяльності на підприємстві?
2. Чому виникла потреба в створенні так званих «центрів відповідальності»?
3. Чи гарантує здійснення планування на підприємстві досягнення ним успіхів у діяльності?

Тема 2. СИСТЕМА ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЮ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Практичне заняття №2

Система планування і контролю підприємницької діяльності

Запитання для підготовки до заняття

1. Формування системи планування на підприємстві
2. Методи планування
3. Основні підсистеми планування
4. Склад планів
5. Організація розроблення планів на підприємстві
6. Види планів: класифікаційні ознаки, призначення, взаємозв'язок

Запитання для перевірки знань до теми 2

1. Розкрийте сутність терміну «система планування».
2. Назвіть складові системи планів; розкрийте ту роль, яку вони виконують в процесі здійснення планової діяльності.
3. Хто є суб'єктом у процесі планування?
4. Що є об'єктом у процесі планування?
5. Назвіть методи та інструменти прогнозних і планових розрахунків.
6. Які Ви знаєте системи планування і контролю на підприємстві?
7. Яка структура планових органів на підприємстві?
8. Дайте класифікацію планів підприємства.
9. У чому сутність генерально-цільового планування на підприємстві?
10. Що являє собою стратегічне планування і контроль на підприємстві?
11. Що являє собою система збалансованих показників?
12. Назвіть функції, які виконують планування та плани у процесі функціонування економічних систем.
13. Що Ви розумієте під поняттям «метод планування»? Назвіть декілька з них та розкрийте їх сутність.
14. Що Ви розумієте під поняттям «моделі планування»? Назвіть їх та розкрийте їх сутність.

Дискусійні питання та творчі завдання

1. Коли існує доцільність передання частини роботи з розробки планів стороннім виконавцям?
2. Який або які принципи планування забезпечують відповідність планів реальним умовам господарювання?
3. Який або які принципи планування забезпечують узгодженість дій (планів) підрозділів підприємства?
4. Як здійснюється організація роботи над планом та від чого залежить розподіл повноважень між суб'єктами планування різних рівнів?

5. Дайте класифікацію видів планів за тривалістю планового періоду і складіть їх коротку характеристику.

6. Які завдання виконує місія у стратегічному плануванні ?

7. Опишіть механізм стратегічного планування.

8. Назвіть вимоги, що ставляться до цілей під час їх визначення у процесі розробки планів.

9. Дайте характеристику технічно-економічного планування і кола питань, які воно вирішує.

У процесі проведення практичних занять з даної теми рекомендовано заслухати виступи студентів з питань, які розглядаються у цій темі.

До тем таких виступів та стислих інформаційних повідомлень, наприклад, можуть бути віднесені такі з них: «Зарубіжний досвід побудови системи планового регулювання діяльності на підприємстві»; «Місце стратегічного планування у процесі забезпечення сталого розвитку підприємства і регіонів».

Тема 3. МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ, ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ

Практичне заняття №3

Маркетингові дослідження, планування і контроль збуту продукції

Запитання для підготовки до заняття

1. Маркетингові дослідження, їхній зміст, цілі та види

2. Оцінювання попиту та прогнозування збуту.

3. Методи прогнозування майбутнього попиту. Переваги й недоліки основних методів прогнозування збуту

4. Аналіз потреб споживачів та аналіз конкурентів у процесі маркетингового дослідження

5. Планування структури збуту та встановлення норм збуту.

6. Планування заходів стимулювання збуту

7. Збутова політика підприємства в умовах конкуренції.

Запитання для перевірки знань до теми 3

1. Що таке маркетингові дослідження? Яка їх основна мета ?

2. Які основні етапи маркетингового дослідження?

3. Як класифікують маркетингові дослідження?

4. Обґрунтуйте необхідність використання маркетингового підходу під час розробки плану збуту в сучасних умовах.

5. Які основні методи прогнозування майбутнього попиту Вам відомі? У чому їх сутність?

6. Обґрунтуйте значення плану збуту для подальшого планування діяльності підприємства та розробки інших розділів бізнес-плану підприємства.

7. Назвіть основні вихідні дані для формування плану збуту.

8. Що таке комунікаційна політика? Назвіть її цілі й інструменти.

9. Розкрийте значення реклами як важеля впливу на обсяги збуту.
10. Які найбільш поширені підходи до формування рекламного бюджету Вам відомі?

Дискусійні питання та творчі завдання

1. Чи існує зв'язок між життєвим циклом продукції (товару) і плануванням його збуту? Якщо є, то який?
2. Як здійснюють планування витрат на рекламу при неаналітичних методах визначення рекламного бюджету?
3. Назвіть основні переваги та недоліки методів планування рекламного бюджету.
4. Як визначають економічну доцільність проведення рекламної кампанії?
5. Опишіть порядок планування збуту продукції. Як визначається та яким показником характеризується план збуту продукції?

Тема 4. ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ

Практичне заняття №4

Планування і контроль виробництва продукції

Запитання для підготовки до заняття

1. Виробнича програма підприємства, її зміст і основні завдання
2. Планування обсягів виробництва продукції у вартісному вираженні
3. Оптимізація виробничої програми
4. Теорія масового обслуговування в плануванні виробничої програми
5. Зміст і завдання оперативно-календарного планування
6. Особливості оперативно-календарного планування на підприємствах одиничного, серійного, та масового типів виробництва

Запитання для перевірки знань до теми 4

1. Розкрийте поняття виробничої програми, обґрунтуйте її роль в системі підприємства.
2. Наведіть схему процесу розробки виробничої програми.
3. Наведіть показники, які використовуються при розрахунку виробничої програми.
4. Наведіть порядок визначення залишків готової продукції.
5. Наведіть порядок визначення залишків незавершеного виробництва.
6. Яка мета здійснення оптимізації виробничої програми? Які критерії при цьому можуть використовуватися?
7. У чому Ви бачаєте різницю між номенклатурою та асортиментом продукції?

Дискусійні питання та творчі завдання

1. Що таке державне замовлення? Чи вигідне воно підприємству (обґрунтувати)?

2. Що Ви розумієте під поняттям структура виробничої програми підприємства?

3. Наведіть приклади показників виробничої програми у різних одиницях виміру (бажано для підприємств міського господарства). Розкрийте переваги й недоліки їх використання.

Тема 5. ОПЕРАТИВНО-КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ

Практичне заняття №5

Оперативно-календарне планування і контроль

Запитання для підготовки до заняття

1. Зміст і завдання оперативно-календарного планування
2. Ритмічність виробництва
3. Особливості оперативно-календарного планування на підприємствах одиничного, серійного, та масового типів виробництва
4. Розробка оперативних планів виробництва
5. Оперативний облік і контроль виробництва

Запитання для перевірки знань до теми 5

1. Які основні завдання ставить перед собою здійснення оперативно-календарного планування на підприємстві?
2. У чому суть календарного планування?
3. Що таке диспетчерське регулювання?
4. Який зміст та основні завдання міжцехового та внутрішньоцехового планування?
5. Які види планово-облікових одиниць Ви знаєте?
6. Що являє собою система оперативно-календарного планування? Які основні її види?
7. Дати стисло характеристику системам оперативно-календарного планування.
8. У чому відмінність ритмічності від рівномірності?
9. Назвіть методи розрахунку показника ритмічності, що Вам відомі. Які їх переваги та недоліки?

Дискусійні питання та творчі завдання

1. Розкрийте переваги, які дає забезпечення ритмічності виробничої діяльності.
2. Чи відрізняються, на Вашу думку, зміст і завдання оперативно-календарного планування і контролю за різних типів та спеціалізації виробництва
3. Чи впливає ритмічність виробництва на кінцеві результати діяльності? Яким чином?

4. Які особливості оперативно-календарного планування і контролю на підприємствах одиничного, серійного і масового типів виробництва? Як ці особливості позначаються на процесі планування?

Тема 6. ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА

Практичне заняття №6

Планування і контроль матеріально-технічного забезпечення виробництва

Запитання для підготовки до заняття

1. Зміст, завдання та послідовність розроблення плану матеріально-технічного забезпечення
2. Основні характеристики сучасних методів планування потреби в матеріальних ресурсах
3. Критерії вибору постачальників матеріальних ресурсів та планування їх поставок
4. Системи управління запасами
5. Визначення потреби в матеріально-технічних ресурсах
6. Вивчення ринку сировини й матеріалів
7. Планування закупівель матеріальних ресурсів

Запитання для перевірки знань до теми 6

1. Назвіть основні цілі здійснення планування матеріально-технічного забезпечення (МТЗ).
2. Розкрити значення МТЗ як фактора забезпечення конкурентоспроможності підприємства в ринкових умовах.
3. Назвіть складові частини балансу матеріальних ресурсів.
4. Наведіть методи розрахунку потреби в матеріальних ресурсах для основного виробництва.
5. Що розуміють під поняттям «виробничий запас»?
6. Яким чином визначають потребу в матеріалах на ремонт обладнання та будівель?
7. Склад витрат на організацію поставок і зберігання матеріальних ресурсів.
8. Розкрийте порядок визначення оптимальних умов постачання.
9. Розкрийте сутність методу АВС в МТЗ.

Дискусійні питання та творчі завдання

1. Чи відрізняється зміст планування матеріально-технічного забезпечення виробництва та послідовність його розробки у різних за профілем діяльності підприємств?

2. Яка специфіка планування і контролю потреби в матеріальних ресурсах на підприємствах Вашого майбутнього місця роботи?

3. Працюючи економістом на підприємстві яким методом Ви керуватиметесь для управління запасами й оптимізації їхніх розмірів?

4. Яким чином визначення потреби цехів у матеріальних ресурсах впливає на витрати підприємства? Обґрунтуйте відповідь.

Тема 7. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОЮ ПОТУЖНІСТЮ

Практичне заняття №7 Планування потужності підприємства

Запитання для підготовки до заняття

1. Виробнича потужність підприємства та чинники, що її визначають.
2. Методика розрахунку виробничої потужності
3. Визначення максимально можливого випуску продукції з наявної потужності
4. Система показників використання виробничої потужності

Запитання для перевірки знань до теми 7

1. Що розуміють під виробничою потужністю?
2. Які види виробничої потужності Вам відомі?
3. Як визначають середню за період потужність?
4. Назвіть порядок розрахунку фондів часу, що використовуються при визначенні потужності (пропускної спроможності) обладнання.
5. Розкрийте сутність методики розрахунку виробничої потужності.
6. У якому випадку робиться висновок про необхідність введення в дію нових (додаткових) потужностей?
7. Які показники характеризують рівень використання потужності та забезпечення операційної діяльності потужністю?

Дискусійні питання та творчі завдання

1. Які чинники, на Вашу думку, впливають на її значення?
2. Який фонд часу, на Вашу думку, необхідно використати при розрахунку виробничої потужності (пропускної спроможності обладнання), якщо підприємство працює цілодобово?
3. Які, на Вашу думку, існують основні шляхи поліпшення використання виробничої потужності?
4. Як раціонально здійснити розрахунок виробничої потужності та оптимізацію виробничої програми за наявності «вузьких місць» у виробничій потужності підприємства?

Тема 8. ПЛАНУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ І ОПЛАТИ ПРАЦІ

Практичне заняття № 8

Планування персоналу і оплати праці на підприємстві

Запитання для підготовки до заняття

1. Зміст і порядок планування персоналу та оплати праці
2. Планування продуктивності праці
3. Планування чисельності персоналу
4. Планування оплати праці. Ефективність праці та резерви її росту
5. Особливості оплати праці в умовах ринкової економіки

Запитання для перевірки знань до теми 8

1. Яка мета розробки плану з праці та оплати персоналу?
2. Назвіть основні методи визначення чисельності персоналу.
4. Які завдання планування, вихідні дані та методи обчислення продуктивності праці.
5. Назвіть чинники, що впливають на продуктивність праці.
6. Назвіть завдання та вихідні дані для планування витрат на оплату праці.
7. Які Ви знаєте методи обчислення фонду оплати праці.
8. Який склад годинного фонду оплати праці?
9. Який склад денного і місячного фонду оплати праці?

Дискусійні питання та творчі завдання

1. Назвіть завдання, що стоять при плануванні чисельності персоналу та визначенні кадрової політики підприємства.
2. Чи впливає планування і контроль чисельності і структури персоналу на ефективність роботи підприємства і яким чином?
3. Планування і контроль продуктивності праці пов'язане з прибутковістю підприємства?
4. Планування і контроль оплати праці впливає на трудову активність?

Тема 9. ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Практичне заняття № 9

Особливості планування виробничої інфраструктури підприємства

Запитання для підготовки до заняття

1. Особливості функціонування та планування діяльності підрозділів виробничої інфраструктури
2. Зміст, завдання та послідовність розроблення плану матеріально-технічного забезпечення

3. Основні характеристики сучасних методів планування потреби в матеріальних ресурсах. Критерії вибору постачальників матеріальних ресурсів та планування їх поставок

4. Взаємозв'язок виробничих запасів з показниками ефективності виробництва

5. Планування діяльності інструментальних цехів

6. Планування діяльності ремонтного виробництва

7. Планування діяльності енергетичного господарства

Запитання для перевірки знань до теми 9

1. Розкрийте функціональне призначення структурних підрозділів підприємства, що забезпечують основне виробництво.

2. Які вихідні дані, що використовуються під час планування потреби в інструментах.

3. Охарактеризуйте планування забезпечення підприємства технологічним оснащенням.

4. Склад ремонтного циклу ремонтно-профілактичних робіт на підприємстві із забезпечення функціонування обладнання.

5. Порядок планування обсягу ремонтних робіт.

Дискусійні питання та творчі завдання

1. Розкрийте порядок розрахунку чисельності робітників, які заняті ремонтом обладнання.

2. Які методи розрахунку потреби в електроенергії Ви знаєте? Вимоги до складання енергетичних балансів.

3. Охарактеризуйте види робіт, що входять до переліку показників виробничої програми транспортного цеху.

Тема 10. ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ ВИТРАТ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Практичне заняття №10

Планування і контроль витрат в підприємницькій діяльності

Запитання для підготовки до заняття

1. Мета, завдання та характеристика процесу планування собівартості продукції

2. Сучасні методи калькулювання продукції

3. Планування витрат виробничої собівартості

4. Планування зведеного кошторису витрат на виробництво

5. Планування витрат структурних підрозділів методом бюджетування

6. Амортизація. Амортизаційні відрахування на капітальний ремонт і витрати на поточний ремонт основних фондів

Запитання для перевірки знань до теми 10

1. Яка мета і завдання розробки плану із собівартості продукції?
2. Дайте класифікацію витрат.
3. Назвіть економічні елементи витрат.
4. Яка послідовність розрахунку витрат за окремими елементами.
5. Які методи калькулювання витрат Ви знаєте?
7. Що таке зведений кошторис витрат?
8. Яка залежність витрат від зміни обсягів виробництва?

Дискусійні питання та творчі завдання

1. Розкрийте особливості калькулювання витрат. Недоліки й переваги здійснення планування витрат за елементами порівнянно з плануванням за статтями калькуляції.
2. Яка мета та завдання розробки плану із собівартості продукції?
3. Чим відрізняється методика складання кошторису виробництва у різних галузях економічної діяльності?
4. У чому полягає специфіка планування і контроль собівартості реалізованої продукції?
5. Розкрийте зміст методики калькулювання собівартості одиниці продукції.

Тема 11. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Практичне заняття №11

Фінансове планування і контроль в підприємницькій діяльності

Запитання для підготовки до заняття

1. Сутність та значення фінансового планування на підприємстві
2. Послідовність процесу фінансового планування
3. Зміст і завдання фінансового плану
4. Фінансова стратегія підприємства
5. Поточне фінансове планування
6. Оперативне фінансове планування
7. Види та планування прибутку
8. Бізнес-планування

Запитання для перевірки знань до теми 11

1. Що являє собою розробка фінансової стратегії підприємства?
2. Які зміст і завдання фінансового планування?
3. Назвіть принципи фінансового планування.
4. Назвіть основні розділи фінансового плану.
5. Як будується баланс доходів та витрат? Види діяльності.

6. Яким чином здійснюється планування потреби в основному та оборотному капіталі?

7. Назвіть методи планування прибутку.

Дискусійні питання та творчі завдання

1. Як можна використати точки безбитковості під час планування прибутку?

2. Які показники, на Ваш погляд, найбільш повно характеризують прибутковість діяльності підприємства?

3. Який зміст і завдання фінансового плану? Чи забезпечує він планування і контроль потреби у фінансових ресурсах.

4. Яким чином найбільш раціонально здійснювати планування і контроль прибутковості підприємства? Планування (прогнозування) і контроль руху коштів.

Тема 12. ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ ОНОВЛЕННЯ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Практичне заняття №12

Планування і контроль оновлення продукції на підприємстві

Запитання для підготовки до заняття

1. Формування планів оновлення продукції, їх склад і завдання
2. Оптимізаційні планові розрахунки нововведень продукції
3. Об'ємно-календарне планування виробництва нової продукції
4. Сіткові методи планування
5. Технічний та організаційний розвиток підприємства
6. Оцінка технічного рівня розвитку підприємства

Запитання для перевірки знань до теми 12

1. Сутність, значення і завдання формування планів оновлення продукції.
2. Взаємозв'язок життєвого циклу товару і формування плану оновлення продукції.
3. Стадії технічної підготовки виробництва.
4. Об'ємно-календарне планування виробництва нової продукції.

Дискусійні питання та творчі завдання

1. Які, на Ваш погляд, особливості планування собівартості нових виробів на етапах їхньої розробки і освоєння.

2. У чому проявляється взаємозв'язок кількості випущеної продукції з її трудомісткістю та собівартістю при освоєнні продукції?

3. Які, на Вашу думку, особливості формування планів оновлення продукції, їх склад і завдання.

4. У чому проявляються особливості планування і контролю витрат на підготовку і освоєння виробництва нової продукції?

Тема 13. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНІЧНИЙ РОЗВИТОК

Практичне заняття №13

Планування і контроль організаційно-технічного розвитку на підприємстві

Запитання для підготовки до заняття

1. Організаційно-технічний розвиток. Планування технічного та організаційного розвитку
2. Технічний та організаційний розвиток підприємства
3. Оцінка технічного рівня розвитку підприємства
4. Організація планування ОТР підприємства

Запитання для перевірки знань до теми 13

1. Зміст та завдання розробки плану організаційно-технічного розвитку підприємства.
2. Порядок розробки планів організаційного та технічного розвитку.
3. Методи оцінки організаційно-технічного розвитку підприємства.
4. План організаційно-технічного розвитку, основні складові.

Дискусійні питання та творчі завдання

1. Які чинники, на Ваш погляд, впливають на організаційно-технічний розвиток підприємства.
2. Що таке «координація планів»? Якими процедурними та методичними прийомами вона здійснюється?
3. У чому полягає складність процесів планування технічного та організаційного розвитку та багатогранність планів?
4. Чому у сучасних умовах формується чітка залежність між технічним та організаційним розвитком, що доповнюється ефективністю реалізації економічних, соціальних та юридичних напрямків розвитку підприємства?

Тема 14. БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Практичне заняття №14

Бізнес-планування розвитку підприємства

Запитання для підготовки до заняття

1. Сутність бізнес-планування та призначення бізнес-плану.
2. Вибір конкретного різновиду методики розроблення бізнес-плану, глибина й часовий горизонт його опрацювання, варіантність рішень

3. Технологія розробки бізнес-плану
4. Зміст основних розділів бізнес-плану
5. Оцінювання середовища для бізнесу та формування власної ринкової позиції
6. Планування виробництва продукції та його ресурсного забезпечення
7. Фінансові розрахунки в бізнес-плані. Альтернативні форми та схеми фінансування розвитку підприємств

Запитання для перевірки знань до теми 14

1. Чим була обумовлена потреба в розробці такого планового документу, як бізнес-план?
2. Сутність та можливі цілі розробки бізнес-плану.
3. Склад бізнес-плану, його основні розділи.
4. Технологія розробки бізнес-плану, вимоги до оформлення.
5. Відмінність бізнес-планів від «традиційних» планів.
6. Основні прийоми оцінки ринкового середовища.
7. Значення і зміст резюме.

Дискусійні питання та творчі завдання

1. Розкрийте сутність бізнес-планування і призначення бізнес-плану.
2. Який склад бізнес-плану і технологія його розробки для різних підприємств
3. Чим відрізняються бізнес-плани для малих, середніх та великих підприємств?
4. Як впливає обсяг фінансування на зміст і структуру бізнес-плану підприємства?
5. Проаналізуйте статистику успішності реалізації бізнес-планів у різних сферах господарювання. Обґрунтуйте висновки.
6. Проаналізуйте практику розроблення та реалізації бізнес-планів у вітчизняній та зарубіжній практиці. Досвід яких країн міг би бути корисним для використання в Україні?
7. Подайте власні пропозиції для удосконалення розроблення та реалізації бізнес-планів у малому бізнесі.

III. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗА ТЕМАМИ КУРСУ

Тема 1. СУТНІСТЬ ПЛАНУВАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ЗДІЙСНЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1. Функції, що не мають відношення до процесу управління підприємством це:

1. планування й прогнозування;
2. проектування, функціонування;
3. активізація й стимулювання;
4. організація, координація й регулювання;
5. облік, контроль і аналіз.

2. Система упорядкованих знань про суть, методологію, методику і організацію планування – це:

1. практика планування;
2. процес планування;
3. процес управління;
4. наука планування;
5. функція планування.

3. Суть планування полягає у:

1. описанні, обґрунтуванні та передбаченні процесів і явищ дійсності;
2. досягненні цілей управління;
3. технологічному процесі обробки інформації;
4. виборі способів впливу на об'єкт;
5. розробці та обґрунтуванні цілей, визначенні найкращих методів і способів їх досягнення при ефективному використанні всіх видів ресурсів, необхідних для виконання поставлених завдань, і встановленні їх взаємодій.

4. Функція планування являє собою

1. об'єктивно визначену систему стадій, тобто управлінський цикл;
2. сукупність стадій управлінського циклу;
3. виробничу діяльність, що передбачає вироблення планів і завдань управління виробництвом, а також визначення шляхів реалізації планів;
4. управлінську діяльність, що передбачає вироблення цілей і завдань управління виробництвом, а також визначення шляхів реалізації планів для досягнення поставлених цілей;
5. сукупність систематизованих знань про закономірності формування і функціонування різних господарських систем.

5. Сукупність теоретичних висновків, загальних закономірностей, наукових принципів розробки планів, їх обґрунтування та опис відповідно до сучасних вимог ринку, які перевірені передовою практикою – це:

1. практика планування;
2. методологія планування;
3. наука планування;
4. функція планування;
5. система планування.

6. Об'єктами планування діяльності підприємств є:

1. складові частини виробничого процесу; виробництво і реалізація продукції, її собівартість, забезпеченість трудовими, матеріальними і фінансовими ресурсами, фінансові результати роботи, фінансовий стан підприємства, його інвестиційна діяльність;
2. описання, обґрунтування та передбачення процесів і явищ на підприємстві;
3. організація, координація й регулювання; облік, контроль і аналіз діяльності підприємства;
4. плани, звіти, нормативи, управлінські регламенти тощо;
5. матеріальне виробництво і відносини в сфері виробництва, які визначають суспільне буття людей.

7. Предметом планування на підприємстві є:

1. порівняльна оцінка різних альтернативних варіантів дії у передбачуваних умовах;
2. відносини планування;
3. використання ресурсів підприємства;
4. узагальнення явищ дійсності в сфері планування діяльності підприємств;
5. методи науки планування.

8. Планування на підприємстві розпочинається із

1. розробки загальних цілей;
2. бухгалтерського і статистичного обліку;
3. оцінки функціонування макроекономічної системи;
4. визначення шляхів та засобів досягнення цілей;
5. здійснення контролю за досягненням поставлених цілей.

9. Планування на підприємстві завжди здійснюється за умов

1. визначеності, точних даних;
2. ризику, невизначеності, неповних даних;
3. точних оцінок, передбачуваності, чітких розрахунків;
4. чітко налагодженої системи управлінського, бухгалтерського та статистичного обліку;
5. відсутності економічного ризику.

10. З позицій системного підходу планування слід розглядати як:

1. потік управлінських рішень;

2. інформаційний потік;
3. фінансовий потік;
4. ресурсний потік;
5. потік розрахунків.

Тема 2. СИСТЕМА ПЛАНІВ ПІДПРИЄМСТВА

11. Планування як форма державного впливу на економіку

1. існує лише в окремих країнах
2. притаманне лише адміністративно-командній економіці;
3. притаманне лише економіці змішаного типу
4. існує практично в усіх країнах;
5. притаманне виключно соціально орієнтованій ринковій економіці.

12. З точки зору обов'язковості планових завдань розрізняють такі види планування:

1. перспективне й поточне;
2. довгострокове і короткострокове планування;
3. середньострокове й стратегічне планування;
4. зведене планування загальних результатів та фінансове планування;
5. директивне та індикативне.

13. В період ринкового реформування економіки роль держави як суб'єкта планування повинна

1. зменшуватись, послаблюватись, оскільки вона не вписується в ринковий механізм господарювання;
2. активізуватись, посилюватись, оскільки самі по собі ринкові механізми досконалого управління економікою виникнути не можуть;
3. бути індиферентною, діяти за принципом невтручання;
4. зростати виключно у тих сферах, де планування може бути ефективним засобом вирішення завдань, які мають загальнонаціональне значення.

14. Найбільш розповсюдженою у всьому світі формою державного планування макроекономічного розвитку є:

1. директивне планування;
2. поточне планування;
3. фінансове планування
4. індикативне планування;
5. бізнес-планування.

15. Перспективне планування охоплює період

1. від 1 до 3 років;
2. понад 5-10 років;
3. від 3 до 5 років;

4. до 5 років;
5. до 1 року.

16. Процес передбачення, побудований на ймовірності, науково обґрунтованому судженні про перспективи розвитку об'єкта в майбутньому – це:

1. планування;
2. стратегія;
3. бізнес-планування;
4. координування;
5. прогнозування.

17. Поточне планування охоплює період

1. від 1 до 3 років;
2. понад 5-10 років;
3. від 3 до 5 років;
4. до 3 років;
5. до 1 року.

18. Основне завдання оперативно-календарного планування полягає у

1. конкретизації показників поточного плану з метою організації планомірної та ритмічної роботи підприємства і його структурних підрозділів;
2. пошуку нових можливостей підприємства;
3. процесі створення передумов для реалізації можливостей підприємства;
4. визначенні сукупних фінансово-економічних результатів діяльності підприємства;
5. фінансовому плануванні.

19. Сукупність різних видів планування, застосовувана одночасно на конкретному господарюючому суб'єкті, називається

1. функцією планування;
2. засобом планування;
3. системою планування;
4. фактором планування;
5. формою планування.

20. У практиці організації процесу планування на підприємстві виділяють такі напрями:

1. довгострокове і короткострокове планування;
2. прогресивне, ретроградне і кругове планування;
3. оперативно-календарне, середньострокове й стратегічне планування;
4. формальне, системне, перспективне й поточне планування;
5. середньострокове й стратегічне планування.

21. Під механізмом планування розуміють

1. деталізацію показників плану зверху донизу по ієрархії;
2. сукупність взаємозалежних заходів щодо підвищення прибутку за рахунок збільшення ефективності використання всіх застосовуваних ресурсів і реалізації продукції;
3. зовнішню будову системи планування, її форму;
4. засоби, що забезпечують процес планування й дозволяють автоматизувати технологічний процес розробки плану підприємства;
5. сукупність засобів і методів, за допомогою яких приймаються планові рішення й забезпечується їхня реалізація.

22. Процес планування складається з наступних етапів:

1. визначення мети планування, аналіз проблеми, пошук альтернатив, прогнозування, оцінка, ухвалення планового рішення;
2. постановка цілей, аналіз ситуації, пошук альтернатив, оцінка альтернатив, вибір планового рішення, реалізація рішення, контроль;
3. критерій вибору альтернатив, аналіз ситуації, пошук альтернатив, оцінка альтернатив, вибір альтернативи, планування реалізації рішення, контролювання;
4. аналіз проблеми, визначення мети планування, пошук альтернатив, прогнозування, оцінка, реалізація рішення;
5. аналіз ситуації, пошук альтернатив, оцінка альтернатив, вибір альтернативи, планування реалізації рішення, контролювання.

23. До основних концепцій планування слід віднести:

1. формальне, інкрементальне, системне планування;
2. локальне, поточне, оперативне планування;
3. директивне, індикативне, системне планування;
4. формальне та неформальне планування;
5. стратегічне й тактичне планування.

24. До соціальних цілей підприємства слід віднести:

1. отримання прибутку;
2. виконання плану виробництва та реалізації продукції;
3. зростання рівня доходів персоналу, підвищення іміджу підприємства;
4. безперебійне матеріально-технічне забезпечення;
5. здійснення маркетингових досліджень.

25. Розроблення плану на підприємстві може відбуватися на такій фазі управління:

1. фаза постановки проблеми;
2. фаза пошуку альтернативних рішень;
3. фаза оцінювання альтернатив;
4. фаза прийняття рішення;
5. фаза реалізації рішення.

26. Обмежена сфера використання притаманна такій функції, як:

1. планування;
2. регулювання;
3. чистого управління;
4. організування;
5. мотивування.

27. До характерних ознак структурованості ситуацій слід віднести:

1. послідовні цілі;
2. прямий зворотний зв'язок;
3. низький ступінь повторюваності;
4. передбачувані майбутні події;
5. невідомі причини та наслідки.

28. До чинників зовнішнього середовища, які впливають на процес планування і контролю на підприємстві, відносяться:

1. рівень продуктивності праці;
2. соціально-економічна політика в державі, законодавчо-нормативна база;
3. розмір прибутковості чи збитковості підприємства;
4. ступінь ефективності використання основних фондів;
5. коефіцієнт безпеки виробництва, беззбитковість.

29. Формування системи планів як моделі перевірки можливостей досягнення планів характерне для такого принципу планування, як:

1. єдність;
2. цілеспрямованість;
3. інтегрованість;
4. гнучкість;
5. безперервність.

30. Визначення пріоритетності джерел інвестування розвитку підприємства характерне для такого методу планування, як:

1. цільовий;
2. екстраполяційний;
3. нормативний;
4. багатоваріантний;
5. табличний.

31. До дескриптивних моделей слід віднести:

1. проект будівництва житлового району;
2. розрахунок рентабельності підприємства, розрахунок фондівіддачі;
3. SWOT аналіз;
4. факторний аналіз прибутковості;
5. графічний аналіз діяльності підприємства.

32. Безперервне планування в найбільшій мірі притаманне:

1. генеральному плануванню;
2. стратегічному плануванню;
3. зведеному плануванню;
4. оперативно-календарному плануванню;
5. бізнес-плануванню.

33. До тактичних планів підприємства слід віднести:

1. розробку регіональних стратегій розвитку;
2. макроекономічне планування досягнення суспільних цілей;
3. план удосконалення системи керівництва;
4. план з виробництва і збуту продукції;
5. планування транспортно-складського забезпечення.

34. Зведена форма головних показників плану підприємства передбачає:

1. виділення ключових розділів плану;
2. визначення планових і фактичних показників за 3 роки;
3. розробку тактичного плану в щоквартальному розрізі;
4. всі вище зазначені відповіді правильні;
5. правильних відповідей немає.

Тема 3. МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ, ПЛАНУВАННЯ ЗБУТУ І КОНТРОЛЮ ПРОДУКЦІЇ

35. Процес реалізації промислової продукції з метою задоволення потреб і запитів споживачів та отримання прибутку (виручки) – це:

1. планування збуту;
2. вивчення можливостей підприємства;
3. маркетинг;
4. збут підприємством свого товару;
5. життєвий цикл виробу.

36. Основою для планування обсягу збуту продукції, формування асортиментної політики підприємства є:

1. вивчення запитів споживачів;
2. створення й виробництво нових товарів;
3. стимулювання збуту продукції;
4. реклама;
5. політика підтримки продукції підприємства.

37. Вирішальне слово у формуванні асортименту і визначенні обсягу збуту належить:

1. відділу організації праці й заробітної плати;
2. виробничим підрозділам підприємства;
3. кадровій службі;
4. фінансовому відділу підприємства;
5. відділу маркетингу.

38. Безперервний процес, що починається в момент зародження ідеї нового товару, триває протягом усього життєвого циклу виробу й закінчується з вилученням його з виробничої програми – це:

1. маркетинговий хід;
2. планування збуту;
3. передпродажний й післяпродажний сервіс;
4. асортиментна політика підприємства;
5. стратегія збуту.

39. Комплекс заходів у сфері досліджень торговельно-збутової діяльності підприємства із вивчення усіх факторів, які впливають на процес виробництва і просування товарів та послуг від виробника до споживача – це:

1. маркетинг;
2. стратегія;
3. інвестиційний проект;
4. бізнес-план;
5. сервісне обслуговування.

40. Спеціальний підрозділ на підприємстві, основними завданнями якого є комплексне вивчення ринків і перспектив їх розвитку, виявлення незадоволених потреб у товарах і послугах, пристосування виробництва до вимог споживачів – це:

1. кадрова служба;
2. бухгалтерія;
3. інформаційно-аналітична служба;
4. відділ контролю;
5. служба маркетингу.

41. Сукупність стадій, операцій, прийомів і дій, необхідних для реалізації маркетингових рішень являє собою:

1. технологію маркетингу;
2. процес маркетингу;
3. засоби маркетингу;
4. механізм маркетингу;
5. рекламу.

42. Процес маркетингу складається з наступних стадій:

1. дослідження ринку, планування, організація системи маркетингу, аналіз, контроль процесу маркетингу, координація й регулювання процесу маркетингу, оцінка маркетингової діяльності;

2. аналіз проблеми в збуті, визначення мети планування збуту, пошук альтернатив, прогнозування, оцінка, реалізація маркетингового рішення;

3. дослідження ринку, аналіз проблеми, визначення мети планування, пошук альтернатив, прогнозування, оцінка, реалізація рішення;

4. прогнозування ринку, цілепокладання, планування збуту, організація системи маркетингу, аналіз та раціоналізація процесу маркетингу; координація й регулювання процесу маркетингу, оцінка маркетингової діяльності;

5. дослідження ринку; прогнозування, цілепокладання, планування; організація системи маркетингу; аналіз, контроль і раціоналізація процесу маркетингу; координація й регулювання процесу маркетингу; оцінка маркетингової діяльності й визначення перспектив її розвитку.

43. Такі фактори впливу на поведінку споживача як вік, стать, національність, рід занять, спосіб життя називаються:

1. економічними факторами;
2. психологічними;
3. особистісними факторами;
4. культурними;
5. географічними.

44. При нерівномірному чи нестабільному виробництві, наприклад, при сезонних коливаннях виробництва, план збуту складається:

1. на кожен день;
2. щоквартально;
3. по півріччях;
4. на кожний місяць;
5. на рік.

45. До залишку нереалізованої продукції підприємства належать:

1. залишки відвантаженої, але не сплаченої на початок планового періоду продукції;
2. запаси готової продукції на складі; товари, відвантажені споживачам, але не оплачені ними;
3. планові обсяги товарної продукції;
4. нормативи готової продукції на складі;
5. товари, відвантажені споживачам, але не оплачені ними.

46. Вирішення ділеми «витрати-прибуток» відноситься до етапу маркетингового дослідження:

1. постановка завдання та визначення цілей;
2. розроблення плану дослідження;
3. збирання інформації;

4. аналіз інформації;
5. надання результатів.

47. До найпростішого виду маркетингових досліджень слід віднести:

1. пошукові маркетингові дослідження;
2. описові маркетингові дослідження;
3. пояснювальні маркетингові дослідження;
4. передбачальні маркетингові дослідження;
5. правильних відповідей немає.

48. Раннє виявлення змін у поведінці конкурентів на ринку з метою попередження проблем у збуті продукції характерне для здійснення:

1. тематичних маркетингових досліджень;
2. програмних маркетингових досліджень;
3. систематичних маркетингових досліджень;
4. повноцінних маркетингових досліджень;
5. аналітичних маркетингових досліджень.

49. Маркетингові дослідження в системі «виробництво» можуть включати здійснення досліджень:

1. ринку;
2. конкурентів;
3. товарів;
4. витрати-випуск;
5. логістики.

50. Метод оцінювання намірів споживачів дає найкращі результати, коли:

1. опитування неможливе;
2. потрібна узагальнена оцінка;
3. йдеться про попит на товари тривалого використання;
4. йдеться про попит на товари швидкого використання;
5. всі попередні відповіді правильні.

51. Аналіз конкурентів у процесі маркетингового дослідження передбачає:

1. розрахунок місткості ринку;
2. розрахунок частки ринку;
3. здійснення СВОТ-аналізу;
4. розрахунок концентрації ринку;
5. оцінку привабливості галузі.

52. До проблем планування збуту слід віднести:

1. складання переліків завдань;
2. поганий аналіз збуту;

3. відсутність стратегії збуту;
4. недостатність інформації;
5. працівників збуту не залучають до планування.

53. Умови реалізації продукту на ринку визначає стратегія:

1. корпоративна;
2. фінансова;
3. бізнес-одиниць;
4. маркетингу;
5. диверсифікації.

54. Завоювання позиції лідера за якістю характерне для такої стратегії просування продукту, як:

1. преміум-стратегія;
2. проникнення;
3. завищення цін;
4. стратегія сприятливої пропозиції;
5. стратегія дешевого товару.

Тема 4. ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ

55. План виробництва продукції в натуральному виразі містить:

1. показники обсягів продукції у співставних цінах;
2. показники випуску продукції певної номенклатури, асортименту і якості виробів у вартісних одиницях;
3. інформацію щодо потенційних обсягів продажу у грошовому вимірі;
4. кількість асортиментних позицій продукції у виробничій програмі;
5. показники випуску продукції певної номенклатури, асортименту і якості виробів у фізичних одиницях.

56. План виробництва продукції у вартісному виразі містить наступні показники:

1. фізичний опис й споживчі властивості продукції;
2. номенклатура, асортимент і якість виробів;
3. реалізована продукція, товарна продукція, валова продукція;
4. кількість видів товарної продукції;
5. вартість призначених до поставки за планом, оплачених замовником готових виробів і напівфабрикатів власного виробництва, запасних частин усіх видів і призначень, товарів народного споживання, виконаних робіт і наданих послуг.

57. Продукція, оплачена покупцем або збутовою організацією, а також відвантажена, але не оплачена споживачем вважається:

1. реалізованою;

2. нереалізованою;
3. незавершеним виробництвом;
4. залишками продукції на складах підприємства;
5. страховим запасом.

58. Валова продукція підприємства включає:

1. вартість виготовленої продукції й виконаних робіт без врахування незавершеного виробництва;
2. вартість усієї продукції підприємства, у тому числі виконаних ним робіт;
3. вартість виготовленої продукції й виконаних робіт з врахуванням залишків продукції на складах підприємства;
4. вартість усієї виробленої продукції й виконаних робіт, у тому числі , незавершене виробництво;
5. немає правильної відповіді.

59. Чиста продукція підприємства характеризує:

1. уречевлену у сировині й покупних матеріалах вартість;
2. вартість усіх покупних напівфабрикатів, що використовуються у виробництві;
3. вартість використаної підприємством електроенергії;
4. усю вироблену продукцію;
5. знов створену на підприємстві вартість.

60. До складу чистої продукції, виготовленої підприємством включають

1. витрати підприємства на придбання сировини, матеріалів, палива, енергії тощо;
2. амортизаційні відрахування на повне відновлення основних фондів;
3. витрати на оплату праці з нарахуваннями на заробітну плату й прибуток підприємства;
4. усі витрати, які включають у склад собівартості продукції
5. витрати на утримання й експлуатацію машин та обладнання підприємства.

61. Оптимальна виробнича програма – це програма, яка

1. дає максимально можливий обсяг виробництва продукції;
2. відповідає структурі ресурсів підприємства та забезпечує найкращі результати його діяльності за прийнятими критеріями;
3. забезпечує безбитковий обсяг виробництва продукції;
4. сформована на основі економічної межі нарощування виробництва;
5. забезпечує максимальне й рівномірне завантаження устаткування.

62. Коефіцієнт використання середньорічної виробничої потужності визначають

1. відношенням планового річного випуску продукції до фактичної середньорічної потужності певного року;
2. відношенням фактичного річного випуску продукції до планової середньорічної потужності даного року, включаючи потужність, займану в період підготовки виробництва нової продукції;
3. шляхом розподілу трудомісткості кожного типорозміру продукції на трудомісткість обраного представника;
4. на основі проведених заходів у звітному році й намічуваних у плановому періоді за агрегатами, дільницями і цехами, за якими визначається виробнича потужність підприємства;
5. відношенням фактичного або планового річного випуску продукції до фактичної або планової середньорічної потужності даного року, включаючи потужність, займану в період підготовки виробництва нової продукції.

63. Внутривиробничі резерви покращення використання діючих виробничих потужностей підрозділяють на

1. внутрішні і зовнішні;
2. екзогенні та ендогенні;
3. статистичні та аналітичні;
4. екстенсивні й інтенсивні;
5. активні й пасивні.

64. З метою більш повного зв'язування проекту виробничої програми й виробничої потужності підприємства розробляють

1. баланс виробничих потужностей;
2. бізнес-план використання резервів виробництва;
3. комплекс заходів щодо збереження покупців і клієнтів підприємства;
4. план з розміщення частини замовлень на інших підприємствах;
5. план сукупних витрат й сукупних доходів від реалізації продукції.

59. У балансі виробничих потужностей підприємства відображають

1. план продажу продукції підприємства за періодами (місяць, квартал);
2. вхідну, вихідну й середньорічну потужність, а також введення й вибуття потужностей;
3. початкову, кінцеву й середньорічну потужність;
4. усі потужності на початок року і її прирости;
5. лише коефіцієнти використання середньорічної потужності в планованому році.

65. Обсяг виробництва продукції підприємства, при якому сукупні витрати й сукупний дохід від реалізації продукції рівні називають

1. катастрофічним;
2. збитковим;
3. оптимальним;
4. прибутковим;

5. критичним.

66. Планування виробництва продукції на підприємствах – це:

1. процес розроблення та виконання основних показників з обсягів виробництва;
2. процес забезпечення збалансованості виробничої програми й виробничої потужності;
3. процес конкретизації обсягів та термінів виконання робіт і послуг;
4. процес здійснення розрахунків потреб в усіх видах ресурсів і визначення можливостей забезпечення ними процесу виробництва;
5. всі попередні відповіді правильні.

67. Основою для встановлення виробничих можливостей підприємства виступає:

1. виробнича програма;
2. виробнича потужність;
3. організація виробництва;
4. крива виробничих можливостей;
5. правильних відповідей немає.

68. Для планування виробничої програми доцільно використовувати:

1. стратегічний план виробництва продукції;
2. державні контракти чи держзамовлення;
3. результати вивчення поточного попиту на продукцію;
4. заходи щодо спеціалізації та кооперування виробництва;
5. всі попередні відповіді правильні.

69. У річній програмі можливі такі варіанти розподілу виробництва й випуску окремих найменувань виробів серійного й масового виробництва:

1. рівномірний випуск;
2. випуск, який рівномірно збільшується;
3. наростаючий випуск;
4. зменшуваний випуск;
5. за нерівномірного або нестабільного виробництва, на підприємствах із сезонними коливаннями план складають на кожен місяць.

70. У вартісному вираженні планують обсяги виробництва й реалізації::

1. товарної продукції;
2. валової продукції;
3. реалізованої продукції;
4. чистої продукції;
5. всі попередні відповіді правильні.

71. Чиста продукція розраховується за допомогою формули:

1. $TP - M - AM$;
2. $RP + HRP^k - HRP^p$;
3. $RP_i + 3HIT^k - 3HIT^p$;
4. $C_i \bar{N}_i T_{ц} K_{HB}^i$;
5. $R_{3.-B} N_{с.д.}$.

72. У планових розрахунках залишок незавершеного виробництва для кожного виробу обчислюється за формулою:

1. $TP - M - AM$;
2. $RP + HRP^k - HRP^p$;
3. $RP_i + 3HIT^k - 3HIT^p$;
4. $C_i \bar{N}_i T_{ц} K_{HB}^i$;
5. $R_{3.-B} N_{с.д.}$.

73. Оптимізація виробничої програми провадиться з метою:

1. планування оптимальної структури номенклатурних позицій;
2. визначення планових і фактичних показників за 3 роки;
3. визначення максимально можливого обсягу продукції;
4. отримання оптимального прибутку;
5. визначення економічної межі нарощування виробництва продукції.

74. Планування оптимальної структури номенклатурних позицій роз'язується за допомогою економіко-математичних методів і закону:

1. лінійного програмування;
2. дерева цілей;
3. системи інтегральних показників;
4. спадної продуктивності ресурсу;
5. всі відповіді правильні.

Тема 5. ОПЕРАТИВНО-КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ

75. За обсягом робіт, що виконуються на підприємстві, а також відповідно до змісту, оперативного-календарного планування розподіляють на

1. короткострокове та довгострокове планування;
2. стратегічне та тактичне планування;
3. об'ємне та лінійне планування;
4. календарне планування та диспетчерське регулювання;
5. усі відповіді правильні.

76. Процес, який забезпечує оперативне регулювання процесу виробництва шляхом систематичного обліку та контролю за виконанням змінно -добових завдань, поточної підготовки виробництва, оперативного усунення недоліків і відхилень, що виникають – це:

1. тактичне планування;
2. диспетчерське регулювання;
3. календарне планування;
4. стратегічне планування;
5. бізнес-планування.

77. За різними об'єктами оперативно-календарного планування розрізняють

1. міжцехове і внутрішньоцехове планування;
2. помісячне й подекадне планування;
3. планово-облікове та аналітичне;
4. міжвідомче та внутрігосподарське;
5. усі відповіді правильні.

78. Розробка календарно-планових нормативів, планів-графіків руху предметів праці в часі та просторі у процесі виробництва, об'ємні розрахунки та доведення виробничих завдань дільниць і робочих місць є змістом

1. диспетчерського регулювання;
2. сіткового планування;
3. бізнес-планування;
4. календарного планування;
5. планування бізнес-процесів.

79. Подетальна система оперативно-календарного планування на підприємстві призначена для умов

1. одиничного виробництва;
2. дрібносерійного виробництві;
3. високоорганізованого та стабільного виробництва;
4. виробництва з різноманітною номенклатурою і невеликим обсягом продукції,
5. виробництва з невеликим обсягом виробничих послуг.

80. В оперативно-календарному плануванні одиничного і дрібносерійного виробництва застосовують

1. подетальну систему;
2. поштучну систему планування виробництва;
3. за тактом потокової лінії;
4. покомплектну систему оперативного планування;
5. позамовну систему оперативного планування.

81. Покомплектну систему оперативного планування застосовують в

1. одиничному виробництві;
2. серійному і масовому виробництві;
3. дрібносерійному виробництві;

4. масовому виробництві;

82. Основним календарно-плановим нормативом у серійному виробництві служить

1. розмір партії оброблюваних деталей;
2. норма часу на окремі технологічні операції й процеси;
3. тривалість виробничого циклу;
4. завантаження робочих місць;
5. штучний час.

83. Ритм, або період випуску деталей у серійному виробництві визначається

1. строками поставки товарів і послуг на ринок;
2. інтервалом календарного часу від початку до закінчення виробничого процесу виготовлення деталей або виконання робіт і послуг;
3. сумою часу окремих операційних і межопераційних циклів;
4. співвідношенням показників оптимальної партії запуску й середньодобового випуску продукції;
5. відношенням тривалості технологічного циклу обробки до загальної тривалості виробничого циклу.

84. Техніко-економічне планування на підприємстві охоплює:

1. забезпечення злагодженої роботи усіх підрозділів;
2. розробку планів виробництва, розвитку техніки й економіки;
3. розробку заходів технічного та організаційного розвитку;
4. виконання розрахунків потреби у ресурсах;
5. всі попередні відповіді правильні.

85. До основних завдань оперативно-календарного планування на підприємстві слід віднести:

1. забезпечення ритмічності виробництва;
2. забезпечення максимальної безперервності виробництва;
3. забезпечення рівномірності та комплектності завантаження устаткування, працівників і площ;
4. всі перелічені відповіді правильні;
5. правильних відповідей немає.

86. Система календарно-планових нормативів охоплює:

1. такт роботи лінії;
2. темп виробництва;
3. серію, партію, розмір заділів, випередження;
4. періоди запуску-випуску партій, тривалість виробничого циклу;
5. всі попередні відповіді правильні.

87. Об'єктами міжцехового оперативно-календарного планування є:

1. цехи;
2. дільниці;
3. лінії;
4. бригади;
5. робочі місця.

88. Оперативно-календарне планування діяльності підрозділів підприємства перебуває у компетенції:

1. виробничого відділу;
2. фінансового відділу;
3. відділу контролю якості продукції;
4. відділу маркетингу;
5. відділу стратегічного планування.

89. Головні завдання оперативно-календарного планування в одиничному виробництві:

1. забезпечити своєчасне виготовлення виробів в узгоджені терміни;
2. забезпечити періодичність виготовлення виробів;
3. організація й забезпечення безперервного руху деталей і виробів;
4. забезпечити рівномірне завантаження виробничих підрозділів;
5. усі попередні відповіді правильні.

90. У масовому виробництві використовують такі подетальні системи оперативно-календарного планування:

1. за тактом потоку;
2. за термінами міжцехових подач;
3. «на склад»;
4. усі відповіді правильні;
5. за стандартними термінами міжцехових подач.

91. Розмір оптимальної партії в серійному виробництві залежить від:

1. затрат на підготовчо-завершальні роботи;
2. збитків від зв'язування обігових коштів;
3. собівартості однієї деталі;
4. кількості деталей з програми на рік;
5. усі попередні відповіді правильні.

92. Кінцевою метою оперативно-календарного планування на підприємствах різних типів виробництва є:

1. виконання планових завдань;
2. скорочення витрат виробництва;
3. скорочення кількості взаємодіючих підрозділів;
4. скорочення виробничих циклів продукції;
5. випуск якісної продукції в необхідній кількості та у встановлені терміни.

Тема 6. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА

93. Розрахунки потреби підприємства в матеріальних ресурсах здійснюються у плані

1. фінансового забезпечення;
2. доходів і видатків;
3. матеріально-технічного забезпечення;
4. виробництва і збуту продукції;
5. інвестиційного забезпечення.

94. Метою розробки плану матеріально-технічного забезпечення підприємства є

1. розробка плану виробництва й реалізації продукції;
2. економія матеріальних ресурсів підприємства;
3. створення наднормативних запасів ресурсів;
4. оптимізація потреби підприємства в матеріально-технічних ресурсах;
5. інформаційне забезпечення служби постачання підприємства.

95. План матеріально-технічного забезпечення складається з

1. розрахунків потреби в матеріально-технічних ресурсах і плану закупівель;
2. замовлень виробничих підрозділів;
3. балансів матеріально-технічних ресурсів;
4. розрахунків потреби у сировині й матеріалах, потреб у паливі й енергії та потреб в устаткуванні;
5. плану закупівель.

96. Потреба підприємства в матеріальних ресурсах повинна бути обґрунтована розрахунками за такими видами їх споживання:

1. виробництво; впровадження нової техніки; ремонтно-експлуатаційні потреби; створення необхідних матеріальних запасів;
2. основне виробництво; капітальне будівництво; створення необхідних матеріальних запасів;
3. основне виробництво, допоміжне виробництво, обслуговуюче виробництво;
4. виробництво та збут продукції, її оновлення.
5. основне виробництво; капітальне будівництво; впровадження нової техніки; ремонтно-експлуатаційні потреби; виготовлення технологічного оснащення й інструмента; приріст незавершеного виробництва; створення необхідних матеріальних запасів.

97. Потреба основного виробництва в матеріалах (сировині) певного виду на виробничу програму визначається

1. на основі планів науково-дослідних робіт з урахуванням впровадження досягнень науки й техніки;
2. множенням норми витрати даного виду матеріалів на одиницю продукції і на планований обсяг її випуску в даному періоді
3. за допомогою поправочних коефіцієнтів;
4. на основі дослідження ринку;
5. періодичністю запуску сировини й матеріалів у виробництво.

98. Залежно від того, які норми застосовуються на підприємстві для розрахунку потреби в матеріально-технічних ресурсах, розрізняють такі методи розрахунку:

1. попроцесний, калькуляційний, позамовний;
2. плановий, фактичний;
3. кошторисний, калькуляційний;
4. подетальний, повиробний, за аналогією й за типовими представниками
5. подетальний, повиробний, попроцесний.

99. План закупівель матеріальних ресурсів складається на основі:

1. балансів матеріально -технічних ресурсів;
2. планів створення необхідних матеріальних запасів;
3. балансів виробничих потужностей;
4. окремих видів номенклатури продукції;
5. потреб ринку в продукції підприємства.

100. До джерел задоволення потреби підприємства в матеріальних ресурсах не належать:

1. очікувані залишки матеріальних ресурсів на початок планованого року;
2. завезення ресурсів від постачальників;
3. мобілізація внутрішніх резервів;
4. залишки готової продукції на складах підприємства;
5. власне виробництво матеріальних ресурсів.

Тема 7. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОЮ ПОТУЖНІСТЮ

101. Максимально можливий випуск продукції необхідної якості в передбаченій номенклатурі за певний час (зміну, добу, місяць, рік) при повному завантаженні обладнання та виробничих площ у прийнятому режимі роботи з застосуванням передової технології, організації виробництва – це:

1. виробнича потужність підприємства;
2. виробнича програма підприємства;
3. план виробництва;
4. розширення підприємства;

5. технічний паспорт підприємства.

102. При обчисленні виробничої потужності підприємства для визначення обсягу продукції розрізняють

1. резервну та діючу потужність;
2. активну і пасивну потужність підприємства;
3. проектну та фактично досягнуту потужність підприємства;
4. перспективну, проектну, резервну та діючу потужність підприємства;
5. використовувану і невикористовувану потужність підприємства.

103. При обчисленні потужності для визначення обсягу однорідної продукції використовують

1. вартісні показники;
2. умовно-натуральні показники;
3. трудові показники;
4. базові вироби- представники;
5. натуральні показники.

104. Величина можливого випуску продукції умовної номенклатури в одиницю часу, задана при проектуванні чи реконструкції виробничої одиниці являє собою

1. проектну виробничу потужність;
2. резервну потужність;
3. діючу потужність;
4. фактично досягнуту потужність підприємства;
5. активну використовувану потужність підприємства.

105. Невідповідність потужностей окремих цехів, дільниць, груп устаткування потужностям відповідних підрозділів та встановленій потужності усього підприємства, цеху – це:

1. провідна дільниця устаткування;
2. організаційно-технічний розвиток виробництва;
3. середньорічна потужність;
4. «вузьке місце»;
5. потенційна здатність підприємства виробити максимально можливу кількість продукції, яка передбачена планом.

106. У розрахунки виробничої потужності підприємства не включають:

1. встановлене устаткування, діюче на підприємстві;
2. невстановлене обладнання, яке є на підприємстві;
3. усе устаткування, встановлене і невстановлене, яке є на підприємстві (крім резервного);
4. резервну потужність;

5. тимчасово невикористовувану потужність, обладнання, що знаходиться у ремонті.

107. Розрахунки виробничої потужності підприємства та рівня її використання виконуються

1. планово-економічною службою підприємства, бухгалтерією;
2. кадровими службами підприємства;
3. технологічними службами підприємства;
4. маркетинговою службою підприємства
5. збутовим відділом.

108. Виробнича потужність підприємства визначається

1. за потужністю провідних цехів, дільниць, поточних ліній, агрегатів з урахуванням заходів щодо ліквідації «вузьких місць» та можливої кооперації виробництва;
2. за потужністю «вузьких місць»;
3. за потужністю провідних цехів;
4. за обсягом випуску профільних видів продукції;
5. за трудомісткістю виробничої програми.

109. Виробничу потужність підприємства визначають

1. за мінімально можливими нормами продуктивності устаткування;
2. за окремими виробами, які мають найбільшу питому вагу у річній програмі випуску;
3. за максимально можливим (календарним) річним фондом часу роботи устаткування;
4. за паспортними даними обладнання, нормами виходу продукції з урахуванням застосування прогресивної технології та досконалої організації виробництва;
5. за всією номенклатурою профільної продукції з проведенням звуження номенклатури, об'єднуючи окремі вироби в групи за конструктивно-технологічною єдністю з визначенням для кожної із них базового представника.

110. Коефіцієнт виробничої потужності – це:

1. співвідношення пропускної спроможності групи устаткування та трудомісткості її виробничої програми;
2. порівняння коефіцієнтів суміжності, які характеризують співвідношення потужностей провідного підрозділу та решти виробничих ланок підприємства;
3. пропускна спроможність устаткування;
4. множення кількості виробів за програмою на прийнятий коефіцієнт використання виробничої потужності;
5. технологічна спроможність «вузьких» виробничих ланок підприємства.

111. Розрахунок рівня використання виробничих потужностей підприємства проводиться

1. лише в абсолютному вираженні;
2. у вартісному вираженні в розрізі кожної номенклатурної позиції;
3. співвідношенням трудомісткості кожного типорозміру продукції та трудомісткості виробу-представника;
4. в натуральному та вартісному виразі;
5. за аналізом портфеля замовлень.

112. Визначення потреби в обладнанні або виявлення надлишків обладнання здійснюється на основі

1. балансу виробничих потужностей;
2. аналізу портфеля замовлень;
3. можливостей виробничої потужності;
4. потужності на кінець базового періоду;
5. проектної потужності.

113. Баланс виробничої потужності не використовується для:

1. більш повної ув'язки проекту виробничої програми і виробничої потужності підприємства;
2. визначення рівня забезпеченості виробничою потужністю програми робіт з підготовки виробництва нових виробів;
3. зміни номенклатури продукції або збільшення трудомісткості;
4. визначення інвестиційної привабливості підприємства та прийняття рішень щодо структури портфеля фінансових інвестицій підприємства;
5. визначення необхідності в інвестиціях для нарощування потужностей та ліквідації «вузьких місць».

Тема 8. ПЕРСОНАЛ І ОПЛАТА ПРАЦІ

114. Метою розроблення плану персоналу і оплати праці є

1. обґрунтування плану виробництва й реалізації продукції і плану інновацій;
2. обчислення планового бюджету витрат підприємства на персонал;
3. визначення середньої заробітної плати в регіоні;
4. обчислення планового бюджету робочого часу одного працівника;
5. визначення економічно обґрунтованої потреби підприємства в персоналі й забезпечення його ефективного використання в плановому періоді.

115. План персоналу складається

1. з двох підрозділів: план чисельності персоналу та план оплати праці.;
2. з трьох підрозділів: план продуктивності праці, план чисельності персоналу та план оплати праці;

3. з чотирьох підрозділів: план використання робочого часу, план продуктивності праці, план чисельності персоналу та план оплати праці;

4. з п'яти підрозділів: план використання робочого часу, план продуктивності праці, план чисельності персоналу, план підвищення кваліфікації працівників та план оплати праці;

– 5. з шести підрозділів: план чисельності персоналу, план використання робочого часу, план продуктивності праці, план підвищення кваліфікації та розвитку працівників, план оплати праці та план раціонального використання персоналу.

116. У перспективному плануванні продуктивності праці персоналу підприємства використовують такі методи:

1. непрямий і обернений методи;
2. натуральний і відносний методи;
3. зовнішні та внутрішні;
4. повний і частковий;
5. метод екстраполяції та метод коригування базового рівня продуктивності праці з урахуванням його зміни під дією техніко-економічних факторів.

117. Прямий метод розрахунку в плануванні продуктивності праці персоналу підприємства показує

1. планове скорочення (збільшення) чисельності персоналу під впливом кожного техніко-економічного фактора й на цій підставі визначення запланованого зростання продуктивності праці;
2. кількість продукції (обсяг робіт, послуг), яка виробляється за одиницю часу (виробіток);
3. динаміку її зростання;
4. показники обсягу продукції (послуг) і обсягу трудовитрат;
5. виробничу трудомісткість і трудомісткість управління.

118. Кількість чинників, які враховують на підприємстві під час планування продуктивності праці, та їхній зміст не залежать від

1. галузевої специфіки підприємства;
2. особливостей запланованих і здійснюваних підприємством заходів щодо удосконалення організації виробництва, праці й управління;
3. результатів розрахунку умовного вивільнення чисельності працівників;
4. явочної, облікової та середньооблікової чисельності промислово-виробничого персоналу;
5. зміни обсягу та структури продукції, що випускається.

119. Розрахунок планового бюджету робочого часу одного середньооблікового працівника (робітника) не включає:

1. обчислення середньої кількості робочих днів;
2. визначення середньої тривалості робочого дня;

3. визначення кількості календарних неробочих днів у плановому періоді;
4. розрахунок окремих категорій персоналу та норм обслуговування ;
5. розрахунок корисного (ефективного) фонду робочого часу в годинах.

120. Укрупнений метод планування чисельності робітників, який полягає у коригуванні базової чисельності, доцільно застосовувати на підприємствах

1. з однорідним виробництвом (легка, харчова, добувна промисловість);
2. одиничного типу виробництва продукції;
3. сезонного характеру виробництва та збуту продукції;
4. підприємствах серійного типу;
5. багатоміністерського виробництва.

121. Під час планування продуктивності праці на підприємстві чисельність робітників не визначають

1. за трудомісткістю робіт;
2. за робочими місцями;
3. за нормами виробітку;
4. за витратами на оплату праці;
5. на підставі норм обслуговування.

122. До фонду оплати праці не входять:

1. доплати, надбавки, гарантії та компенсаційні виплати, передбачені законом, премії за виконання виробничих завдань і функцій;
2. фонд основної заробітної плати;
3. фонд додаткової заробітної плати;
4. заохочувальні і компенсаційні виплати;
5. матеріали аналізу фонду оплати праці.

123. Фонд основної заробітної плати охоплює

1. доплати, надбавки, гарантії та компенсаційні виплати, передбачені законом;
2. премії та винагороди;
3. оплату праці у святкові та вихідні дні;
4. оплату за невідпрацьований час у розмірах, передбачених законом;
5. нарахування винагороди за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадових обов'язків).

124. У фонд додаткової заробітної плати не входять

1. доплати, надбавки, гарантії та компенсаційні виплати, передбачені законом;
2. премії за виконання виробничих завдань і функцій; оплату за невідпрацьований час у розмірах, передбачених законом
3. оплату праці у святкові та вихідні дні;

4. нарахування винагороди за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадових обов'язків);

5. надбавки й доплати до тарифних ставок і окладів у розмірах, передбачених законом (за роботу у важких і шкідливих умовах, у нічний час, за керівництво бригадою, високу майстерність і т. ін.).

125. Премії та винагороди, у тому числі за вислугу років; оплата праці у святкові та вихідні дні; оплата за невідпрацьований час у розмірах, передбачених законом відносяться до:

1. фонду основної заробітної плати;
2. фонду додаткової заробітної плати;
3. заохочувальних і компенсаційних виплат;
4. спецфондів підприємства;
5. не входять у фонд оплати праці.

126. Щорічні виплати за вислугу років, премії спеціальними системами преміювання, за виконання особливо важливих виробничих завдань відносяться до:

1. фонду основної заробітної плати;
2. фонду додаткової заробітної плати;
3. заохочувальних і компенсаційних виплат;
4. спецфондів підприємства;
5. не входять у фонд оплати праці.

127. Надбавки й доплати до тарифних ставок і окладів у розмірах, передбачених законом (за роботу у важких і шкідливих умовах, у нічний час, за керівництво бригадою, високу майстерність і т. ін.) відносяться до:

1. фонду основної заробітної плати;
2. фонду додаткової заробітної плати;
3. заохочувальних і компенсаційних виплат;
- 4./ спецфондів підприємства;
5. не входять у фонд оплати праці.

128. Для розрахунків планових фондів оплати праці підприємства не використовують метод:

1. коригування базового фонду оплати праці;
2. розрахунку по середній заробітній платі одного працівника і планової чисельності працівників;
3. нормативний;
4. тарифний;
5. поелементний метод.

129. Аналіз співвідношення зростання продуктивності праці та середньої заробітної плати показує

1. рівень використання виробничої потужності;
2. склад і рівень кваліфікації працівників;
3. наскільки темпи зростання продуктивності праці випереджають темпи зростання зарплати, нераціональні витрати фонду оплати праці;
4. рівень матеріального добробуту працівників;
5. планове зростання обсягу виробництва, випереджальне зростання продуктивності праці стосовно збільшення середньої заробітної плати.

130. Показником рівня і динаміки оплати праці працівників підприємства є

1. середня заробітна плата;
2. індекс споживчих цін;
3. мінімальна заробітна плата;
4. максимальна оплата праці;
5. реальна заробітна плата.

Тема 9. ВИРОБНИЧА ІНФРАСТРУКТУРА

131. Сукупність підрозділів, які прямо не беруть участі у створенні основної (профільної) продукції підприємства, але своєю діяльністю створюють умови для нормального перебігу виробничого процесу в основних цехах – це:

1. виробничий потенціал підприємства;
2. організаційна структура підприємства;
3. структура управління підприємством;
4. виробнича інфраструктура підприємства;
5. складське господарство.

132. Результат діяльності виробничої інфраструктури підприємства є

1. послугою виробничого характеру, формою корисних дій;
2. послугою невиробничого характеру;
3. продукцією в матеріально-речовій формі;
4. гудвілом підприємства;
5. нематеріальним активом.

133. До ланок виробничої інфраструктури підприємства, її функціонально-галузевої структури, не відноситься

1. транспортно-складська;
2. комунікаційна;
3. інформаційна;
4. маркетингова, збутова;
5. технічного обслуговування (ремонтне, інструментальне, енергетичне господарство).

134. Виробнича інфраструктура підприємства виконує функції:

1. виробництва профільних товарів, продукції і послуг підприємства;
2. забезпечення послугами сторонніх спеціалізованих організацій;
3. обслуговування процесів основного та допоміжного виробництва;
4. самостійних бізнес-одиниць, технічно і технологічно відокремлених від основного виробництва підприємства;
5. управління потоковими процесами підприємства.

135. Результатом діяльності виробничої інфраструктури підприємства є

1. реалізація стратегічних проектів підприємства;
2. оперативне планування діяльності підприємства;
3. управління бізнес-процесами підприємства;
4. виробництва профільних товарів, продукції і послуг підприємства;
5. виробництво різних видів енергії та тепла; деталей для ремонту обладнання; технологічного оснащення й інструменту.

136. Номенклатуру технологічного оснащення, яку потрібно буде виготовляти в інструментальних підрозділах підприємства визначає

1. бухгалтерія, а затверджує головний бухгалтер;
2. маркетинговий відділ, а затверджує начальник відділу збуту;
3. ремонтно-механічний цех, а затверджує відділ головного механіка;
4. енергетичний цех, а затверджує відділ головного енергетика, економісти цехів;
5. інструментальний відділ, а затверджує головний інженер.

137. До номенклатури випуску продукції, робіт і послуг інструментальних цехів підприємства у натуральному вираженні належать

1. штампи, прес-форми, пристрої, загальний вимірювальний та допоміжний інструмент;
2. кошториси витрат на виробництво усіх видів продукції;
3. профільні товари, продукція і послуги підприємства, виражені у штуках, тонах, метрах погонних тощо;
4. конструктивно-технологічні параметри оснащення, що виготовляється інструментальними цехами;
5. обсяги товарної продукції за планом у трудовому вимірі (нормо-годинах, людино-днях).

138. Калькуляційною одиницею калькулювання собівартості в інструментальних цехах підприємства не може бути:

1. одиниця виробу (штамп, прес-форма, модель, пристрій);
2. типовий представник – один виріб;
3. номенклатура продукції;
4. інструмент одного типорозміру;
5. замовлення (для сторонніх організацій).

139. Внутрішньовиробничі планово-розрахункові ціни на продукцію інструментальних цехів підприємства формують на підставі

1. середньоринкових цін на аналогічну продукцію;
2. порівняння цін з підприємствами-аналогами;
3. середньозважених цін в розрахунку на одиницю трудомісткості;
4. договірних цін з підприємствами-контрагентами;
5. виробничої (цехової) собівартості одиниці продукції, підставою для визначення якої є планова калькуляція,.

140. Метою діяльності ремонтно-механічного цеху підприємства є

1. забезпечення централізованої системи ремонтного обслуговування;
2. здійснення монтажу та демонтажу устаткування, виготовлення нестандартного устаткування з найменшими витратами;
3. визначення видів чергових ремонтів, строків виконання кожного ремонту та огляду протягом року;
4. забезпечити основне виробництво послугами з ремонтного й технічного обслуговування устаткування з найменшими витратами;
5. забезпечення рівномірності завантаження ремонтних підрозділів.

141. Планові показники ремонтно-механічного цеху підприємства розробляє

1. відділ головного енергетика, економісти цехів;
2. бухгалтерія, а затверджує головний бухгалтер;
3. інструментальний відділ, а затверджує головний інженер;
4. начальник складського господарства;
5. відділ головного механіка за участю планово-економічного відділу підприємства.

142. Під час планування робіт ремонтно-механічного цеху підприємства доцільно передбачати резерв потужності, що становить

1. 10-15 % обсягів ремонтних робіт для непланових (аварійних) ремонтів;
2. 15-20 % обсягів ремонтних робіт для непланових (аварійних) ремонтів;
3. 20-25 % обсягів ремонтних робіт для непланових (аварійних) ремонтів;
4. 30 % обсягів ремонтних робіт для непланових (аварійних) ремонтів;
5. 5-10 % обсягів ремонтних робіт для непланових (аварійних) ремонтів.

143. Під час планування ремонтних робіт при визначенні дати чергового планового ремонту не беруть до уваги такий критерій як

1. відпрацьований час обладнанням;
2. дата попереднього ремонту;
3. ліквідаційна вартість обладнання;
4. стан устаткування;
5. норма тривалості міжремонтного циклу, структура міжремонтного циклу.

144. Будуючи графіки огляду та перевірок під час планування ремонтних робіт на підприємстві, ураховують

1. погодні умови;
2. технічні умови виробництва продукції підприємством;
3. рівень організації виробництва, змінність роботи обладнання;
4. вартість обладнання;
5. періодичність профілактичних робіт і відповідні норми часу на виконання цих робіт.

145. В плануванні діяльності енергетичного господарства підприємства під прогресивною питомою нормою витрат енергії та палива розуміють

1. мінімально допустимі її витрати, необхідні для виготовлення одиниці продукції або виконання одиниці робіт у найбільш раціональних умовах організації виробництва й експлуатації устаткування;
2. максимально допустимі її витрати, необхідні для виготовлення одиниці продукції або виконання одиниці робіт у найбільш раціональних умовах організації виробництва й експлуатації устаткування;
3. оптимальні її витрати, необхідні для виготовлення одиниці продукції або виконання одиниці робіт;
4. норми витрат енергії та палива на власні потреби (опалення, вентиляцію тощо);
5. обсяги енергії, яку буде відпущено стороннім споживачам, включаючи втрати її у мережах.

146. В плануванні діяльності енергетичного господарства підприємства норми питомих витрат енергії поділяють на

1. міжцехові та заводські;
2. технологічні, міжцехові та загальнозаводські;
3. загальні, питомі, сукупні;
4. технологічні, цехові та загальнозаводські;
5. цехові та загальнозаводські.

147. Норма витрат енергії в плануванні діяльності енергетичного господарства підприємства, яка визначає витрати енергії основних і допоміжних цехів, витрати енергії на підсобні потреби та власні енергопристрої, а також втрати в загальнозаводських мережах і перетворювальних засобах – це:

1. технологічна норма витрат енергії;
2. цехова норма;
3. загальнозаводська норма;
4. внутрішньоцехова;
5. міжциклова.

148. В плануванні діяльності енергетичного господарства підприємства норма витрат енергії, яка крім витрат на технологічні потреби охоплює витрати енергії на допоміжні та поточні потреби, втрати енергії в цехових мережах і перетворювальних засобах – це:

1. технологічна норма витрат енергії;
2. цехова норма;
3. загальнозаводська норма;
4. внутрішньоцехова;
5. міжциклова.

149. Кількість електричної енергії, необхідної для технологічних цілей підприємства розраховують такими способами:

1. за трудомісткістю виробничої програми; попитом на продукцію підприємства;
2. згідно з технологією виробництва; з 10 % запасом;
3. за страховим запасом;
4. на планову програму; за потужністю встановленого устаткування;
5. методом екстраполяції; з врахуванням організаційно-технологічних змін.

150. В плануванні діяльності енергетичного господарства підприємства планування загальної потреби та виробництва енергії відбувається за допомогою

1. побудови енергетичних балансів;
2. розрахунку потужності встановленого устаткування;
3. розрахунку втрат електроенергії у мережах підприємства;
4. обґрунтування раціональних схем енергозабезпечення;
5. визначення та оцінювання надлишкових втрат енергії, реалізації заходів з економії енергії.

151. Енергетичні баланси енергозабезпечення та енерговикористання підприємства, що складаються для окремих видів енергії та параметрів енергоносіїв, називають

1. загальними, сукупними;
2. плановими і фактичними;
3. нормативними;
4. перспективними;
5. питомими, частковими.

152. Для визначення загальної суми витрат енергетичного цеху підприємства складають

1. виробничу програму енергетичних цехів;
2. план енергоспоживання підприємства;
3. планові середньодобові, місячні, квартальні та річні графіки навантаження з урахуванням споживання енергії;

4. кошторис на виробництво (окремий на кожний вид робіт);
5. нормативи обслуговування виробництва й обладнання.

Тема 10. ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА

153. Планування витрат підприємства полягає у:

1. визначенні цілей підприємства;
2. постановці виробничих завдань;
3. здійсненні інноваційних проектів на підприємстві;
4. виявленні складу витрат та їх кількісної оцінки;
5. моніторингу та розрахунку ринкової вартості необхідних ресурсів.

154. Виражені в грошовій формі витрати на споживані під час виготовлення продукції засоби виробництва, оплати праці робітників, послуги інших підприємств, витрати на реалізацію продукції, а також витрати на управління й обслуговування виробництва – це:

1. ціна продукції;
2. одночасні витрати підприємства;
3. норми витрат матеріальних ресурсів для виробництва продукції;
4. економічні нормативи;
5. собівартість продукції.

155. Метою розроблення плану собівартості продукції підприємства є визначення:

1. планових, економічно обґрунтованих загальних витрат на виробництво запланованих обсягів продукції;
2. цілей підприємства та його підрозділів у формі постановки виробничих завдань і вибору засобів для їх виконання;
3. необхідних інвестицій та витрат на реалізацію різних інноваційних заходів, пов'язаних з розширенням виробництва, заміною основних фондів, реконструкцією;
4. планових обсягів виробництва продукції в натуральному та вартісному вираженні;
5. ціни на матеріально-технічні ресурси, необхідні для виробництва, та ціни на послуги виробничого характеру сторонніх організацій.

156. Критерієм нижнього рівня ціни на продукцію підприємства є:

1. норми витрат матеріальних ресурсів для виробництва продукції та розрахунок потреби в ресурсах у натуральному вираженні;
2. результати аналізу його виробничо-господарської діяльності за попередній період;
3. рівень витрат на податки, відрахування, штрафи, пені, коштів на соціальні потреби членів трудового колективу;
4. ціни на матеріально-технічні ресурси, необхідні для виробництва;

5. обчислення собівартості виробництва кожного виду продукції та її рентабельності.

157. Відношення витрат підприємства до обсягу продукції – це:

1. абсолютна величина витрат на виробництво продукції;
2. відносний рівень витрат;
3. зважені витрати;
4. сукупний рівень витрат;
5. база розподілу витрат.

158. До зовнішніх факторів зміни собівартості продукції підприємства, що впливають на її рівень не належать:

1. зміна тарифів на перевезення вантажів;
2. зміна цін на матеріали, напівфабрикати, інструмент, паливо, енергію, які підприємство отримує від сторонніх підприємств;
3. зниження трудомісткості та матеріаломісткості продукції;
4. зміна встановлених розмірів мінімальної заробітної плати;
5. зміна обов'язкових платежів підприємства, внесків, відрахувань і нарахувань на заробітну плату.

159. Складання плану собівартості продукції підприємства не включає:

1. складання кошторису витрат і калькулювання собівартості продукції та послуг цехів виробничої інфраструктури;
2. розрахунок собівартості усієї товарної продукції та продукції, що реалізується;
3. складання планів інвестиційної та інноваційної діяльності;
4. калькулювання собівартості одиниці продукції за видами;
5. складання зведеного кошторису витрат на виробництво.

160. Затвердження переліку та складу змінних і постійних загальновиробничих витрат, статей калькулювання виробничої собівартості продукції підприємства здійснюють:

1. перед розробленням плану собівартості;
2. після розроблення плану собівартості продукції;
3. в процесі розроблення плану собівартості;
4. перед розробленням стратегічних планів розвитку;
5. перед аналізом структури витрат основного та допоміжного виробництва підприємства.

161. До внутрішніх факторів зміни собівартості продукції підприємства, що впливають на її рівень не належать:

1. підвищення продуктивності праці;
2. зміна ринкових цін на матеріали, напівфабрикати, інструмент, паливо, енергію;

3. ліквідація втрат від браку;
4. зниження матеріаломісткості продукції;
5. зниження трудомісткості продукції.

162. Розрахунки витрат на виробництво окремих видів та всієї продукції підприємства називають:

1. методом калькуляції;
2. конструкторсько-технологічною документацією;
3. нормативами калькуляції;
4. витратами на утримання та експлуатацію устаткування;
5. калькулюванням, або калькуляцією собівартості.

163. При калькулюванні собівартості продукції підприємства не використовують метод:

1. величини покриття;
2. попроцесної калькуляції;
3. позамовної калькуляції;
4. аналогічної калькуляції;
5. загальної калькуляції (нормативний).

164. У сучасному виробництві до типових статей витрат планової калькуляції собівартості одиниці продукції підприємства не відносять:

1. основна і додаткова заробітна плата;
2. сировина й матеріали;
3. паливо й енергія на технологічні цілі;
4. технічно обґрунтовані норми витрат матеріалів і трудових ресурсів;
5. відрахування на соціальне страхування.

165. Підставою складання планової (нормативної) калькуляції одиниці продукції підприємства є:

1. зміни, що враховують особливості техніки, технології й організації виробництва відповідних галузей;
2. питома вага окремих видів витрат у собівартості продукції;
3. річні витрати підприємства;
4. плани модифікації продукції підприємства;
5. технічно обґрунтовані норми витрат матеріалів і трудових ресурсів, стандарти та технічні умови, установлені для цієї продукції.

166. Розраховуючи витрати на матеріальні ресурси, що включаються до виробничої собівартості продукції, вартість зворотних відходів

1. вираховують з витрат на матеріальні ресурси;
2. додають до витрат на матеріальні ресурси;
3. ділять пропорційно до собівартості продукції;
4. вираховують з сукупних річних витрат підприємства;
5. не вираховують з витрат на матеріальні ресурси.

167. Витрати на утримання й експлуатацію устаткування, які неможливо розподілити між окремими видами продукції за прямою ознакою або якщо вони не виділяються в окрему статтю калькуляції

1. не включають у сукупні витрати підприємства;
2. включають у собівартість окремих видів продукції;
3. не включають у собівартість продукції;
4. розподіляють виходячи з очікуваного обсягу виробництва на один або кілька років;
5. включають у загальновиробничі витрати й поділяють на постійні та змінні, а потім розподіляють між видами продукції в загальному порядку.

168. Залишки сировини, матеріалів, напівфабрикатів, теплоносіїв та інших видів матеріальних ресурсів, що утворилися в процесі виробництва продукції, цілком або частково втратили споживчі властивості початкового ресурсу (хімічні та фізичні) і через це використовуються з підвищеними витратами або зовсім не застосовуються за прямим призначенням – це:

1. ресурси виробництва;
2. відходи виробництва;
3. калькуляційні одиниці;
4. втрати від браку;
5. вторинна сировина.

169. Розрахунок планової собівартості одиниці продукції підприємства, який здійснюють за статтями витрат – це:

1. розподіл витрат;
2. складання кошторису;
3. нормування витрат матеріалів і трудових ресурсів;
4. планова (нормативна) калькуляція;
5. технологічні витрати.

170. До статті калькуляції «Втрати від браку» не належать:

1. вартість матеріалів напівфабрикатів (деталей), зіпсованих під час налагодження устаткування;
2. витрати на усунення браку;
3. технологічні витрати;
4. вартість поворотних відходів;
5. витрати, які перевищують установлені норми витрат на гарантійний ремонт.

171. Метод позамовної калькуляції собівартості найчастіше використовують:

1. в одиничному та дрібносерійному виробництві;
2. в масовому типі виробництва;

3. в крупносерійному виробництві продукції;
4. при вузькоспеціалізованому процесному типі виробництва;
5. за умов виготовлення широкої номенклатури дрібних виробів із коротким циклом виготовлення.

172. Коли постійні витрати підприємства менші, ніж маржинальний прибуток, то виробництво продукції буде:

1. не вигідним, збитковим;
2. економічно недоцільним, нерентабельним;
3. економічно виправданим, прибутковим;
4. нульовим;
5. беззбитковим.

173. До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) підприємства не включають:

1. прямі витрати на оплату праці;
2. загальновиробничі витрати;
3. прямі матеріальні витрати;
4. витрати на реалізацію продукції;
5. інші прямі витрати.

174. Загальновиробничі витрати поділяють на:

1. умовні і безумовні;
2. постійні та змінні;
3. короткочасні і тривалі;
4. прямі і накладні;
5. нормальні і наднормативні.

175. При плануванні витрат виробничої собівартості витрати на охорону праці, техніку безпеки відносяться до:

1. прямих матеріальних витрат;
2. прямих витрат на оплату праці;
3. інших прямих витрат;
4. загальновиробничих витрат;
5. не відносяться до виробничої собівартості.

176. При плануванні витрат виробничої собівартості витрати на управління виробництвом (оплата праці апарату управління цехами, дільницями тощо; відрахування на соціальні заходи й медичне страхування апарату управління цехами, дільницями; витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць) відносяться до:

1. прямих матеріальних витрат;
2. прямих витрат на оплату праці;
3. інших прямих витрат;
4. загальновиробничих витрат;

5. не відносяться до виробничої собівартості.

177. При плануванні виробничої собівартості витрати на заробітну плату та інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат відносяться до:

1. прямих матеріальних витрат;
2. прямих витрат на оплату праці;
3. інших прямих витрат;
4. загальновиробничих витрат;
5. непрямих витрат.

178. При плануванні витрат виробничої собівартості вартість сировини та основних матеріалів, що утворюють основу виготовлюваної продукції входять до:

1. прямих матеріальних витрат;
2. прямих витрат на оплату праці;
3. інших прямих витрат;
4. загальновиробничих витрат;
5. основних витрат.

180. Загальна сума витрат виробництва за видами ресурсів, яка включає витрати підрозділів основного виробництва, підрозділів виробничої інфраструктури та витрати на утримання адміністративно-управлінського персоналу – це:

1. собівартість одиниці продукції;
2. планова калькуляція;
3. баланс розподілу продукції та послуг;
4. зведений кошторис витрат;
5. елементи витрат.

181. Складаючи зведений кошторис, ураховують

1. окремі витрати планового періоду;
2. норми амортизаційних відрахувань;
3. рівень використання виробничої потужності;
4. баланси розподілу продукції та послуг;
5. усі операційні витрати планового періоду.

182. У процесі розроблення кошторису витрат на виробництво застосовують такі основні методи:

1. подетальний, позамовний, попроцесний;
2. загальний і частковий;
3. нормативний, плановий, поелементний;
4. кошторисний, зведений, калькуляційний;
5. за типовими виробами-представниками, умовних одиниць.

Тема 11. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

183. Основою фінансового планування на підприємстві є

1. виробнича стратегія підприємства;
2. фінансова стратегія підприємства;
3. фінансова та дивідендна політика;
4. інвестиційна політика;
5. зведення до мінімуму фінансових ризиків підприємства.

184. Залучення необхідних коштів для покриття потреби підприємства в основному й оборотному капіталі – це:

1. планування діяльності;
2. інвестиційна діяльність підприємства;
3. дебіторська заборгованість;
4. фінансування діяльності;
5. кредитування.

185. Джерела фінансування діяльності підприємства поділяють на:

1. власні та залучені;
2. короткострокові довгострокові;
3. позикові (поворотні) та не позикові (неповоротні);
4. розподілені та нерозподілені;
5. прибуткові та неприбуткові.

186. Забезпечення фінансової стійкості та рентабельності підприємства, а також зведення до мінімуму фінансових ризиків є завданням

1. формування власних фінансових ресурсів підприємства;
2. санації підприємства;
3. розроблення фінансової стратегії підприємства;
4. виробничої політики;
5. інноваційної діяльності підприємства.

187. Основою для розроблення фінансової політики підприємства є:

1. фінансова стратегія;
2. виробнича стратегія підприємства;
3. інвестиційна політика;
4. стратегія інноваційної діяльності;
5. плани виробництва та збуту продукції підприємства.

188. Формування цін з урахуванням попиту й пропозиції (динаміки кон'юнктури ринку) та рівня витрат на виготовлення та реалізацію продукції підприємства являє собою:

1. інвестиційну політику;
2. амортизаційну політику;
3. цінову політику;
4. дивідендну політику;
5. фінансову самодостатність.

189. Управління амортизаційними відрахуваннями з метою інвестування їх у розвиток підприємства являє собою:

1. інвестиційну політику;
2. амортизаційну політику;
3. цінову політику;
4. дивідендну політику;
5. фінансову самодостатність.

190. Вибір та реалізація найвигідніших проектів, розширення та оновлення активів з метою подальшого економічного розвитку підприємства являє собою:

1. інвестиційну політику;
2. амортизаційну політику;
3. цінову політику;
4. фінансову стратегію;
5. бізнес-планування.

191. Оптимізація між часткою прибутку, що направляється на виплату дивідендів по акціях підприємства, і тією частиною прибутку, що капіталізується являє собою:

1. дивідендну політику;
2. акційну політику;
3. цінову політику;
4. фінансову стратегію;
5. бізнес-планування.

192. Процес визначення обсягу фінансових ресурсів, необхідних для виробничо-господарської діяльності підприємства, а також джерел їх надходження – це:

1. фінансова стратегія;
2. інвестиційна політика;
3. кредитна історія підприємства;
4. кредитування;
5. фінансове планування.

193. При визначенні джерел фінансування діяльності підприємства банківські кредити, позики інших підприємств, кошти від випуску векселів та інших боргових зобов'язань, кошти від емісії та реалізації цінних паперів, які належать підприємству, іноземні інвестиції відносяться до:

1. залучених коштів;
2. власних коштів;
3. нерозподілених;
4. прибутку підприємства;
5. дебіторської заборгованості.

194. Здатність підприємства розширяти ділові операції з допомогою нерозподілених прибутків є ознакою:

1. банкрутства;
2. кризи ліквідності;
3. платоспроможності та фінансової самодостатності підприємства;
4. неможливості використовувати коротко- й довгострокові кредити;
5. малих нерозподілених прибутків, яких не достатньо для розширення діяльності, слід шукати оптимальне поєднання боргів і власного капіталу підприємства.

195. Нестача коштів для сплати за фінансовими зобов'язаннями підприємства (погашення та сплата процентів за позики), сплати рахунків постачальників, орендної плати та плати за комунальні послуги тощо є:

1. кризою ліквідності;
2. банкрутством;
3. санацією;
4. реструктуризацією;
5. платоспроможністю.

196. У процесі фінансового планування на підприємстві використовують такі методи:

1. балансовий, нормативний, розрахунково-аналітичний, економіко-математичного моделювання;
2. кошторисний та калькуляційний;
3. стратегічний і тактичний;
4. оперативний, поточний та стратегічний;
5. середньозважений, нормативний, поелементний.

197. Якщо у процесі фінансового планування на підприємстві узгоджують між собою дохід і витрати, а також для кожної статті витрат визначають джерела їх покриття, то має місце метод:

1. нормативний;
2. розрахунково-аналітичний;
3. економіко-математичного моделювання;

4. балансовий;
5. імітаційний метод фінансового планування.

198. Якщо у процесі фінансового планування на підприємстві потребу у фінансових ресурсах визначають на основі фінансових норм і нормативів, то має місце метод:

1. нормативний;
2. розрахунково-аналітичний;
3. економіко-математичного моделювання;
4. балансовий метод фінансового планування;
5. імітаційний, коригувальний.

199. Мета складання фінансового плану полягає у

1. наповненні фондів підприємства: інвестиційного, страхового, резервного тощо;
2. оптимізації собівартості продукції;
3. перевищенні доходів над витратами;
4. взаємоузгодженні доходів і витрат;
5. усі відповіді вірні.

200. Довгостроковий фінансовий план підприємства складають на:

1. 3 – 5 років з розподілом за цими роками;
2. 5 – 7 років;
3. на рік з розподілом за кварталами;
4. 7 – 10 років з розподілом за цими роками;
5. 2 – 3 роки.

201. Поточний фінансовий план підприємства складають:

1. 3 – 5 років з розподілом за цими роками;
2. 5 – 7 років;
3. на рік з розподілом за кварталами;
4. 7 – 10 років з розподілом за цими роками;
5. 2 – 3 роки.

200. Фінансовий план державного підприємства складається:

1. з 2 розділів;
2. з 3 розділів;
3. з 5 розділів;
4. з 10 розділів;
5. довільної форми.

201. Підприємства недержавної форми власності розробляють фінансові плани, які складаються:

1. з 2 розділів;
2. з 3 розділів;

3. з 5 розділів;
4. з 10 розділів;
5. довільної форми.

202. Фінансовий план, тобто доходи, витрати, очікувані фінансові результати в плановому періоді, за схемою, що відповідає положенням (стандартам) бухгалтерського обліку (П(С)БО), складають.

1. за видами діяльності: операційної, інвестиційної та фінансової;
2. за видами інноваційної, інвестиційної та збутової діяльності;
3. за видами виробничої та фінансової діяльності;
4. за елементами витрат і доходів;
5. у довільній формі.

203. Вкладення капіталу підприємством у підприємницьку діяльність для одержання прибутку – це:

1. операційна діяльність підприємства;
2. фінансова діяльність;
3. інвестиційна діяльність;
4. логістична діяльність;
5. маркетингова та збутова.

204. Основна діяльність підприємства, пов'язана з виробництвом і реалізацією продукції – це:

1. операційна діяльність підприємства;
2. фінансова діяльність;
3. інвестиційна діяльність;
4. логістична діяльність;
5. маркетингова та збутова.

205. У процесі фінансового планування на підприємстві витрати, пов'язані з основною діяльністю, розраховують:

1. за елементами;
2. за функціями: виробництво, управління, витрати на збут продукції;
3. за статтями калькуляції одиниці продукції;
4. на основі балансу надходжень і видатків коштів;
5. на підставі платіжного календаря.

206. не включає розроблення й виконання:

1. податкового плану;
2. оперативного фінансового плану (балансу надходжень і видатків коштів);
3. касового плану;
4. плану інвестування в цінні папери;
5. платіжного календаря.

207. В оперативному фінансовому плануванні на підприємстві платіжний календар складають

1. на місяць із розподілом на декади або тижні;
2. на квартал із розподілом на місяці;
3. на рік із розподілом на квартали й місяці;
4. на квартал із розподілом на декади;
5. на півріччя з розподілом по кварталах.

208. Перелік податків, які зобов'язане сплатити підприємство та дати їх сплати вказують у

1. касовому плані підприємства;
2. податковому плані;
3. податковому календарі підприємства;
4. платіжному календарі;
5. інвестиційному меморандумі.

209. Розроблення на підприємстві системи оперативних фінансових планів, які складаються у формі кошторису або балансу доходів та витрат і забезпечують контроль за надходженнями та витрачанням коштів в усіх підрозділах підприємства являє собою:

1. бюджетування;
2. стратегічне планування;
3. управління витратами;
4. контролінг;
5. бізнес-планування.

210. Процес бюджетування на підприємстві охоплює:

1. формування поточних фінансових планів та здійснення конкретних платежів і розрахунків протягом планового періоду;
2. лише плани обігу готівки через касу підприємства та контроль платоспроможності підприємства;
3. розроблення та впровадження заходів щодо поліпшення планування й підвищення ефективності використання усіх видів ресурсів підприємства;
4. виключно розрахунки валового та чистого прибутку у плановому періоді;
5. складання оперативних фінансових планів, контроль за їх виконанням, аналіз відхилень фактичних показників діяльності структурних підрозділів від бюджетних (планових), визначення причин відхилень та розроблення відповідних заходів щодо усунення негативних відхилень,

211. Узагальнюючими фінансовими показниками діяльності підприємства є:

1. собівартість та рентабельність продукції;
2. валовий і чистий прибуток;
3. сума інвестиційних вкладень, кількість реалізованих проектів;

4. обсяг виробництва продукції та витрати на її виготовлення;
5. ліквідність та платоспроможність підприємства.

212. Різниця між чистим доходом (виручкою) від реалізації продукції (послуг) і собівартістю реалізованої продукції – це:

1. валовий прибуток;
2. чистий прибуток;
3. рентабельність продукції;
4. рівень конкурентоспроможності продукції;
5. ліквідність підприємства.

213. Вирахуванням з доходу від реалізації продукції підприємства відповідних податків, зборів, знижок тощо (податок на додану вартість, акцизний збір, інші збори або податки з обороту, інші вирахування з доходу – знижки, повернення продукції тощо) визначають:

1. чистий прибуток;
2. собівартість продукції;
3. операційні витрати;
4. чистий дохід від реалізації продукції;
5. рентабельність продукції.

214. Відрахуванням із валового прибутку адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат підприємства, визначають

1. фінансовий результат від операційної діяльності;
2. чистий прибуток;
3. рентабельність продукції;
4. нерозподілений прибуток;
5. логістичні витрати підприємства.

215. Різниця між прибутком підприємства до оподаткування й податком на прибуток являє собою

1. чистий дохід від реалізації продукції;
2. прибуток від звичайної діяльності (чистий прибуток);
3. операційні витрати підприємства;
4. нерозподілений прибуток підприємства;
5. витрати підприємства.

216. У процесі фінансового планування на підприємстві під час складання плану прибутку розрізняють такі стадії:

1. допланову й післяпланову (постфактум);
2. основну і допоміжну;
3. попередню, поточну й фактичну;
4. пасивну й активну;
5. перспективну й поточну, внутрішню і зовнішню.

217. Активна стадія розроблення плану прибутку підприємства полягає у

1. визначенні найбільшої прибутковості підприємства з урахуванням зовнішніх і внутрішніх змін;
2. розробленні плану прибутку з урахуванням корективів, що враховують зміни зовнішніх і внутрішніх умов діяльності;
3. підвищенні продуктивності праці;
4. збільшенні витрат на виробництво та реалізацію продукції;
5. врахуванні змін макроекономічних чинників (зміна законодавства, структури попиту, інфляції і та ін.).

218. Пасивна стадія планування прибутку підприємства полягає у:

1. визначенні найбільшої прибутковості підприємства з урахуванням зовнішніх і внутрішніх змін;
2. розробленні плану прибутку з урахуванням корективів, що враховують зміни зовнішніх і внутрішніх умов діяльності;
3. підвищенні продуктивності праці;
4. збільшенні витрат на виробництво та реалізацію продукції;
5. врахуванні змін макроекономічних чинників (зміна законодавства, структури попиту, інфляції і та ін.).

219. У фінансовому плануванні існують такі методи планування операційного прибутку підприємства:

1. прямий і непрямий метод;
2. аналітичний і неаналітичний;
3. за рентабельністю окремих видів продукції, за витратами;
4. прямий, за показниками витрат на 1 грн продукції, економічний (аналітичний) метод;
5. активний, пасивний.

220. Прямий метод планування прибутку переважно використовують на підприємствах

1. масового виробництва;
2. серійного типу виробництва;
3. одиничного типу виробництва;
4. великосерійного типу виробництва;
5. правильні відповіді 1 і 4.

221. Планування прибутку на основі показника витрат на 1 грн продукції застосовують на підприємствах

1. масового виробництва;
2. серійного типу виробництва;
3. одиничного типу виробництва;
4. різних типів виробництва;
5. правильні відповіді 2 і 3.

222. Аналіз «витрати – обсяг – прибуток» є методом фінансового планування, який дає можливість:

1. визначати обсяги виробництва й реалізації продукції з погляду їхньої беззбитковості;
2. визначати граничний обсяг виробництва продукції, подальше збільшення якого зменшує прибуток;
3. визначати рівень інвестиційних витрат виробництва продукції;
4. розподіляти витрати підприємства на постійні і змінні відповідно до обсягу виробництва;
5. правильні відповіді 1 і 2.

223.: Точка беззбитковості може визначатися:

1. у натуральних показниках;
2. у вартісних показниках;
3. графічно;
4. математично;
5. усі попередні відповіді правильні.

224. Ефективність використання необоротних і оборотних активів підприємства дозволяє встановити:

1. рентабельність власного капіталу;
2. рентабельність активів;
3. рентабельність обороту;
4. рентабельність продукції;
5. рентабельність продажу.

Тема 12. ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ ОНОВЛЕННЯ ПРОДУКЦІЇ

225. Під впливом науково-технічного розвитку відбувається

1. скорочення життєвого циклу продукції підприємства;
2. повільне старіння продукції;
3. швидке старіння продукції;
4. збільшення тривалості окремих стадій життєвого циклу продукції;
5. правильні відповіді 1 і 3.

226. Формою опису процесу розробки, реалізації та витіснення товарів з ринку є

1. життєвий цикл продукції;
2. цикл перетворення вихідних матеріалів у напівфабрикати та готову продукцію;
3. цикл випуску продукції;
4. правильні відповіді 2 і 3;
5. цикл експлуатації обладнання.

227. Для того, щоб досягти стабільності в продажах, розробку нового (оновленого) товару слід починати

1. тоді, коли попередній вступає в стадію зрілості;
2. після того, коли попередній вступає в стадію зрілості;
3. ще до того моменту, коли попередній вступає в стадію зрілості;
4. до моменту, коли попередній вступає в стадію зростання попиту;
5. після того, коли попередній вступає в стадію занепаду.

228. В основі планування виробництва оновленої продукції лежить:

1. концепція життєвого циклу продукції;
2. концепція якості життя;
3. концепція життєвого циклу організації;
4. концепція життєвого циклу розвитку;
5. усі попередні відповіді правильні.

229. За складом і завданнями планових робіт, які виконуються у процесі створення, підготовки виробництва та освоєння нової продукції виділяють такі їх види:

1. наукові, проектні, технологічні, організаційні, планові роботи;
2. технологічні та організаційні роботи;
3. дослідні, конструкторські, підготовчі, технологічні, випробувальні, організаційно-планові та експериментальні роботи;
4. проектні, конструкторські та експлуатаційні;
5. науково-дослідні, конструкторські та технологічні, організаційно-планові, роботи матеріально-технічного, економічного та соціально-психологічного характеру.

230. Вихідними даними для планування технічної підготовки виробництва є:

1. стратегічні плани розвитку підприємства;
2. зміни «портфеля» продукції підприємства;
3. планові завдання розробки й освоєння виробництва нової продукції; планові нормативи для визначення обсягу і трудомісткості робіт кожного етапу технічної підготовки;
4. отримання кінцевого результату – освоєння серійного (масового) випуску нового виробу;
5. використання маркетингових досліджень, відкриттів та винаходів.

231. До об'ємних нормативів технічної підготовки виробництва у процесі освоєння нової продукції не відносяться

1. коефіцієнти технологічної оснащеності за видами обробки;
2. кількість технологічних карт на одну деталь за видом обробки;
3. кількість оригінальних деталей, які припадають на виріб відповідної групи складності;

4. трудомісткість проектування технологічного процесу;
5. типовий розподіл деталей, технологічних процесів і оснащення за групами складності.

232. До трудових нормативів технічної підготовки виробництва у процесі освоєння нової продукції відносяться:

1. коефіцієнти технологічної оснащеності за видами обробки;
2. кількість технологічних карт на одну деталь за видом обробки;
3. трудомісткість конструкторських, креслярських, копіювальних та інших робіт із проектування оригінальної деталі, трудомісткість проектування технологічного процесу й оснащення на одну оригінальну деталь;
4. кількість оригінальних деталей, які припадають на виріб відповідної групи складності;
5. типовий розподіл деталей, технологічних процесів і оснащення за групами складності.

233. Кількість оригінальних деталей у виробі залежить від:

1. його конструктивної складності та новизни;
2. стадії життєвого циклу продукції;
3. кількості технологічних карт на один виріб за видами обробки;
4. технологічної оснащеності виробництва;
5. усі попередні відповіді правильні.

234. Генеральний план-графік технічної підготовки виробництва нового виробу визначає:

1. кількість стадій і обсяг робіт із підготовки виробництва;
2. розподіл робіт між замовником, проектною організацією та підприємством-виробником;
3. послідовність робіт і загальну тривалість циклу технічної підготовки виробництва;
4. трудомісткість робіт і тривалість циклу технічної підготовки виробництва;
5. правильні відповіді 1 і 2.

235. Загальною економічною закономірністю періоду освоєння випуску нової техніки є наявність:

1. незначних витрат початкового виробництва;
2. знижених витрат виробництва;
3. підвищених експлуатаційних витрат та втрат від браку продукції;
4. масового випуску виробів;
5. підвищених витрат початкового виробництва.

236. Ступінь освоєння виробу залежить від:

1. якості виготовлених виробів із початку виробництва;
2. кількості виготовлених виробів із початку виробництва;

3. кількості запланованих виробів до початку виробництва;
4. обсягу замовлень виробів споживачами;
5. підвищених експлуатаційних витрат та втрат від браку продукції.

237. У процесі освоєння підприємством нової продукції існує певна кореляційна залежність:

1. кривими освоєння продукції;
2. значенням коефіцієнта освоєння та характером кривої освоєння;
3. між номерами виробів і собівартістю;
4. між порядковим номером виробу та його трудомісткістю.;
5. правильні відповіді 3 і 4.

238. Коефіцієнт освоєння підприємством нової продукції показує:

1. в скільки разів збільшується прибуток при кожному подвоєнні числа випущених виробів;
2. у скільки разів зменшується собівартість при кожному потроєнні числа виготовлених виробів;
3. у скільки разів зменшується трудомісткість при кожному подвоєнні числа випущених виробів;
4. на скільки зменшується собівартість при збільшенні кількості випущених виробів;
5. правильні відповіді 1 і 2.

239. Зниження трудомісткості виробництва нової продукції підприємством залежить від

1. коефіцієнта освоєння;
2. характеру кривої освоєння;
3. тривалості циклу технічної підготовки;
4. тривалості життєвого циклу продукції;
5. правильні відповіді 1 і 2.

240. Організація робіт із технічної підготовки виробництва нової продукції підприємством базується на

1. послідовному виконанні робіт по стадіях і етапах;
2. паралельно-послідовному виконанні робіт;
3. об'ємно-календарному плануванні підготовки виробництва, складанні графіків виконання необхідних розрахунків із усього обсягу робіт;
4. визначенні логістичної схеми руху матеріальних потоків;
5. усі відповіді правильні.

241. Із метою скорочення термінів підготовки виробництва нової продукції підприємством використовується:

1. метод паралельного ведення робіт;
2. паралельно-послідовне ведення робіт;
3. циклове виконання окремих стадій;

4. послідовне виконання робіт по стадіях і етапах;
5. правильні відповіді 1 і 2.

242. Послідовне виконання робіт з підготовки виробництва нової продукції підприємством полягає в тому, що:

1. відбувається поєднання різних стадій проектування та виробництва;
2. здійснюється паралельно-послідовне виконання всіх робіт;
3. кожна наступна стадія (етап) починається паралельно до попередньої;
4. кожна наступна стадія (етап) починається тільки після повного завершення попередньої;
5. правильні відповіді 2 і 4.

243. Форма графічного відображення змісту робіт і тривалості виконання планів і довгострокових комплексів проектних, планових, організаційних та інших видів діяльності підприємства, яка забезпечує наступну оптимізацію розробленого графіка на основі економіко-математичних методів та комп'ютерної техніки – це:

1. бізнес-план діяльності підприємства;
2. графік виробничого процесу;
3. сіткове планування;
4. імітаційна модель діяльності підприємства;
5. правильні відповіді 3 і 4.

244. Основним плановим документом системи сітьового планування, що являє собою інформаційно-динамічну модель, яка відображає всі логічні взаємозв'язки та результати робіт, необхідних для досягнення кінцевої мети планування є:

1. сітковий графік;
2. лінійний графік;
3. сітковий план робіт;
4. сіткова модель;
5. правильні відповіді 3 і 4.

245. Будь-які виробничі процеси чи інші дії, які призводять до досягнення певних результатів, подій називаються:

1. подіями;
2. роботами;
3. очікуваннями;
4. шляхом;
5. процесами.

246. Кінцеві результати попередніх робіт у сітьовому графіку називаються:

1. подіями;
2. роботами;

3. очікуваннями;
4. шляхом;
5. процесами.

247. Послідовність робіт чи подій у сітьовому графіку, в якій результат однієї стадії збігається із початковим показником наступної за нею іншої фази називають

1. подіями;
2. роботами;
3. очікуваннями;
4. шляхом;
5. процесами.

248. Шлях від початкової до кінцевої події максимальної тривалості у сітьовому графіку – це:

1. повний шлях від початкової до кінцевої події;
2. шлях, наступний за даною подією до кінцевої;
3. критичний шлях;
4. шлях, що передує даній події від початкової;
5. шлях між декількома подіями.

249. Завершальним етапом сітьового планування є:

1. розподіл комплексу робіт на окремі частини і їхнє закріплення за виконавцями;
2. визначення тривалості виконання окремих робіт чи сукупних процесів;
3. об'єднання окремих частин сіток і побудова зведеного сітьового графіка виконання комплексу робіт;
4. побудова первинних сітьових графіків і уточнення змісту планових робіт;
5. визначення вартості виконання окремих робіт і процесів.

250. Для встановлення тривалості будь-яких робіт у сітьовому плануванні необхідно користуватися:

1. нормативами чи нормами трудових затрат;
2. максимальними оцінками;
3. експертними оцінками тривалості робіт;
4. мінімально допустимими оцінками тривалості робіт;
5. правильні відповіді 1 і 3.

251. Оптимізація сітьових графіків у сітьовому плануванні полягає у:

1. покращенні процесів планування, організації й управління комплексом робіт із метою скорочення витрат економічних ресурсів і підвищення фінансових результатів при заданих планових обмеженнях;
2. мінімізації витрат часу на виконання окремих робіт, мінімізації витрат матеріальних ресурсів;

3. нормуванні показників часу виконання кожної роботи;
4. побудові лінійної діаграми чи діаграми Ганта;
5. правильні відповіді 1 і 2.

Тема 13. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНІЧНИЙ РОЗВИТОК

252. Технічний розвиток підприємства характеризує:

1. наявність автоматизованих систем управління виробництвом;
2. удосконалення та нарощування техніко-технологічної бази підприємства;
3. техніко-технологічну базу підприємства;
4. правильні відповіді 2 і 3;
5. правильні відповіді 1 і 2.

253. Факторами технічного рівня розвитку виробництва є:

1. технологія, засоби та предмети праці;
2. ефективність виробництва, економічна ефективність застосовуваних ресурсів та рішень;
3. професійна підготовка та підвищення кваліфікації персоналу,;
4. реалізація функцій прогнозування та планування, фінансування, ціноутворення, мотивація та оплата праці;
5. поліпшення умов праці та підтримка високого рівня безпеки праці, екологізація виробництва.

254. Факторами економічного рівня виробництва є:

1. технологія, засоби та предмети праці;
2. ефективність виробництва, економічна ефективність застосовуваних ресурсів та рішень;
3. професійна підготовка та підвищення кваліфікації персоналу,;
4. реалізація функцій прогнозування та планування, фінансування, ціноутворення, мотивація та оплата праці, поліпшення умов праці та підтримка високого рівня безпеки праці, екологізація виробництва;
5. правильні відповіді 2 і 4.

255. Факторами, що визначають рівень соціального розвитку підприємства є:

1. технологія, засоби та предмети праці;
2. ефективність виробництва, економічна ефективність застосовуваних ресурсів та рішень; реалізація функцій прогнозування та планування, фінансування, ціноутворення, мотивація та оплата праці;
3. професійна підготовка та підвищення кваліфікації персоналу,;
4. правильні відповіді 2 і 5;
5. поліпшення умов праці та підтримка високого рівня безпеки праці, екологізація виробництва.

256. Система планування організаційно-технічного розвитку (ОТР) на підприємстві включає:

1. перелік організаційних та технічних одиниць підприємства;
2. технологію, засоби та предмети праці;
3. поточні та оперативно-календарні плани підприємства;
4. склад інноваційних процесів, які здійснюються;
5. комплекс різноманітних планів, які взаємодіють один із одним та спрямовані на здійснення основних функцій та завдань планування.

257. Визначальним чинником розвитку підприємства, його змістом, що визначає динамічну основу самого розвитку є:

1. технічний розвиток;
2. соціальний розвиток;
3. організаційний розвиток;
4. економічний розвиток;
5. усі відповіді правильні.

258. Техніко-економічний аналіз, який спрямований на виявлення внутрішніх резервів та закономірностей функціонування з метою вибору оптимальних напрямків й обсягів робіт із технічного, організаційного удосконалення виробництва й підвищення його економічної й соціальної ефективності – це:

1. ефективність реалізації економічних, соціальних та юридичних напрямків розвитку підприємства;
2. план технічного й організаційного розвитку;
3. науково обґрунтоване управління розвитком підприємств;
4. удосконалення управління, планування та організації виробництва;
5. усі відповіді правильні.

259. Під техніко-економічним рівнем виробництва розуміють

1. рівень прогресивності застосовуваної технології;
2. комплексну характеристику міри розвитку виробничої системи, прогресивності всіх елементів виробничого процесу, що визначає економічну ефективність використання суспільних ресурсів (трудових, матеріальних, інвестиційних, природних) і здатність виконання виробництвом певних національногосподарських завдань;
3. класифікацію його ознак і показників по елементах виробництва та по функціональній спрямованості;
4. ступінь технічної оснащеності праці персоналу; рівень механізації та автоматизації основного та допоміжного виробництва;
5. сукупність показників, які характеризують технічні елементи виробництва, організацію виробництва та управління, техніко-економічний рівень продукції, економічні й соціальні результати виробничої діяльності..

260. Залежно від витрат, які враховуються, та результатів інтегральних показників впливу певної сукупності нововведень на ключові показники виробничо-господарської діяльності підприємства розрізняють такі види ефекту від реалізації та організаційно-технічних заходів:

1. економічний (вартісні показники) та соціальний (соціальні результати);
2. науково-технічний (новизна, корисність, надійність) та ресурсний (споживання того чи іншого виду ресурсу);
3. екологічний (шум, випромінювання та інші показники фізичного стану навколишнього середовища);
4. іміджевий (репутація на ринку, рівень соціальної відповідальності), політичний (престижність на світовому ринку, креативність);
5. правильні відповіді 1, 2 і 3.

261. Основними чинниками, які визначають тривалість розрахункового часового періоду для оцінки показників ефекту від реалізації інновацій та організаційно-технічних заходів розвитку підприємства є наступні:

1. вимоги інвесторів;
2. ступінь достовірності вихідної інформації;
3. тривалість інноваційного періоду та строк служби об'єктів інновацій;
4. ступінь технічної оснащеності виробництва;
5. правильні відповіді 1, 2 і 3.

262. Для оцінки загальної економічної ефективності організаційно-технічних заходів, інновацій використовують таку систему показників:

1. рентабельність продукції, тривалість інноваційного періоду, строк служби об'єктів інновацій;
2. чистий дисконтований дохід, чиста приведена вартість або чиста сучасна вартість, чистий приведений ефект;
3. окупність інвестицій та відношення ефекту до затрат на реалізацію інновацій;
4. інтегральний ефект; індекс рентабельності інновацій; норма рентабельності; період окупності;
5. індекс рентабельності інновацій та період окупності інновацій.

263. Норма дисконту, при якій доходи, які дисконтуються за певний проміжок часу дорівнюють інноваційним вкладенням являє собою:

1. норму рентабельності;
2. індекс рентабельності;
3. інтегральний ефект;
4. період окупності;
5. чистий приведений ефект.

264. Різниця результатів та витрат на реалізацію техніко-організаційного заходу за розрахунковий період, приведених до одного року, тобто з урахуванням дисконтування результатів і витрат – це:

1. норму рентабельності;
2. індекс рентабельності;
3. інтегральний ефект;
4. період окупності;
5. чистий приведений ефект.

265. Співвідношення приведених доходів до приведених на цю ж дату інноваційних витрат являє собою:

1. норму рентабельності;
2. індекс рентабельності;
3. інтегральний ефект;
4. період окупності;
5. чистий приведений ефект.

266. Комплекс заходів, спрямованих на впровадження нових методів і форм організації виробництва, управління і праці, елементів господарського механізму, який у багатьох випадках не вимагає нових витрат або ж пов'язаний із незначними додатковими ресурсами являє собою:

1. технічний розвиток підприємства;
2. соціальний розвиток підприємства;
3. організаційний розвиток підприємства;
4. економічний розвиток;
5. усі відповіді правильні.

267. Виділяють такі методи, за допомогою яких здійснюється планування організаційно-технічного розвитку підприємства:

1. об'ємно-календарне планування;
2. стратегічне планування;
3. науково-технічне прогнозування;
4. виробниче та продуктово-тематичне планування інновацій;
5. правильні відповіді 1, 3 і 4.

268. Основним завданням підприємства під час створення нового продукту є:

1. більш повне задоволення потреб споживачів;
2. пошук способів зниження собівартості;
3. підтвердження репутації новаторів;
4. прагнення бути першими у певній ринковій ніші;
5. правильних відповідей немає.

269. Під час планування підприємством розроблення нових товарів необхідно з'ясувати:

1. розмір інвестиційних затрат;
2. віддачу інвестицій;
3. стадію життєвого циклу товарів;
4. стратегію оновлення асортименту підприємства;
5. всі попередні відповіді вірні.

270. Споживачів, які скептично ставляться до різних технологічних змін і приймають рішення про придбання нового товару дуже обережно, слід віднести до:

1. «новаторів»;
2. «ранніх споживачів»;
3. «ранньої більшості»;
4. «пізньої більшості»;
5. «повільних споживачів».

271. Швидкому поширенню інновацій сприяють:

1. значні переваги нового товару, технології перед попередником;
2. сумісність із наявними системами, процедурами, інфраструктурою;
3. простота користування, легкість у копіюванні;
4. легкість у випробовуваннях і тестуванні без значних витрат;
5. усі попередні відповіді правильні.

272. Основною причиною, що змушує підприємство виводити продукт з ринку є:

1. надвелика популярність товару;
2. розширення виробничих можливостей;
3. маркетингові помилки;
4. початок життєвого циклу продукту;
5. усі попередні відповіді правильні.

273. При плануванні розробки та впровадження продукції у виробництво слід забезпечити виконання таких основних завдань:

1. забезпечення потреб у новій продукції, створення позитивного іміджу;
2. забезпечення конкурентоспроможності продукції;
3. забезпечення стабільності якості продукції;
4. скорочення термінів розробки й освоєння виробництва нової продукції;
5. усі попередні відповіді правильні.

274. При плануванні ефективності оновлення нової продукції розраховують такі показники:

1. термін окупності;
2. чисту теперішню вартість;
3. індекс прибутковості проекту;

4. внутрішню норму доходності;
5. усі попередні відповіді правильні.

275. Найважливішими етапами сіткового планування випуску нового виробу є такі:

1. розподіл комплексу робіт на окремі частини та їх закріплення за виконавцями;
2. виявлення й опис усіх подій і робіт за кожним виконавцем;
3. побудова первинних сіткових графіків і уточнення змісту планових робіт;
4. побудова зведеного сіткового графіка;
5. усі попередні відповіді правильні.

276. У світі спостерігається прискорення темпу розроблення нових товарів, що обумовлено низкою причин:

1. мінливі потреби споживачів;
2. короткий життєвий цикл товарів;
3. міжнародна конкуренція;
4. розвиток технологій;
5. всі відповіді правильні.

277. Щоб досягти стабільності продажу, розроблення оновленого товару слід розпочинати ще до того моменту, коли попередній вступає:

1. в стадію упровадження;
2. в стадію зростання;
3. в стадію зрілості;
4. в стадію старіння;
5. всі попередні відповіді вірні.

278. В процесі комплексної підготовки виробництва нового товару найбільша кількість провалів припадає на стадію:

1. генерування ідеї;
2. бізнес-аналізу;
3. конструювання та створення;
4. тестування й затвердження;
5. комерційного виробництва.

279. Споживачів, які вважають, що успіх має бути за новими технологіями, новими товарами, слід віднести до:

1. «новаторів»;
2. «ранніх споживачів»;
3. «ранньої більшості»;
4. «пізньої більшості»;
5. «повільних споживачів».

280. Плануючи виведення продукту з ринку, підприємству необхідно враховувати такі аспекти:

1. припинення витрат на модернізацію та вдосконалення продукту, обмеження на постачання;
2. зміну кошторисів витрат;
3. зміну сегмента споживачів продукції;
4. скорочення витрат на вихід нових продуктів;
5. усі попередні відповіді правильні.

281. План оновлення продукції має складатися з таких розділів:

1. зміни «портфеля» продукції підприємства, норми та нормативи;
2. економічна ефективність виробництва нової продукції;
3. виробництво й реалізація продукції, матеріально технічне забезпечення нової продукції;
4. персонал і оплата праці, витрати, прибутки та рентабельність нової продукції;
5. усі попередні відповіді правильні.

282. При прийнятті рішення про серійне виробництво нового товару ключовим виконавцем виступає:

1. відділ НДДКР;
2. відділ маркетингу;
3. економічний відділ;
4. відділ постачання;
5. генеральний директор.

283. Відношення теперішньої вартості майбутніх грошових потоків від проекту до початкових інвестицій – це:

1. термін окупності;
2. чисту теперішню вартість;
3. індекс прибутковості проекту;
4. внутрішню норму доходності;
5. усі попередні відповіді правильні.

284. При зростанні обсягів випуску нової продукції крива освоєння рухається:

1. вгору ліворуч;
2. донизу праворуч;
3. не зміщується;
4. донизу ліворуч;
5. пропорційно вгору.

285. В перелік робіт з науково-технічної підготовки виробництва нового виробу може включатись:

1. проведення маркетингових досліджень;

2. розробка технічних завдань і документації;
3. аналіз наявного обладнання;
4. виготовлення дослідного зразка;
5. усі попередні відповіді правильні.

Тема 14. БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ

286. На зміст, структуру бізнес-плану й деталізованість його опрацювання та розрахунків впливають:

1. обсяги інвестиційних вкладень, сфера застосування;
2. розроблення концепції ведення бізнесу та глибина економічного обґрунтування бізнес-проекту;
3. форма власності підприємства;
4. введення нової системи податків (на макрорівні);
5. правильні відповіді 1 і 2.

287. Огляд цілей, ресурсів, ринків, сильних і слабких сторін підприємства, різних варіантів дій, викладений у бізнес-плані, дає змогу:

1. розробити новий пакет програмного забезпечення;
2. здійснити реформування підприємства;
3. реалізувати масштабні соціальні проекти: соціальний захист населення; ліквідація наслідків природних і соціальних потрясінь тощо;
4. оцінити надійність бізнес-партнерів підприємства;
5. сформувати нові стратегічні напрями й відмовитися від попередніх, якщо вони стають неефективними.

288. Для короткотермінових, невеликих за масштабами або локальних бізнес-проектів, які не потребують значних витрат і є досить нетривалими за термінами реалізації, бізнес-план виконує роль:

1. повного планування діяльності;
2. стратегічного планування;
3. початкового етапу ділового планування;
4. поточного планування діяльності;
5. інвестиційного меморандуму, «повідомлення про наміри» підприємства.

289. У загальному вигляді бізнес-план складається з таких розділів:

1. резюме, опис підприємства й галузі, опис продукту (послуги), конкурентне середовище, маркетинг і збут продукції, план виробництва продукту, організаційний план, фінансовий план, ефективність проекту, ризики й страхування, додатки;
2. опис підприємства й опис продукту, маркетингова діяльність і збут продукції, організаційний план, фінансовий план, ризики й страхування, додатки;

3. резюме, опис підприємства й галузі, опис продукту (послуги), маркетинг і збут продукції, план виробництва продукту, організаційний план, фінансовий план, спрямованість і ефективність проекту, ризики й гарантії, додатки;

4. вступ, опис підприємства, опис продукту, маркетинг, збут продукції, план виробництва, організаційний план, фінансовий план, ризики, додатки;

5. усі попередні відповіді правильні.

290. Вибір конкретного різновиду методики розроблення бізнес-плану, глибина й часовий горизонт його опрацювання, варіантність рішень, що обґрунтовуються, обсяг, наявність документів-додатків, рівень конкретизації окремих розділів не залежать від таких чинників:

1. функціональна належність, масштаби виробництва;
2. місце розташування підприємства, цільовий сегмент ринку;
3. наявність конкурентів і перспектив зростання підприємства;
4. обсяг інвестицій за проектом і специфіка потенційного інвестора;
5. правильні відповіді 1, 3 і 4.

291. Реальне бізнес-планування розпочинають

1. не пізніше ніж за півроку до того як відкрити нову справу;
2. не пізніше ніж за рік до того як відкрити нову справу;
3. не пізніше ніж за 2 роки до відкриття нової справи;
4. не пізніше ніж за 1,5 року до відкриття нової справи;
5. не раніше ніж за 3 роки до відкриття нової справи.

292. Меморандум бізнес-плану складають з метою:

1. попередження осіб, які мають справу з бізнес-планом, про відповідальність за результати його реалізації;
2. забезпечення конфіденційності;
3. повідомлення про наміри підприємства;
4. попередження осіб, які ознайомлюються з бізнес-планом, про засоби безпеки стосовно інформації, що міститься в ньому;
5. залякування конкурентів.

293. Структурна складова бізнес-плану, що містить його короткий виклад і є стислою версією плану, своєрідним «сповіщенням про наміри» - це:

1. анотація;
2. резюме;
3. висновки;
4. реклама бізнес-плану;
5. меморандум.

294. При складанні бізнес-плану визначальною для обґрунтування маркетингової стратегії, цінової та нецінової політики підприємства є:

1. рівень сервісного обслуговування;
2. концепція бізнесу;
3. ситуація в галузі;
4. конкурентна політика підприємств-лідерів;
5. рекламна політика.

295. Політика післяпродажного обслуговування й надання гарантій споживачам при розробленні бізнес-плану підприємства не включає:

1. опис умов надання гарантій;
2. оцінювання прибутковості післяпродажного обслуговування;
3. оцінювання важливості системи гарантій для споживачів;
4. визначення рівня та обсягу надання сервісних послуг;
5. політику реклами та просування товару на ринок.

296. План виробництва продукту в бізнес-плані формують на методичній основі та з використанням:

1. інструментів сіткового планування діяльності підприємства з обґрунтуванням її виробничою потужністю;
2. інструментарію традиційного тактичного планування виробничої програми підприємства з обґрунтуванням її виробничою потужністю, матеріально-технічним забезпеченням та системою організації праці;
3. інструментарію інноваційного стратегічного планування виробничої програми підприємства з обґрунтуванням її ресурсним та матеріально-технічним забезпеченням;
4. інструментарію імітаційного моделювання;
5. немає правильних відповідей.

297. Фінансовий план у бізнес-плані є підсумковим розділом і всі розрахунки в ньому виконують

1. за результатами прогнозування обсягів виробництва та продажу продукту;
2. за результатами оцінки конкурентоспроможності продукту;
3. за обсягами виробництва та продажу продуктів-аналогів;
4. за результатами прогнозу змін зовнішніх чинників впливу на діяльність підприємства;
5. на підставі зміни валютних курсів, за якими ведуться обчислення для інвестиційних проектів.

298. При розробленні фінансового плану у бізнес-плані підприємства не враховуються такі характеристики та умови бізнес-середовища як:

1. зміни валютних курсів, за якими ведуться обчислення для інвестиційних проектів;
2. інфляційна характеристика середовища;
3. горизонт розрахунків;
4. рівень міжнародної конкуренції;

5. податки та тенденції їх зміни.

299. Основою фінансового плану у бізнес-плануванні діяльності підприємства є такі документи:

1. план грошових надходжень і виплат;
2. інноваційний проект;
3. план доходів і видатків;
4. плановий баланс;
5. правильні відповіді 1, 3 і 4.

300. У сучасних умовах господарювання вирізняють таку функціональну спрямованість бізнес-плану:

1. економічне обґрунтування бізнес-проекту;
2. розроблення концепції ведення бізнесу;
3. планування залучення грошових коштів;
4. постійне комплексне бізнес-проекування;
5. підміна системи техніко-економічних планів на підприємстві.

301. Розроблення реального бізнес-плану здійснюється впродовж:

1. декількох днів;
2. місяця;
3. року;
4. декількох місяців;
5. правильних відповідей немає.

302. Композицію бізнес-плану при розробці бізнес-ідеї розпочинає:

1. опис продукту чи послуги;
2. резюме;
3. фінансовий план;
4. виробничий план;
5. усі попередні відповіді правильні.

IV. ПРАКТИЧНІ РОЗРАХУНКОВІ ЗАВДАННЯ

Тема 1. Сутність планування і контролю та особливості їх здійснення на підприємстві

Завдання 1 (творче)

Процес планування в організації можна поділити на декілька етапів, ці етапи передують один одному.

Перший етап. Фірма провадить дослідження зовнішнього та внутрішнього середовища організації. Визначає головні компоненти.

Другий етап. Фірма визначає бажані напрямки та орієнтири своєї діяльності: бачення, місія, комплекс цілей.

Третій етап. Стратегічний аналіз. Фірма порівнює бажані цілі та результати досліджень внутрішнього та зовнішнього середовища, які обмежують рух бажаних показників.

Четвертий етап. Відбувається вибір однієї з альтернативних стратегій та її розробка.

П'ятий етап. Підготовка остаточного стратегічного плану.

Шостий етап. Середньострокове планування. Підготовка середньострокових планів та програм.

Сьомий етап. Розробка річних оперативних планів та проектів на основі стратегічного плану та середньострокового.

Восьмий та дев'ятий етапи. Визначають передумови для створення нових планів.

Результатом вищевикладеного є система планів.

Завдання: 1) Дайте визначення та класифікацію планів підприємства.

2) Охарактеризуйте зміст основних планів, їх структуру та часовий горизонт.

3) Чим відрізняються плани великих, середніх і дрібних підприємств? Обґрунтуйте відповідь.

Завдання 2 (творче)

Проаналізувати вислови за варіантами. Обговоріть їх у групах.

1-й варіант: «Планування - це спосіб уникнути невдачі, але одночасно це спосіб відсторонитися від активних дій».

2-й варіант: «Якщо немає плану, то ви не управляєте ситуацією, а ситуація управляє вами».

3-й варіант: ««Планування - це засіб виправдання бездіяльності й запобігання ризику».

Обґрунтуйте або спростуйте необхідність планування.

Завдання 3 (розрахункове)

Фахівці підприємства в результаті досліджень ринку з'ясували, що 2% жителів області, чисельність яких складає 4500 тис. чоловік є потенційними покупцями їх продукції – майонезу. Розмір їх щоденної закупки – 1 упаковка

(250г) за ціною 25,10 грн. Підприємство уклало договори на поставку майонезу в кількості 2500 упаковок щотижня.

Визначити можливий плановий обсяг продажу продукції та частку підприємства на ринку.

Завдання 4 (аналітичне)

Визначити оптимальну стратегію для підприємства на ринку: розширення ринків збуту або стимулювання попиту на товар на вже існуючому. Загальний обсяг ринку товару визначається 250000 т/рік. Конкуренти контролюють 60% ринку. Роздрібна ціна 1 кг 15 грн. Змінні витрати на 1 т 3200 грн. Постійні витрати підприємства складають 154800 грн.

Завдання 5 (розрахункове)

Підприємство випускає печиво, на 1 т печива припадає 21000 грн змінних витрат. Собівартість 1 т печива складає 23000 грн. Оптова ціна 1 т печива складає 32500 грн.

Знайти, яку кількість печива необхідно виготовляти підприємству, щоб покрити постійні витрати в 552 тис грн; яку кількість печива необхідно виготовляти підприємству, щоб забезпечити цільовий прибуток на рівні 1600 тис грн.

Тема 2. Система планування і контролю підприємницької діяльності

Завдання 6 (творче)

Розробка міні-проекту «Вибір організаційної форми системи планування на підприємстві».

Рекомендується робота малими групами з визначенням характеристик уявного підприємства.

Зміст роботи:

1. Підшукати за різноманітними джерелами (наприклад, 2,4,7,15,22 тощо) і порівняти різні організаційні форми системи планування на підприємствах.

2. Розробити практичні рекомендації щодо їхнього використання на вітчизняних підприємствах різних масштабів виробництва (великих, середніх, малих), віку (за стадією життєвого циклу), сфери діяльності (виробнича, торговельна, сфери послуг), організаційної структури, форми власності тощо.

3. Продумати функціональні обов'язки для кожної ланки організаційної структури та окремих виконавців неспеціалізованих підрозділів, що займаються плануванням.

Завдання 7 (аналітичне)

Зібрати й узагальнити інформацію щодо наявних програмних комп'ютерних продуктів, що можуть використовуватись у системі поточного планування підприємства. Виділити можливості продуктів, порівняти їх за співвідношенням ціна / якість.

Завдання 8 (аналітичне)

Проаналізуйте абсолютні та відносні відхилення фактичних значень показників від планових (базових). Обґрунтуйте відповідь.

Таблиця 8.1

Планові та фактичні показники виробничої програми підприємства

Показники	Плановий період	Звітний період
1) Обсяг виробництва в натуральному вимірнику, од.		
продукція А	480	390
продукція В	560	467
продукція С	520	500
продукція D	780	780
2) Відпускні ціни (без ПДВ), грн.		
продукція А	1000	950
продукція В	1500	1470
продукція С	1200	1245
продукція D	900	930
3) Обсяги напівфабрикатів власного виробництва, грн.	250_000	280_000
4) Роботи та послуги промислового характеру, виконані на замовлення, грн.	300_000	350_000
5) Залишки нереалізованої продукції на складі, грн.		
на початок року	200_000	450_000
на кінець року	450_000	800_000
6) Залишки відвантаженої, але не оплаченої продукції, грн.		
на початок року	250_000	200_000
на кінець року	200_000	230_000
7) Незавершене виробництво, грн.		
на початок року	80_000	90_000
на кінець року	90_000	77_000

Завдання 9 (розрахункове)

Проаналізуйте показники ефективності виконання виробничої програми підприємства за місяць на основі таких даних: плановий обсяг виробництва – 2000 тис. од., кількість робочих днів у місяці – 20 днів, в тому числі за декадами: у першій – 7 днів, у другій – 8 днів, у третій – 5 днів; фактичний обсяг виробництва за декадами 300 тис. од., 700 тис. од. і 1050 тис. од. продукції відповідно.

Розв'язання: Для оцінки результатів розраховується коефіцієнт виконання плану: $R1 = 1,025$. План виробництва перевиконано на 2,5 %. Для оцінки якості процесів виконання виробництва розраховується коефіцієнт ритмічності. $R2 = 0,75$ – вказує на неритмічну роботу протягом місяця. Зокрема, у першій і другій декаді присутнє відставання від плану виробництва -400000 і -100000 од. відповідно, а у третій декаді – форсування виробництва.

Завдання 10 (розрахункове)

У кондитерському цеху хлібопекарного підприємства у зв'язку з переходом на новий технологічний процес змінні витрати зменшилися із 1,2 гр. од. до 0,90 гр. од., а умовно-постійні збільшилися з 1000 гр. од. до 1900 гр. од. Впровадження технологічного процесу потребує однакових капітальних витрат у порівнянні з попереднім технологічним процесом. Необхідно розрахувати: а) критичну величину річного випуску продукції; б) технологічну собівартість річного випуску продукції.

Завдання 11 (розрахункове)

На основі прийнятої продуктової стратегії "переслідування функції попиту" скласти план виробництва на рік в натуральних вимірниках, з деталізацією за кварталами, на основі наведених нижче даних.

Відділом маркетингу передбачені наступні обсяги продажу протягом року.

Таблиця 11.1

Прогнозні значення обсягів продажу продукції

	1 квартал	2 квартал	3 квартал	4 квартал	наст. 1 кв.
Обсяг продажу продукції, од.	130 000	180 000	220 000	190 000	160 000

Запас готової продукції на початок періоду складає 10000 од. Запас готової продукції на кінець періоду передбачено визначати у відсотках до планового обсягу продажу в наступному періоді. Величина залишку прийнята на рівні 10% від обсягів продажу у наступному місяці.

Завдання 12 (розрахункове)

Підприємство випускає два види продукції А і В. Обсяг реалізації продукції А зазвичай складає не менше 65% загального обсягу реалізації продукції двох видів. Для виготовлення продукції А і В використовується однакова сировина, добовий запас якої обмежений – 10000 погонних метрів (п. м). Витрати сировини на одиницю продукції А складають 2 п. м., а на одиницю продукції В – 4 п. м. Ціни на продукцію А і В складають 20 і 40 грн. відповідно. Визначити оптимальний розподіл сировини для виготовлення продукції А і В.

Тема 3. Маркетингові дослідження, планування і контроль збуту продукції

Приклади розв'язання практичних завдань

Завдання 13 (розрахункове)

Визначити товарну, реалізовану, валову і чисту продукцію, виходячи з таких даних.

Таблиця 13.1

Вихідні дані

Показник	Од. вим.	Значення
1. Виробництво продукції в натуральному вираженні: виріб А виріб Б виріб В	од.	550 700 600
2. Відпускна ціна одиниці продукції: виріб А виріб Б виріб В	грн	10000 12000 8000
3. Об'єм напівфабрикатів, що реалізуються на сторону	тис. грн	2200
4. Послуги виробничого характеру, що надаються на сторону	тис. грн	3000
5. Залишки незавершеного виробництва: на початок року на кінець року	тис. грн	1200 1400
6. Матеріальні та прирівняні до них витрати	тис. грн	17200
7. Вартість сировини та матеріалів замовника	тис. грн	240
8. Залишки нереалізованої продукції на: на початок року на кінець року	тис. грн	800 560

Розв'язання:

1. Розраховуємо обсяг товарної продукції за формулою
- 2.

$$ТП = \sum_{j=1}^n N_{\text{вир. } j} \times Ц_j + П_{\text{з.н}} + P, \quad (3.1)$$

де $ТП$ – обсяг товарної продукції;

$N_{\text{вир. } j}$ – обсяг виробництва j -го виду продукції;

$Ц_j$ – оптова ціна підприємства на одиницю j -го виду продукції;

$П_{\text{з.н}}$ – вартість запчастин, напівфабрикатів власного виробництва, що реалізуються на сторону;

P – вартість робіт і послуг на сторону;

n – кількість найменувань продукції, що виготовляється на підприємстві.

$ТП = 550 \times 10000 + 700 \times 12000 + 600 \times 8000 + 2200000 + 3000000 = 23900000$ грн.

3. Розраховуємо обсяг реалізованої продукції ($РП$) за формулою

$$РП = ТП + (П_{\text{с.н}} - П_{\text{с.к}}) + (П_{\text{н.н}} - П_{\text{н.к}}), \quad (3.2)$$

де $(P_{c.n} - P_{c.k})$ – запас готової продукції у грошовому вираженні на складі підприємства на початок і кінець планового періоду;

$(P_{n.n} - P_{n.k})$ – вартість продукції, відвантаженої замовникам, але не оплаченої на початок і кінець планового періоду.

$$PP = 23900000 + (800000 - 560000) = 24140000 \text{ грн.}$$

4. Визначаємо план з валової продукції (ВП) за формулою

$$ВП = ТП + (НЗВ_{к} - НЗВ_{н.}) + (O_{c.k} - O_{c.n}) + M_{зам}, \quad (3.3)$$

де $(НЗВ_{к} - НЗВ_{н.})$ – залишки незавершеного виробництва у вартісному вираженні на кінець і початок планового періоду;

$(O_{c.k} - O_{c.n})$ – залишки спеціального технологічного оснащення у вартісному вираженні на кінець і початок планового періоду;

$M_{зам}$ – вартість сировини й матеріалів замовників.

$$ВП = 23900000 + (1400000 - 1200000) + 240000 = 24340000 \text{ грн.}$$

5. Обсяг чистої продукції визначаємо за формулою

$$ЧП = ТП - (M + A), \quad (3.4)$$

де M – матеріальні витрати на виробництво продукції;

A – амортизаційні відрахування основних фондів, перенесені на вартість товарної продукції.

$$ЧП = 23900000 - 17200000 = 6700000 \text{ грн.}$$

Відповідь: обсяг товарної продукції – 23900000 грн, реалізованої продукції – 24140000 грн, валової – 24340000 грн, чистої – 6700000 грн.

Завдання 14 (розрахункове)

Підприємство виготовило продукції основного виробництва на суму 3250 тис.грн. Роботи виробничого характеру, що були виконані на сторону, – 140 тис.грн. Вартість напівфабрикатів власного виробництва – 370 тис.грн, з них 70% використано у власному виробництві. Розмір незавершеного виробництва збільшився на кінець року на 50 тис.грн. Залишки готової продукції на складі на початок року – 28 тис.грн, на кінець року – 33 тис.грн.

Визначити обсяг товарної, валової, реалізованої продукції підприємства.

Розв'язання:

1. Визначаємо обсяг товарної продукції за формулою (3.1):

$$ТП = 3250000 + 140000 + 0,3 * 370000 = 3501000 \text{ грн.}$$

2. Розраховуємо обсяг реалізованої продукції за формулою (3.2):

$$PP = 3501000 + (28000 - 33000) = 3496000 \text{ грн.}$$

3. Визначаємо обсяг валової продукції за формулою (3.3):

$$ВП = 3501000 + 50000 = 3551000 \text{ грн.}$$

Відповідь: обсяг товарної продукції – 3501000 грн, реалізованої продукції – 3496000 грн, валової продукції – 3551000 грн.

Завдання для самостійного розв'язання

Завдання 15 (розрахункове)

Розрахувати план збуту продукції підприємства на основі таких даних: у минулому році підприємство випустило 2000 виробів А та 5000 виробів Б; у плановому році збільшиться виробництво цих виробів на 10%; ціна виробів складає відповідно 5 та 6 тис. грн.

Крім того, буде виготовлено комплектуючих виробів на суму 2500 тис. грн, з них на 1500 тис. грн – для сторонніх замовників.

Залишки нереалізованої продукції на складі становитимуть на початок планового періоду 2 млн грн, на кінець – 0,8 млн грн.

Завдання 16 (розрахункове)

Розрахувати плановий обсяг збуту та величину прибутку за такими даними:

- 1) обсяг товарної продукції на плановий період складатиме 80 млн грн;
- 2) залишки нереалізованої продукції на початок планового періоду – 5,3 млн грн, на кінець планового періоду – 4,8 млн грн;
- 3) витрати на 1 грн товарної продукції – 0,82 грн.

Завдання 17 (розрахункове)

Розрахувати план збуту продукції підприємства на основі таких даних: у минулому році підприємство випустило 1200 виробів А та 2900 виробів Б; у плановому періоді збільшиться виробництво цих виробів на 10%; ціна виробів складає відповідно 4 та 5 тис. грн.

Крім того, буде виготовлено комплектуючих виробів на суму 2500 тис. грн, з них – на 1500 тис. грн – для сторонніх замовників.

Залишки нереалізованої продукції на складі становитимуть на початок планового періоду 9 млн грн, на кінець – 0,4 млн грн.

Тема 4. Планування і контроль виробництва продукції

Приклади розв'язання практичних завдань

Завдання 18 (розрахункове)

Річним планом підприємства передбачається випуск продукції, який наведений у табл. 18.1.

Таблиця 18.1

Вхідні дані

Виріб	Кількість, тис. од.		Оптова ціна, грн
	план	факт	
А	200	310	10
Б	1000	1250	2,5
В	450	300	9,2
Г	135	245	5,7

Визначити, на скільки відсотків виконаний план у грошовому виразі і за номенклатурою.

Розв'язання:

Розрахуємо обсяг виробництва у грошовому виразі за планом і фактично.

План:

$$Q_{\text{вир}}^n = 200 \cdot 10 + 1000 \cdot 2,5 + 450 \cdot 9,2 + 135 \cdot 5,7 = 9409,5 \text{ тис. грн.}$$

Фактично:

$$Q_{\text{вир}}^f = 310 \cdot 10 + 1250 \cdot 2,5 + 300 \cdot 9,2 + 245 \cdot 5,7 = 10381,5 \text{ тис. грн.}$$

Знаходимо, на скільки відсотків виконано план у грошовому виразі:

$$\frac{10381,5}{9409,5} \cdot 100\% = 110,3\% .$$

Визначимо, на скільки відсотків виконано план за номенклатурою за кожним виробом:

- для виробу А: $\frac{310}{200} \cdot 100\% = 155\%$;
- для виробу Б: $\frac{1250}{1000} \cdot 100\% = 125\%$;
- для виробу В: $\frac{300}{450} \cdot 100\% = 66,7\%$;
- для виробу Г: $\frac{245}{135} \cdot 100\% = 181,5\%$.

Відповідь: У грошовому виразі план виконано на 110,3%, за номенклатурою план виконано за виробами: А на 155%, Б на 125%, В на 66,7%, Г на 181,5%.

Завдання 19 (розрахункове)

Проаналізувати план продажу за попередній період, використовуючи такі показники:

- 1) абсолютний приріст (зменшення) обсягу продажу;
- 2) зміна номенклатури (асортименту) продукції;
- 3) індивідуальний індекс фізичного обсягу реалізованої продукції.

Таблиця 19.1

Вихідні дані

Виріб	Обсяг продажів, тис. грн
-------	--------------------------

	план	факт
А	1200	1180
Б	2700	2780
В	-	470
Г	1210	1350
Д	500	390

Розв'язання:

1. Абсолютний приріст (зменшення) обсягу продажів розраховуємо за формулою

$$\Delta Q = Q_{\phi} - Q_n, \quad (4.1)$$

де Q_{ϕ} - фактичний обсяг продажів, грн;

Q_n - плановий обсяг продажів, грн.

2. Зміна номенклатури (асортименту) продукції визначається так. Спочатку знаходимо для окремих виробів планове, а потім фактичне значення питомої ваги даного виробу в загальному обсязі продажів за формулами

$$P_{\text{виріб } j}^n = \frac{Q_{\text{виріб } j}^n}{\sum_{j=1}^n Q_{\text{виріб } j}^n} \cdot 100\% \quad \text{та} \quad P_{\text{виріб } j}^{\phi} = \frac{Q_{\text{виріб } j}^{\phi}}{\sum_{j=1}^n Q_{\text{виріб } j}^{\phi}} \cdot 100\%, \quad (4.2)$$

де $Q_{\text{виріб } j}^n$ – плановий обсяг продажів j -го виробу, грн;

$\sum_{j=1}^n Q_{\text{виріб } j}^n$ – добуток обсягу продажів усіх виробів за плановою

номенклатурою, грн;

$Q_{\text{виріб } j}^{\phi}$ – фактичний обсяг продажів j -го виробу, грн;

$\sum_{j=1}^n Q_{\text{виріб } j}^{\phi}$ – добуток обсягу продажів усіх виробів за фактичною

номенклатурою, грн.

3. Індекс фізичного обсягу реалізованої продукції визначається за формулою

$$I_{\text{виріб } j} = \frac{Q_{\text{виріб } j}^{\phi}}{Q_{\text{виріб } j}^n}. \quad (4.3)$$

Результати розрахунків заносимо до таблиці 19.2.

Результати розрахунків

Виріб	Абсолютний приріст (зменшення) обсягу продажу, тис. грн	Зміна номенклатури (асортименту) продукції	Індивідуальний індекс фізичного обсягу реалізованої продукції
А	-20	↓ з 21% до 19%	0,98
Б	80	↓ з 48% до 45%	1,03
В	470	↑ з 0% до 8%	-
Г	140	↑ з 21,6% до 21,9%	1,12
Д	-110	↓ з 8% до 6%	0,78

Завдання для самостійного розв'язання

Завдання 20 (розрахункове)

Визначити обсяг реалізованої продукції у вартісному вираженні виходячи з таких даних:

річний випуск продукції: виріб А – 550 шт., виріб Б – 730 шт., виріб В – 600 шт., виріб Г – 400 шт.;

оптова ціна за виріб А – 100 грн, Б – 1800 грн, В – 1200 грн, Г – 900 грн;

залишки готової продукції на початок планового року – 2530 тис. грн;

вартість річної продукції, відвантаженої замовнику, але не сплаченої ним у базовому році – 1700 тис. грн;

залишки нереалізованої продукції на кінець року склали 4880 тис. грн.

Завдання 21 (розрахункове)

Визначити темпи зростання обсягу виробництва товарної та чистої продукції, а також основних показників виробництва. Зробити висновки.

Таблиця 21.1

Вихідні дані

Показники	Базовий період	Звітний період
Обсяг товарної продукції, тис. грош. од., у тому числі:	800	820
- матеріали	224	265
- амортизація	15	15
- витрати на оплату праці	120	110

Завдання 22 (розрахункове)

Підприємство випускає столярну продукцію, що характеризується наступними даними в таблиці 22.1.

Таблиця 22.1

Вихідні дані

Найменування продукції	План випуску в натуральному виразі	Норма трудомісткості, люд./днів
Віконні блоки, кв.м	1500	0,45
Дверні блоки, кв.м	850	0,27

Плінтуси	40000	0,06
----------	-------	------

Розрахувати план випуску продукції в умовно-натуральних показниках кв.м віконних блоків.

Завдання 23 (розрахункове)

У плановому році підприємство планує випустити 1000 од. виробів А за ціною 500 грн/од. та 3000 од. виробів Б за ціною 600 грн/ од. Крім того, планується виготовити комплектуючих виробів на суму 2500 тис. грн, у тому числі для сторонніх замовників – на 1500 тис. грн; також у плані передбачаються зміни залишків готової продукції на складі з 2000 тис. грн до 500 тис. грн.

Розрахувати план з товарної, валової та реалізованої продукції.

Завдання 24 (розрахункове)

У першому кварталі підприємство планує виготовити продукції і напівфабрикатів у розрізі структурних підрозділів:

1) цех №1 – на суму 2050 тис. грн, із них 950 тис. грн буде використано у власному виробництві; реалізовано на сторону – 320 тис. грн; інші напівфабрикати будуть передані на обробку в цех №2;

2) цех №2 – на суму 380 тис. грн, із них планується реалізувати на сторону – 210 тис. грн, а інші напівфабрикати передати в цех №4;

3) цех №3 – на суму 140 тис. грн, при цьому вся продукція призначається для внутрішньозаводського використання;

4) цех №4 – на суму 4600 тис. грн;

5) навчальні майстерні – на суму 840 тис. грн.

Продукція цеху №4 і навчальних майстерень повністю реалізується на сторону. Також планується виготовити устаткування на 175 тис. грн. для власного капітального будівництва і надати послуги промислового характеру на сторону на суму 90 тис. грн.

Залишки незавершеного виробництва на початок кварталу – 280 тис. грн, на кінець кварталу – 310 тис. грн.

Визначити плановий обсяг валового і внутрішньозаводського обороту, товарну і валову продукцію.

Тема 5. Оперативно-календарне планування і контроль

Завдання 25 (розрахункове)

Визначити коефіцієнт ритмічності випуску продукції цехом за кожний місяць першого півріччя і за півріччя в цілому за такими даними:

Таблиця 25.1

Виконання плану по декадах і за півріччя

Місяць	Виконання плану виробництва, за місяць, %	У тому числі по декадах, у % до місячного випуску			Коефіцієнт ритмічності
		I	II	III	
Січень	84,9	3,5	17,7	53,6	
Лютий	108,2	20,4	27,6	60,2	
Березень	90,7	18,0	27,4	45,3	
Квітень	118,4	22,8	26,0	69,6	
Травень	102,4	23,0	25,0	54,4	
Червень	107,2	24,8	25,3	59,1	
Усього за 6 місяців	101,9	20,1	24,8	57,0	

За кожен декаду планувалось випустити третю частину місячної програми, тобто у відсотках це становить: 33,0; 33,0; 34,0.

Завдання 26 (розрахункове)

За даними, наведеними в таблиці, розрахуйте процент виконання плану та коефіцієнт ритмічності за декаду.

Таблиця 26.1

Вихідні дані

Числа місяця	Добове завдання, шт.	Фактичне виконання, шт.	Виконання завдання, %
1	20	15	
2	20	13	
3	20	17	
4	20	20	
5	25	25	
8	25	27	
9	25	30	
10	25	35	
Усього			

Завдання 27 (розрахункове)

Визначте коефіцієнт ритмічності виконання виробничої програми за такими даними: план на місяць – 8000 тис. грн; кількість робочих днів – 20; в тому числі по декадах: I – 7 днів, II – 8 днів, III – 5 днів; фактичний випуск продукції за ці декади такий: I – 2500 тис. грн, II – 2800 тис. грн, III – 2900 тис. грн.

Завдання 28 (розрахункове)

Тривалість циклу складання – 9 днів, тривалість циклу обробки – 18 днів, тривалість циклу виготовлення заготовки – 5 днів, резервне випередження між цехами – 3 дні.

Визначте випередження:

- 1) загальне,
- 2) для виробництва деталі: а) по запуску,

- б) по випуску,
 3) для виробництва заготовки: а) по запуску,
 б) по випуску.

Завдання 29 (розрахункове)

Визначити середню величину незавершеного виробництва по виробу А, якщо повна його собівартість становить 40 тис. грн, а початкові затрати на матеріали та куповані напівфабрикати – 6400 грн.

Завдання 30 (розрахункове)

Визначити середню величину нормативного циклового заділу, якщо тривалість виробничого циклу виготовлення партії деталей складає 18 днів, середньодобова потреба складання у цих деталях – 6 шт.

Завдання 31 (розрахункове)

На підприємстві працює безперервно-поточна лінія з пульсуючим конвеєром із виробництва стандартизованих деталей верстатів.

Лінія працює у дві зміни по 8,2 години. Такт лінії дорівнює 0,45 хв. Страховий заділ становить 10% змінного випуску. Розрахункова кількість верстатів і деталей, що обробляються водночас, поопераційно подані в табл. 31.1.

Таблиця 31.1

Кількість деталей, що обробляються на верстатах

Номер операції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Кількість верстатів	2	2	2	7	2	3	2	2	1	2
Кількість деталей, що одночасно обробляються на верстаті	—	6	1	1	1	1	1	1	1	1

Використовуючи наведені дані, розрахуйте нормативні заділи на лінії.

Завдання 32 (розрахункове)

Припустимо, що деталі А, Б, В і Г спеціальних верстатів періодично запускаються у виробництво партіями. Місячне завдання випуску деталей 1000 шт., середньоденна потреба кожної з них – 50 шт. Поопераційні норми штучного часу наведені у табл. 5.6. Коефіцієнт допустимих втрат на переналадку верстата – 0,05. Режим роботи двозмінний, тривалість зміни 8,2 години. Ефективний фонд часу роботи верстата – 320 год. Міжопераційне пролежування – 8,2 год.

Таблиця 32.1

Трудомісткість деталей по операціях

Операція	Штучний час, хв.				Підготовчо-заклучний час, хв.
	А	Б	В	Г	
Фрезерна	6	6	25	10	20
Свердлильна	10	4	6	3	20

Зуборізна	4	2	6	2	40
Токарна	—	2	4	0	20
Усього	20	14	41	23	—

Використовуючи наведені дані, визначити нормативний розмір партії деталей і періодичність її запуску (випуску), необхідну кількість верстатів для обробки деталей. Побудуйте графік запуску-випуску деталей на дільниці та розрахуйте циклові заділи.

Завдання 33 (розрахункове)

Визначте тривалість циклу обробки партії деталей, яка складається з 50 шт., за всіма видами руху деталей за операціями (послідовного, паралельного та паралельно-послідовного). За послідовного та паралельно-послідовного руху партія розбивається на передавальні партії по 10 шт. Дані для розрахунку тривалості циклу обробки партії деталей наведено у табл.1.

Таблиця 33.1

Вихідні дані для розрахунку тривалості циклу обробки партії деталей

Номер операції	01	02	03	04	05	06
Час обробки, хв.	6	10	7	3	4	7
Кількість робочих місць	1	2	1	1	1	1

Завдання 34 (розрахункове)

На підприємстві кінцеве збирання виробу Y здійснюється на складальній лінії. Основною його складовою є комплектуючий виріб $Y1$, який виготовляється в іншому структурному підрозділі у кількості 90 виробів у день. Потреба ж у комплектуючих виробих $Y1$ на складальній лінії дорівнює 40 шт. на день.

Завдання полягає у визначенні оптимального розміру виробництва партії комплектуючих виробів, якщо відомі наступні умови стосовно цих комплектуючих: щоденна норма споживання складає 40 шт.; річна потреба (Q_p) – 10080 шт. (40 виробів $\times$ 252 робочих днів); денна норма виробництва ($\bar{Q}_{\text{п}}$) – 90 виробів; витрати на налагоджувальні роботи ($C_{\text{оплз}}$) – 150 грн.; витрати на зберігання ($p \cdot C_0$) – 1,5 грн. на од.; вартість одного комплектуючого виробу (p) – 17 грн.; час повторного розміщення замовлення партії комплектуючих – 6 днів.

Завдання 35 (розрахункове)

Підприємство з виготовлення металовиробів має в своєму розпорядженні 10 токарних, 6 фрезерних, 3 свердлильних і 2 шліфувальних верстати. Устаткування працює у 2 зміни тривалістю 8 годин кожна. Згідно з планом виробництва на квартал, в якому 66 робочих днів, завантаження устаткування за нормативним часом в машино-годинах становить: токарного – 9200, фрезерного – 5200, свердлильного – 3200, шліфувального – 1300. Виконання норм - 100 %.

Обчислити ефективний фонд часу роботи одного верстату, якщо середні втрати часу на ремонт – 2 %; пропускну здатність кожної з груп устаткування у

машино-годинах; коефіцієнт завантаження груп устаткування та охарактеризувати їх.

Завдання 36 (розрахункове)

Підприємство спеціалізується на виготовленні сувенірних виробів. Річна виробнича потужність обладнання зі штампування виробів складає 7000 од. на рік, але фактично використовується на 90%. Для виготовлення сувенірного виробу використовується матеріал N1, який підприємство отримує від постачальника. Ціна одиниці матеріалу N1 складає 40 грн. Витрати на оформлення і поставку однієї партії матеріалу N1 (оформлення документації, поїздка до постачальника, транспортування матеріалів, розвантажувальні роботи тощо) складає 100 грн. Витрати на зберігання одиниці матеріалу N1 – 8.25 грн.

Необхідно:

- розрахувати оптимальний розмір партії матеріалів за формулою Харрісона-Вілсона;
- встановити періодичність поставок матеріалів на підприємство протягом року;
- визначити, як зміниться оптимальний розмір замовлення матеріалів, якщо за умовами транспортування (транспортна упаковка має певні розміри і вагу, яка не передбачає її розкомплектування) – розмір партії повинен бути обов'язково кратним 100 од., провівши розрахунки згідно алгоритму представленого в табл. 1.

Проаналізувати отриманий результат.

Таблиця 36.1

Послідовність розрахунку витрат на оформлення, транспортування і зберігання матеріалів

[1]	Річна потреба матеріалів, од.	6300	6300	6300	6300	6300	6300	6300	6300
[2]	Розмір замовлення, од.	300	400	500	600	700	800	900	1000
[3]	Середній розмір запасу [3]=[2]/2)								
[4]	Кількість замовлень ([4]=[1]/[2]) **								
[5]	Річні витрати на оформлення і постачання матеріалів, грн. ([5]=[4]*100 грн.)								
[6]	Річні витрати на зберігання, грн. ([6]=[3]*2 грн.)								
[7]	Загальні витрат на оформлення, транспортування і зберігання, грн.								

[7]=[5]+[6]									
-------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Тема 6. Планування і контроль матеріально-технічного забезпечення виробництва

Приклади розв'язання практичних завдань

Завдання 37 (розрахункове)

Визначте потребу у матеріальних ресурсах та план поставок для забезпечення виробничої програми на квартал згідно з вихідною інформацією, наведеною в таблиці 8.1.

Таблиця 37.1

Вихідні дані	
Показник	Значення
Виробнича програма, тис. од.	10
Норма витрат матеріалу, кг/од.	7,8
Запас матеріалу на початок планового періоду, т	10
Період поставки матеріалу, днів	20
Тривалість транспортування, днів	3
Підготовчий запас, днів	5
Ціна матеріалу, тис. грн/т	8

Розв'язання:

1. Визначаємо потребу матеріалу на виробничу програму (P_M) за формулою

$$P_M = \sum_{i=1}^n H_{ei} \cdot N_i, \quad (6.1)$$

де H_{ei} – норма витрат матеріалу на i -й виріб, кг/од.;

N_i – виробництво i -го виробу в плановому періоді, од;

n – кількість видів виробів, для яких використовується даний вид матеріалу.

Тоді

$$P_M = \frac{7,8 \cdot 10000}{1000} = 78 \text{ т.}$$

2. Визначаємо норму запасу матеріалу в днях (T_3) за формулою

$$T_3 = T_{\text{тех}} + T_{\text{тр}} + T_{\text{нід}} + T_{\text{стр}}, \quad (6.2)$$

де T_{tex} – технологічний запас (дорівнює половині періоду поставки), днів;

T_{tr} – транспортний запас, днів;

T_{nid} – підготовчий запас, днів;

T_{cnp} – страховий запас (дорівнює половині технологічного запасу), днів.

Тоді $T_z = \frac{20}{2} + 3 + 5 + \frac{20}{2 \cdot 2} = 23$ дні.

3. Визначаємо норму запасу матеріалу в натуральному виразі (T_{zn}) за формулою

$$T_{zn} = \frac{P_m}{90} \cdot T_z = \frac{78}{90} \cdot 23 = 20 \text{ т.}$$

4. Визначаємо план поставок матеріалу в натуральному виразі:

$$P_{nm} = 78 + 20 - 10 = 88 \text{ т.}$$

5. Визначаємо план поставок матеріалу у вартісному виразі

$$P_{nm} = 88 \cdot 8000 = 704000 \text{ грн.}$$

Відповідь: потреба у матеріалі становить – 78 т, план поставок матеріалу на квартал становить – 88 т, у вартісному виразі – 704 тис. грн.

Завдання 38 (розрахункове)

Визначити потребу в болтах на плановий період за умови, що норми витрат немає. Фактичні витрати за минулий період становили 5 т. У плановому періоді обсяг виробництва збільшився на 10%. Потрібно забезпечити економію матеріалів на 3%.

Розв'язання: Якщо за окремими видами номенклатури продукції відсутні розроблені норми витрат у плановому періоді, потреба в матеріальних ресурсах розраховується за формулою

$$M_{Pi} = M_{fi} \cdot I_1 \cdot I_2 \quad (6.3)$$

де M_{fi} – фактичні витрати цього матеріалу в минулому періоді;

I_1 – індекс збільшення чи зменшення виробничої програми в плановому періоді порівняно з попереднім;

I_2 – індекс середнього зниження норм витрат матеріалу в плановому періоді.

$$M = 5000 * 1,1 * 0,97 = 5335 \text{ кг.}$$

Відповідь: потреба в болтах на плановий період становить 5335 кг.

Завдання 39 (розрахункове)

На плановий період підприємством укладено договори на поставку металу в об'ємі 8 т, а середня вага виробу 0,85 кг. Коефіцієнт використання металу 0,72. 30 % відходів металу можуть повторно використовуватися у виробництві. На плановий період підприємство має доставити споживачам 7500 шт. металовиробів.

Обґрунтувати виробничу програму малого підприємства з виробництва металовиробів з точки зору забезпеченості металом.

Розв'язання:

1. Норма витрат металу на один виріб обчислюється:

$$H_g = 0,85/0,72=1,18 \text{ кг.}$$

2. Можливий випуск продукції з одержаного металу розраховуємо за формулою

$$M=M_{заг}/H_{gi},$$

де $M_{заг}$ – загальний об'єм матеріалу.

$$M= 8000/1,18 = 6779 \text{ шт.}$$

3. Величина відходів, які можуть повторно використовуватись у виробництві, становить:

$$8000 \cdot (1-0,72) \cdot 0,3 = 672 \text{ кг,}$$

тобто з них можна виготовити додатково:

$$M_d = 672/1,18 = 569 \text{ шт.}$$

4. Загальна кількість металовиробів, що може бути вироблена із даної кількості металу, становитиме:

$$6779+569=7348 \text{ шт.}$$

Отже, 8 т металу не вистачить для виконання виробничої програми в об'ємі 7500 шт. Для виконання цього завдання підприємству потрібно додатково придбати:

$$(7500-7348) \cdot 1,18 = 179,36 \text{ кг металу.}$$

Відповідь: для виконання виробничої програми підприємству необхідно додатково 179,36 кг.

Завдання 40 (розрахункове)

На момент укладання угоди ціна одиниці продукції становила 180 тис. гр. од. (Цо), 60% в ціні складала вартість матеріальних ресурсів (Пм), 20% – заробітна плата (Пз), 20% – інші елементи ціни (І). На кінець кварталу вартість матеріалів збільшилась на 10%, а середня заробітна плата зросла на 12%. Визначити ціну одиниці продукції на кінець кварталу, користуючись формулою [6.10].

Розв'язання: Вартість матеріалів на кінець кварталу становитиме:

$$\frac{108,8 \text{ тис. гр. од.} \times 110\%}{100\%} = 118,8 \text{ тис. гр. од.}$$

середня заробітна плата становитиме:

$$\frac{36 \text{ тис. гр. од.} \times 112\%}{112\%} = 40,32 \text{ тис. гр. од.}$$

Ціна одиниці продукції на кінець кварталу буде:

$$Ц = 180 \cdot \left[0,6 \left(\frac{118,8}{108,8} \right) + 0,2 \left(\frac{40,32}{36} \right) + 0,2 \right] = 195,12 \text{ тис. гр. од.}$$

Завдання 41 (розрахункове)

Річний обсяг використання приладів (М) – 6000 шт., транспортні витрати (И1) – 12 гр. од., витрати на утримання на складі (И2) – 16 гр. од. Визначити оптимальну партію поставки, кількість партії на рік.

Розв'язання: Користуючись формулою Уілсона, обчислюємо оптимальну партію:

$$P_{\text{опт.}} = \sqrt{\frac{2 \cdot 12 \cdot 6000}{16}} = 94,87 \text{ шт.}, \text{ приймаємо } 95 \text{ шт.}$$

$$n = 6000 \div 95 = 63,16 \text{ шт.}, \text{ приймаємо } 63.$$

У цьому випадку буде недопоставка:

$$6000 - 95 \cdot 63 = 15 \text{ шт. приладів.}$$

Попередити це можливо, якщо поставити 48 партій по 95 шт. та 15 партій по 96 приладів.

Завдання для самостійного розв'язання

Завдання 42 (розрахункове)

Розрахувати обсяг річних закупок матеріалів за умови: залишок матеріалів на складі на початок року становить 8400 кг; норма витрачання матеріалу на одиницю продукції – 2,8 кг; плановий річний випуск продукції складе 20 тис. одиниць; залишки матеріалів на складі на кінець року – 6200 кг.

Завдання 43 (розрахункове)

На основі даних, поданих у таблиці 8.2, розрахувати потребу підприємства в матеріалах та комплектуючих для виконання виробничої програми в плановому періоді в обсязі 120000 шт., якщо для виробництва продукції використовуються: матеріал 1, матеріал 2 та матеріал 3.

Таблиця 43.1

Вихідні дані

Показники	Планове значення
1. Норма витрат матеріалів, ум. од./од. продукції	
Матеріал 1	5
Матеріал 2	3
Матеріал 3	0,5
2. Вартість матеріалу, грн / ум. од.	

Матеріал 1	20
Матеріал 2	45
Матеріал 3	1000
3. Норма витрат комплектуючих виробів, шт./ од. продукції	6
4. Вартість комплектуючих виробів, грн/шт.	12

Завдання 44 (розрахункове)

Розрахувати річну потребу в матеріалах на пошиття одягу за даними табл. 44.1

Таблиця 44.1

Вихідні дані

Вид виробу	Показники		
	Норма витрат ресурсу, пог. м	Ціна ресурсу, грн/пог. м	Обсяг продажу, од.
Жіноча сукня	2,1	65,5	450
Жіночий брючний костюм	3,6	84,3	200
Блуза жіноча	1,4	47,6	270
Комбінезон жіночий	3,2	70,8	150

Завдання 45 (розрахункове)

На основі даних про місячний рух матеріалів на підприємстві, наведених у таблиці 45.1 визначити собівартість матеріалів відпущених у виробництво та собівартість залишку матеріалів на кінець місяця з використанням методів середньозваженої собівартості та ФІФО (першим за часом надходжень запасів).

Таблиця 45.1

Рух матеріалів на підприємстві у вересні

Рух матеріалів	Кількість, т	Ціна, грн./т
Залишок на початок вересня	120	50
1.09 - Надійшло	400	51
2.09 - Використано	300	
4.09 - Використано	200	
5.09 – Надійшло	600	53
13.09 – Використано	300	
14.09 – Використано	200	
17.09 – Надійшло	300	54
23.09 – Надійшло	50	70
25.09 – Надійшло	60	90
28.09 – Використано	300	
Залишок на кінець вересня		

Тема 7. Планування потужності підприємства

Приклади розв'язання практичних завдань

Завдання 46 (розрахункове)

На дільниці механічного цеху працює 20 верстатів. Трудомісткість обробки однієї деталі на токарному верстаті становить 0,25 нормо-годин. Дільниця працює в дві зміни, тривалість однієї зміни – 8 годин. Число неробочих днів у розрахунковому році – 107. Регламентовані простой обладнання становлять 5% від режимного фонду часу. Очікуваний коефіцієнт використання токарних верстатів дорівнює 0,85. Визначити виробничу потужність дільниці цеху і можливий обсяг випуску продукції.

Розв’язання:

1. Визначаємо режимний фонд часу ($\Phi_{\text{реж}}$) механічної дільниці за формулою

$$\Phi_{\text{реж}} = (D_p - D_v) \cdot q \cdot S, \quad (7.1)$$

де D_p – кількість днів у році;

D_v – кількість вихідних і святкових днів, що не збігаються з вихідними;

q – тривалість робочої зміни, год;

S – кількість змін роботи.

Визначаємо: $\Phi_{\text{реж}} = (365 - 107) \cdot 2 \cdot 8 = 4128$ год.

2. Визначаємо ефективний фонд часу ($\Phi_{\text{еф}}$) з урахуванням простою обладнання за формулою

$$\Phi_{\text{еф}} = \Phi_{\text{реж}} (1 - \alpha / 100), \quad (7.2)$$

де α - відсоток втрат робочого часу на плановий ремонт.

$$\Phi_{\text{еф}} = 4128 \cdot \left(1 - \frac{5}{100}\right) = 3921,6 \text{ год.}$$

Визначаємо виробничу потужність механічної дільниці ($ВП_{\text{мас}}$) за формулою

$$ВП_{\text{мас}} = \frac{n_{\text{ус}} \cdot \Phi_{\text{еф}}}{t}, \quad (7.3)$$

де $n_{\text{ус}}$ - кількість одиниць основного устаткування на ділянці (лінії);

t - трудомісткість виготовлення продукції в даній групі устаткування ділянки (норма часу виготовлення виробу на основній групі устаткування);

$\Phi_{\text{еф}}$ - річний ефективний фонд часу роботи устаткування.

$$\text{Тоді } ВП_{\text{мас}} = \frac{20 \cdot 3921,6}{0,25} = 313728 \text{ од.}$$

4. Визначаємо можливий обсяг виробництва продукції (B) згідно з формулою

$$B = ВП_{\text{мас}} \cdot K_{\text{вик}}, \quad (7.4)$$

де $K_{\text{вик}}$ – коефіцієнт використання потужності виробничої ділянки.

$$B = 313728 \cdot 0,85 = 266667 \text{ од.}$$

Відповідь: виробнича потужність механічної ділянки – 313728 од. на рік, можливий обсяг виробництва продукції – 266667 од. на рік.

Завдання 47 (розрахункове)

Визначити вихідну та середньорічну виробничу потужність підприємства за такими даними:

виробнича потужність на початок року – 400 млн грн.;

введення потужності:

у травні – 10 млн грн.;

у липні – 8 млн грн.;

- виведення потужності в червні – 15 млн грн.

Розв'язання:

1 Розрахуємо вихідну потужність за формулою

$$ВП_{\text{вих}} = ВП_{\text{вх}} + ВП_{\text{вв}} - ВП_{\text{вив}}, \quad (7.5)$$

де $ВП_{\text{вх}}$ – вхідна виробнича потужність;

$ВП_{\text{вв}}$ – виробнича потужність, що вводиться;

$ВП_{\text{вив}}$ – виробнича потужність, що буде виведена в плановому періоді.

$$ВП_{\text{вих}} = 400 + 10 + 8 - 15 = 403 \text{ млн грн.}$$

2. Визначимо середньорічну потужність за формулою

$$ВП_{\text{сер}} = ВП_{\text{вх}} + ВП_{\text{вв}} (r_1 / 12) - ВП_{\text{вив}} ((12 - r_2) / 12), \quad (7.6)$$

де r_1, r_2 – кількість місяців експлуатації відповідних груп устаткування.

$$ВП_{\text{сер}} = 400 + \frac{10 \cdot 8}{12} + \frac{8 \cdot 6}{12} - \frac{15 \cdot (12 - 5)}{12} = 401,92 \text{ млн грн.}$$

Відповідь: вихідна потужність становить 403 млн грн, середньорічна потужність – 401,92 млн грн.

Завдання 48 (розрахункове)

Визначити виробничу потужність складальної дільниці, якщо відомо: корисна площа складального цеху – 200 м²; площа, яку займає один виріб – 3,5 м², а робоча зона для складання одного виробу становить 30% від його площі. Тривалість складання одного виробу – 12 днів, режимний фонд часу складальної дільниці – 265 днів/рік.

Розв’язання:

1. Знайдемо площу, робочої зони для складання одного виробу ($S_{p.з}$) за формулою

$$S_{p.з} = S_{вир} \cdot \frac{Ч_{p.з}}{100},$$

де $S_{вир}$ - площа, яку займає один виріб, м²;

$Ч_{p.з}$ - частка допоміжної робочої зони для складання одного виробу від площі, зайнятої одним виробом, %.

$$\text{Тоді } S_{p.з} = 3,5 \cdot \frac{30}{100} = 1,05 \text{ м}^2.$$

2. Знаходимо виробничу потужність складальної дільниці ($ВП_{ск}$) за формулою

$$ВП_{ск} = \frac{F_{кор} \cdot \Phi_{реж}}{F_{од} \cdot T_{кал}},$$

де $F_{кор}$ - корисна площа цеху, ділянки, м²;

$F_{од}$ - площа, необхідна для складання одного виробу, м²/од.;

$T_{кал}$ - календарна тривалість етапу складання одного виробу, год.

$$\text{Отримуємо } ВП_{ск} = \frac{200 \cdot 265}{(3,5 + 1,05) \cdot 12} = 971 \text{ виріб.}$$

Відповідь: виробничу потужність складальної дільниці становить 971 виріб на рік.

Завдання для самостійного розв’язання

Завдання 49 (розрахункове)

Визначити виробничу потужність пекарні і її виробничу програму, якщо середня тривалість випікання хлібобулочних виробів вагою 0,8 кг становить 32 хв., тривалість зміни – 8 годин. Режим роботи – двозмінний. Номінальний фонд робочого часу – 300 днів у році, втрати робочого часу становить 10%.

Завдання 50

У механічному цеху машинобудівного заводу встановлено 40 токарних, 24 фрезерних, 21 свердлильний і 15 шліфувальних верстатів. Режим роботи цеху: у дві зміни по 8 годин при п’ятиденному робочому тижні. Простої устаткування в планових ремонтах становлять: для токарних верстатів – 6 %, фрезерних – 7 %, свердлильних – 8 %, шліфувальних – 8 %.

У цеху виготовляється один виріб А. Планові норми часу на оброблення одиниці продукції на верстатах, нормо-годин: токарних – 2,2; фрезерних – 1,3; свердлильних – 0,9; шліфувальних – 1,1.

Розрахувати виробничу потужність механічного цеху.

Завдання 51 (розрахункове)

Визначити коефіцієнт використання виробничої потужності підприємства в цілому й за окремими виробами планової номенклатури.

Очікувана виробнича потужність підприємства на початок року склала у вартісному вираженні 19,2 млн грн, у натуральному вираженні: виріб А – 63 шт., виріб Б – 1340 шт., виріб В – 15000 шт. У плановому періоді передбачається введення нових виробничих потужностей. У цілому середньорічна потужність, що планується ввести, складає 0,6 млн грн; за виробами: виріб А – 5 шт., виріб Б – 50 шт., виріб В – 500 шт.

Строки введення за виробами: виріб А – 31 липня, виріб Б – 1 березня, виріб В – 1 жовтня.

Планова номенклатура, що встановлена для заводу в централізованому порядку, за виробами: виріб А – 60 шт., виріб Б – 1300 шт., виріб В – 12000 шт. Вартість річного випуску продукції заводу в цілому становить 17,2 млн грн.

Завдання 52 (розрахункове)

Виробнича дільниця має в своєму розпорядженні 20 однотипних верстатів. Згідно з планом виробництва: кількість робочих днів у році складає 250, режим роботи – двозмінний, кількість робочих годин протягом зміни – 7.6 год.

Норма часу на обробку одного виробу – 0.5 години, а коефіцієнт виконання норм – 110%. Витрати часу на переналагодження і ремонт складають 10 % від режимного фонду часу роботи обладнання.

Визначити виробничу потужність дільниці та плановий обсяг виробництва, якщо коефіцієнт використання виробничої потужності запланований на рівні 0.8.

Завдання 53 (розрахункове)

Визначити виробничу потужність чотирьох однотипних складальних поточкових ліній автомобілебудівного підприємства, якщо згідно з річним планом виробництва відомо, що кількість робочих днів складає 252, режим роботи – двозмінний, тривалість зміни – 7.6 год., кількість днів на ремонт і налагодження поточної лінії – 25. Такт поточної лінії складає 10 хв.

Завдання 54 (розрахункове)

Загальна площа складального цеху 5 тис. м². Згідно з виробничою програмою: кількість робочих днів у році складає 254; цикл складання одного виробу – 20 робочих днів; габарити виробу – 12 x 2 м; робоча зона складає 20% площі, яку займає виріб, а допоміжна площа складає 40% загальної площі цеху.

Розрахувати виробничу потужність складального цеху, попередньо розрахувавши виробничу площу цеху, виробничу площу виробу з урахуванням робочої зони працівника.

Завдання 55 (розрахункове)

Виробнича потужність підприємства на початок року становить 500 тис. од. продукції. Впродовж року передбачаються наступні зміни: з 1 березня буде введено додаткову нову потужність в обсязі 12 тис. од.; 1 травня потужність ще зросте на 10 тис. од. продукції; з 1 вересня буде виведено потужності на 80 тис. од. продукції. Плановий обсяг виробництва продукції передбачений на рівні 400 тис. од.

Визначити середньорічну виробничу потужність підприємства, потужність на кінець року і коефіцієнт використання середньорічної виробничої потужності підприємства.

Завдання 56 (розрахункове)

Підприємство з виготовлення металовиробів має в своєму розпорядженні 10 токарних, 6 фрезерних, 3 свердлильних і 2 шліфувальних верстати. Устаткування працює у 2 зміни тривалістю 8 годин кожна. Згідно з планом виробництва на квартал, в якому 66 робочих днів, завантаження устаткування за нормативним часом в машино-годинах становить: токарного – 9200, фрезерного – 5200, свердлильного – 3200, шліфувального – 1300. Виконання норм - 100 %.

Обчислити ефективний фонд часу роботи одного верстату, якщо середні втрати часу на ремонт – 2 %; пропускну здатність кожної з груп устаткування у машино-годинах; коефіцієнт завантаження груп устаткування та охарактеризувати їх.

Тема 8. Планування персоналу і оплати праці

Приклади розв'язання практичних завдань

Завдання 57 (розрахункове)

Визначити кількість майстрів на дільницях цеху, якщо кількість робітників в базовому році була: на заготівельній дільниці – 50 осіб, на дільниці механічної обробки – 110 осіб, на складальній дільниці – 88 осіб. У поточному році за планом обсяг робіт збільшиться на 20%, норми керованості становлять: на заготівельній дільниці – 28, на механічній – 25, на складальній – 19 робітників на одного майстра.

Розв'язання:

Кількість майстрів на дільницях цеху визначаємо за формулою

$$C_m = \frac{C_{роб}}{H_{кер}}, \quad (8.1)$$

де $C_{роб}$ – чисельність робітників, осіб;

$H_{кер}$ – норма керованості.

Визначимо кількість майстрів на заготівельній дільниці:

$$C_m^{заг.діль} = \frac{50 \cdot 1,20}{28} \approx 2 \text{ майстри.}$$

1,2 – коефіцієнт, що враховує збільшення обсягу робіт у плановому році на 20%;

Розрахуємо кількість майстрів на механічній дільниці:

$$C_m^{мех.діль} = \frac{110 \cdot 1,20}{25} \approx 5 \text{ майстрів.}$$

Визначимо кількість майстрів на складальній дільниці:

$$C_m^{скл.діль} = \frac{88 \cdot 1,20}{19} \approx 6 \text{ майстрів.}$$

Відповідь: кількість майстрів така, осіб: на заготівельній дільниці – 2; на дільниці механічної обробки – 5; на складальній дільниці – 6.

Завдання 58 (розрахункове)

На основі даних про трудомісткість різних видів управлінських та інших робіт визначити загальну кількість персоналу та норму керованості (для майстрів).

Таблиця 58.1

Вихідні дані

Посада	Обсяг робіт, год
Начальник цеху	1895
Начальники дільниць	3600
Старші майстри	9750
Майстри	48800
Економісти	3600
Нормувальники	14420
Бухгалтери розрахункового відділу	3580
Бухгалтери матеріального відділу	1810
Табельники	3620
Секретар	1810
Комірники	1800
Експедитори	1790

Реальний фонд робочого часу – 1810 годин за рік, кількість промислово-виробничого персоналу – 860 осіб.

Розв'язання:

Визначаємо кількість керівників, спеціалістів, службовців кожної посади. Кількість робітників розраховуємо за формулою

$$\varphi = \frac{Q}{\Phi_p}, \quad (8.2)$$

де Q – обсяг робіт, год.;

Φ_p – реальний фонд робочого часу, год.

Результати розрахунків заносимо у таблицю 58.2.

Таблиця 58.2

Розрахунок кількості керівників, спеціалістів, службовців

Посада	Обсяг робіт, год.	Розрахункова кількість	Планова кількість
1	2	3	4
Начальник цеху	1895	1,04	1
Начальники дільниць	3600	1,99	2
Старші майстри	9750	5,39	5
Майстри	48800	26,96	27
Економісти	3600	1,99	2
Нормувальники	14420	7,97	8
Бухгалтери розрахункового відділу	3580	1,98	2
Бухгалтери матеріального відділу	1810	1	1
Табельники	3620	2	2
Секретар	1810	1	1
Комірники	1800	0,99	1
Експедитори	1790	0,99	1
ВСЬОГО			53

1. Загальну кількість персоналу визначаємо за формулою

$$\varphi_{заг} = \varphi_{кер. спец. сл} + \varphi_{роб}, \quad (8.3)$$

де $\varphi_{кер. спец. сл}$ – кількість керівників, спеціалістів, службовців, осіб;

$\varphi_{роб}$ – кількість робітників, осіб.

$$\varphi_{заг} = 53 + 860 = 913 \text{ осіб.}$$

2. Норма керованості для майстрів визначається за формулою

$$H_{кер} = \frac{\varphi_{роб}}{\varphi_{м}}, \quad (8.4)$$

де $\varphi_{м}$ – кількість майстрів, осіб.

$$H_{кер} = \frac{860}{27} = 32 \text{ особи.}$$

Відповідь: загальна кількість персоналу становить 913 осіб; норма керованості для майстрів становить 32 особи.

Завдання 59 (розрахункове)

Розрахувати норму чисельності працівників загального відділу установи, якщо місячний обсяг документообігу 5300 од., з них документів, що потребують відповіді, – 1520, і тих, що не потребують відповіді (інформаційних), – 3780 од. За нормативами середній час на обробку одного документа, що потребує відповіді, – 0,5 люд.-год; на обробку документа, що не потребує відповіді, – 0,2 люд.-год. Реальний фонд робочого часу на одного працівника на рік становить 1830 год.

Розв'язання:

Знаходимо сумарну місячну трудомісткість робіт загального відділу:

$$T_m = 1520 \cdot 0,5 + 3780 \cdot 0,2 = 760 + 756 = 1516 \text{ нормо-год.}$$

Визначаємо річну трудомісткість:

$$T_p = 1516 \cdot 12 = 18192 \text{ год.}$$

Норма чисельності робітників визначається за формулою

$$H_q = \frac{T_p}{\Phi_p}, \quad (8.5)$$

де T_p – річна трудомісткість робіт, год;

Φ_p – реальний фонд робочого часу на одного працівника за рік, год.

$$H_q = \frac{18192}{1830} = 9,9 \approx 10 \text{ осіб.}$$

Відповідь: норма чисельності працівників загального відділу становить 10 осіб.

Завдання 60 (розрахункове)

Чисельність промислово-виробничого персоналу на підприємстві в базовому році склала 4500 осіб. У плановому році обсяг виробництва збільшився на 5,2%, а відносна економія працюючих склала 41 осіб. Обчислити приріст продуктивності праці у плановому році.

Розв'язання:

1. Знайдемо вихідну чисельність персоналу ($Ч_в$) з урахуванням збільшення обсягу виробництва за формулою

$$Ч_г = Ч_в \cdot K_{ос} / 100, \quad (8.6)$$

де $Ч_в$ – фактична кількість персоналу у базовому періоді, осіб;

$K_{ов}$ – коефіцієнт, що показує зростання обсягу виробництва у плановому періоді в абсолютних відсотках стосовно базового року.

$$Ч_е = 4500 \cdot 1,052 = 4734 \text{ особи.}$$

2. Знайдемо планову чисельність персоналу за формулою

$$Ч_n = Ч_е - Ч_{сум}, \quad (8.7)$$

де $Ч_{сум}$ - сумарна економія чисельності персоналу, осіб;

$$Ч_n = 4734 - 41 = 4693 \text{ особи.}$$

3. Зміну продуктивності праці знаходимо за формулою

$$\Delta ПП = \frac{Ч_{сум} \cdot 100}{Ч_n}, \quad (8.8)$$

$$\Delta ПП = \frac{41 \cdot 100}{4693} = 0,87\% .$$

Відповідь: приріст продуктивності праці становить 0,87%.

Завдання 61 (розрахункове)

Будівельно-виробниче об'єднання має річний обсяг будівельно-монтажних робіт, які виконує власними силами, в розмірі 95000 тис.грн. Виріток на одного працюючого у звітному році склав 55 тис.грн. Планування організаційно-технічних заходів зменшить витрати праці на виконання будівельно-монтажних робіт. Економія чисельності працюючих у плановому році за рахунок окремих факторів передбачається у такій кількості, осіб:

- підвищення питомої ваги збірного будівництва – 74;
- підвищення рівня механізації будівельно-монтажних робіт – 15;
- зміна структури виробництва – 65;
- запобігання внутрішньозмінним втратам робочого часу – 41.

Визначити:

- 1) зростання продуктивності праці в цілому по об'єднанню в плановому році;
- 2) відносне зростання продуктивності праці під впливом кожного фактора.

Розв'язання:

1.Визначимо базову чисельність працюючих за формулою:

$$Ч_б = V / H_б, \quad (8.9)$$

де V – обсяг робіт;
 H_6 – норма виробітку.

$$Ч_6 = 95000/55 = 1727 \text{ осіб.}$$

2. Знаходимо вихідну чисельність робітників за формулою (8.1)

$$Ч_6 = 1727 \cdot 100/100 = 1727 \text{ осіб.}$$

($K_{об} = 100\%$, оскільки за умовою завдання збільшення обсягу робіт не планується).

3. Знайдемо сумарну економію працюючих:

$$Ч_{сум} = 74 + 15 + 65 + 41 = 195 \text{ осіб.}$$

4. Розрахуємо планову чисельність працюючих:

$$Ч_{пл} = 1727 - 195 = 1532 \text{ особи.}$$

5. Знайдемо зміну продуктивності праці за формулою (8.3)

$$\DeltaПП = \frac{195 \cdot 100}{1532} = 12,7\% .$$

6. Знайдемо відносне зростання продуктивності праці під впливом кожного фактор за формулою

$$\DeltaПП_i = \frac{\Delta Ч_i \cdot 100}{Ч_6 - \Delta Ч_i} , \quad (8.10)$$

де $Ч_i$ – зміна кількості персоналу під впливом i -го фактора.

За рахунок підвищення питомої ваги збірного будівництва відносне зростання продуктивності праці складе

$$\DeltaПП_{зб} = \frac{74 \cdot 100}{(1727 - 74)} = 4,48\% .$$

За рахунок підвищення рівня механізації будівельно-монтажних робіт відносне зростання продуктивності праці складе

$$\DeltaПП_{мех} = \frac{15 \cdot 100}{(1727 - 15)} = 0,88\% .$$

За рахунок зміни структури виробництва відносне зростання продуктивності праці складе

$$\DeltaПП_{струк} = \frac{65 \cdot 100}{(1727 - 65)} = 3,91\% .$$

За рахунок запобігання внутрішньозмінним втратам робочого часу відносне зростання продуктивності праці складе

$$\DeltaПП_{струк} = \frac{41 \cdot 100}{(1727 - 41)} = 2,43\% .$$

Відповідь: 1) зростання продуктивності праці в цілому по об'єднанню становить 12,7%; 2) відносне зростання продуктивності праці під впливом кожного фактора становить: 4,48%, 0,88%, 3,91%, 2,43%.

Завдання 62 (розрахункове)

Розрахувати планову чисельність працівників за такими даними: виробнича програма підприємства на рік – 450000 од. Трудомісткість окремих видів робіт на один виріб становить: свердловальні роботи – 15 нормо-годин, токарні – 10 нормо-годин, шліфувальні – 4 нормо-години, фрезерні – 8 нормо-годин, складальні роботи – 15 нормо-годин. Середній відсоток виконання норм виробітку – 110%. Річний корисний фонд часу одного працівника – 1680 год. Кількість допоміжних робітників – 25% від кількості відрядників.

Розв'язання:

1. Визначаємо трудомісткість виробничої програми за формулою

$$T_{в.н} = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m N_i \cdot t_{ij}, \quad (8.11)$$

n – кількість найменувань виробів у виробничій програмі, од.;

m – кількість операцій, необхідних для виготовлення виробу i -го найменування;

N_i – виробнича програма виробів i -го найменування, од.;

t_{ij} – трудомісткість j -ї операції з виготовлення одиниці i -го виробу, нормо-годин.

$$T_{в.н}^{св.} = 450000 \cdot 15 = 6750000 \text{ нормо-годин};$$

$$T_{в.н}^{ток} = 450000 \cdot 10 = 4500000 \text{ нормо-годин};$$

$$T_{в.н}^{шл} = 450000 \cdot 4 = 1800000 \text{ нормо-годин};$$

$$T_{в.н}^{фр} = 450000 \cdot 8 = 3600000 \text{ нормо-годин};$$

$$T_{в.н}^{ск} = 450000 \cdot 15 = 6750000 \text{ нормо-годин}.$$

2. Визначаємо планову чисельність основних робітників за професіями за формулою

$$Ч_{осн} = T_{в.н} / (\Phi_{кор} \cdot K_{в.н}), \quad \dots\dots (8.12)$$

де $T_{в.н}$ – трудомісткість виробничої програми;

$\Phi_{кор}$ – корисний фонд часу роботи одного виробничого робітника за рік;

$K_{в.н}$ – коефіцієнт виконання норм виробітку.

$$Ч_{осн}^{св} = \frac{6750000}{1680 \cdot 1,1} = 3653 \text{ особи}; \quad Ч_{осн}^{ток} = \frac{4500000}{1680 \cdot 1,1} = 2435 \text{ осіб};$$

$$Ч_{осн}^{шл} = \frac{1800000}{1680 \cdot 1,1} = 974 \text{ особи}; \quad Ч_{осн}^{фр} = \frac{3600000}{1680 \cdot 1,1} = 1948 \text{ осіб};$$

$$Ч_{осн}^{ск} = \frac{6750000}{1680 \cdot 1,1} = 3653 \text{ особи.}$$

Всього: $3653 + 2435 + 974 + 1948 + 3653 = 12663$ особи.

3. Знайдемо чисельність допоміжних робітників:

$$Ч_{дон} = 12663 \cdot 0,25 = 3166 \text{ осіб.}$$

Відповідь: чисельність свердлильників становить 3653 особи, токарів – 2435 осіб, шліфувальників – 974 особи, фрезерувальників – 1948 осіб, складальників – 3653 особи. Кількість допоміжних робітників – 3166 осіб.

Завдання 63 (розрахункове)

Розрахувати план із заробітної плати підприємства методом прямого рахунку, якщо відомо:

1. Виробнича програма на рік становить: виріб А – 3900 од., виріб Б – 5100 од., виріб В – 1850 од. Нормована розцінка на одиницю продукції становить: виріб А – 262 грн, виріб Б – 226,5 грн, виріб В – 392,5 грн.

2. Доплати до фонду заробітної плати повинні становити: до годинного – 14% від тарифного фонду; до денного – 1,5% від годинного фонду заробітної плати; до річного – 5,5% від денного фонду заробітної плати.

3. Фонд заробітної плати допоміжних робітників, розрахований виходячи із штатного розкладу і розрахунків за нормовані роботи допоміжного характеру, дорівнює: в основних виробничих цехах – 1881,5 тис. грн; у допоміжних і обслуговуючих цехах – 2104,1 тис. грн.

4. У звітному році у підрозділах підприємства працювало 800 керівників та спеціалістів, а також 200 службовців з річним фондом заробітної плати відповідно 2427,8 та 303,5 тис. грн. У розрахунковому році передбачається чисельність спеціалістів збільшити на 637 осіб, а службовців зменшити на 20 осіб.

5. Розрахунковий фонд заробітної плати працівників соціальної сфери становить 182,1 тис. грн, позаштатного персоналу – 60,7 тис. грн.

Розв'язання:

1. Визначаємо тарифний фонд заробітної плати (ФЗП_{тар}) згідно з виробничою програмою і розцінками на одиницю продукції за формулою

$$\Phi З П_{тар} = \sum N_{вир_i} \cdot P_i, \quad (8.13)$$

де $N_{вир_i}$ – виробнича програма на рік, од.;

P_i – розцінка на одиницю продукції, грн/од.

$$\Phi ЗП_{тар} = 3900 \cdot 262 + 5100 \cdot 226,5 + 1850 \cdot 392,5 = 2901780 \text{ грн.}$$

2. Визначаємо доплати до годинного фонду заробітної плати:

$$Д_{год} = 2901780 \cdot 0,14 = 406249,2 \text{ грн.}$$

3. Аналогічно визначаємо доплати до денного фонду заробітної плати:

$$Д_{ден} = (2901780 + 406249,2) \cdot 0,015 = 49620,4 \text{ грн.}$$

4. Визначаємо доплати до річного фонду заробітної плати:

$$Д_{річ} = (2901780 + 406249,2 + 49620,4) \cdot 0,055 = 184670,7 \text{ грн.}$$

3. Загальний фонд заробітної плати основних виробничих робітників за всіма видами виробів складе:

$$\Phi ЗП_{річ}^{осн} = \Phi ЗП_{тар} + Д_{год} + Д_{ден} + Д_{річ}, \quad (8.14)$$

$$\begin{aligned} \Phi ЗП_{річ}^{осн} &= 2901780 + 406249,2 + 49620,4 + 184670,7 = \\ &= 3542320,33 \text{ грн.} \end{aligned}$$

6. Фонд заробітної плати допоміжних працівників:

$$\Phi ЗП_{доп.роб} = 1881500 + 2104100 = 3985600 \text{ грн.}$$

7. Загальний фонд заробітної плати основних та допоміжних робітників складе:

$$\Phi ЗП_{роб} = 3542320,3 + 3985600 = 7527920,3 \text{ грн.}$$

8. Фонд заробітної плати керівників, спеціалістів, службовців у розрахунковому році визначаємо з урахуванням зміни чисельності керівників, спеціалістів та службовців:

$$\begin{aligned} \Phi ЗП_{кер.служб} &= \frac{2427800 \cdot (800 + 637)}{800} + \frac{303500 \cdot (200 - 20)}{200} = \\ &= 4634692,68 \text{ грн.} \end{aligned}$$

9. Фонд заробітної плати працівників соціальної сфери та позаштатного персоналу.

$$\Phi ЗП_{соц} = 182100 + 60700 = 242800 \text{ грн.}$$

10. Загальний фонд заробітної плати у розрахунковому році складе:

$$\Phi ЗП = 7527920,3 + 4634692,68 + 242800 = 12405412,98 \text{ грн.}$$

Відповідь: плановий фонд заробітної плати складе 12405412,98 грн.

Завдання 64 (розрахункове)

Визначити місячний фонд заробітної плати та середньорічну заробітну плату робітника.

Кількість виробів за планом на рік: виріб А – 18000 шт.; виріб Б – 24000 шт. Відрядна розцінка за виріб А – 6,64 грн, за виріб Б – 4,41 грн. Фонд тарифної заробітної плати основних робітників за виготовлення інших виробів 220 тис. грн. Доплати: до годинного – 40% від тарифного фонду заробітної плати, до денного – 5% від годинного фонду, до годинного – 15% від денного фонду. Облікова чисельність робітників – 250 осіб.

Розв'язання:

1. Визначаємо тарифний фонд заробітної плати ($\Phi ЗП_{тар}$) за формулою

$$\Phi ЗП_{мар} = \sum N_{вир} \cdot P_i, \quad (8.15)$$

де $N_{вир}$ – виробнича програма на рік, од.;

P_i – розцінка на одиницю продукції, грн/од.

$$\Phi ЗП_{мар} = 18000 \cdot 6,64 + 24000 \cdot 4,41 + 220000 = 445360 \text{ грн.}$$

2. Визначаємо годинний фонд заробітної плати ($\Phi ЗП_{год}$) за формулою

$$\Phi ЗП_{год} = \Phi ЗП_{мар} + Д_{год}, \quad (8.16)$$

де $Д_{год}$ – доплати до годинного фонду заробітної плати розраховуються як

$$Д_{год} = 445360 \cdot 0,4 = 178144 \text{ грн.}$$

Тоді

$$\Phi ЗП_{год} = 445360 + 178144 = 623504 \text{ грн.}$$

Також це можна записати як $\Phi ЗП_{год} = 1,4 \cdot 445360 = 623504 \text{ грн.}$

3. Аналогічно визначаємо денний фонд заробітної плати:

$$\Phi ЗП_{ден} = 623504 \cdot 1,05 = 654679,2 \text{ грн.}$$

4. Визначаємо річний фонд заробітної плати:

$$\Phi ЗП_{річ} = 654679,2 \cdot 1,15 = 752881,08 \text{ грн.}$$

5. Розраховуємо місячний фонд заробітної плати:

$$\Phi ЗП_{міс} = 752881,08 / 12 = 62740,09 \text{ грн.}$$

4. Визначаємо середньорічну заробітну плату одного працівника:

$$ЗП_{с.р} = \frac{\Phi ЗП_{річ}}{Ч}, \quad (8.17)$$

де $Ч$ – облікова чисельність робітників, осіб.

$$ЗП_{с.р} = 752881,08 / 250 = 3011,52 \text{ грн.}$$

Відповідь: місячний фонд заробітної плати становить 62740,09 грн, середньорічна заробітна плата одного працівника – 3011,52 грн.

Завдання для самостійного розв'язання

Завдання 65 (розрахункове)

Розрахувати норму явочної чисельності та норму облікової чисельності робітників для обслуговування 120 одиниць технологічного обладнання, якщо середня норма часу на обслуговування однієї одиниці дорівнює 1,33 люд.-год.,

тривалість зміни 8 год., коефіцієнт змінності – 1,36, номінальний фонд робочого часу – 271 день, реальний фонд робочого часу – 238 днів.

Методичні вказівки щодо розв'язання

1. Норматив чисельності обернено пропорційний нормі обслуговування, визначається за формулою

$$H_{ч} = \frac{H_{ч.обсл}}{T_{зм}}, \quad (8.18)$$

де $H_{ч.обсл}$ – норма часу обслуговування, люд.-год.;

$T_{зм}$ – тривалість робочої зміни, год.

2. Норма явочної чисельності визначається за формулою

$$H_{я.ч.} = M \cdot H_{ч} \cdot K_{зм}, \quad (8.19)$$

де M – кількість одиниць технологічного обладнання, що потребують обслуговування;

$H_{ч}$ – норматив чисельності робітників на одиницю обладнання, осіб;

$K_{зм}$ – коефіцієнт змінності.

3. Норма облікової чисельності визначається за формулою

$$H_{обл.ч} = H_{я.ч} \cdot \frac{\Phi_{н}}{\Phi_{р}}, \quad (8.20)$$

де $\Phi_{н}$ – номінальний фонд робочого часу;

$\Phi_{р}$ – реальний фонд робочого часу.

Завдання 66 (розрахункове)

Розрахувати норму явочної та облікової чисельності прибиральників виробничих приміщень. Нормативи часу (у хвиликах) на 100 кв. м. та обсяг робіт наведені в таблиці 66.1. Коефіцієнт змінності – 2,4. Номінальний фонд робочого часу – 260 днів, реальний фонд робочого часу – 230 днів, тривалість зміни – 8 годин.

Таблиця 66.1

Вихідні дані

Вид робіт	Підмітання вручну		Миття підлоги вручну	
	Середня	Підвищена	Середня	Підвищена
Забрудненість				
Підлога з твердим покриттям, гладка, кв.	12	14	27	53
Площа приміщень, кв. м	1200	600	1200	600

Кількість прибирань за зміну	2	3	1	2
------------------------------	---	---	---	---

Завдання 67 (розрахункове)

Для нормувальників встановлені такі норми навантаження (кількість робітників, дані умовні): для ковальських цехів – 100 чол., складальних – 150 осіб, механічних – 75 осіб та допоміжних цехів – 200 осіб.

Розрахувати необхідну кількість нормувальників, якщо на підприємстві 3600 робітників-відрядників, з них 20% – в ковальських цехах, 29% в механічних, 36% – в складальних, інші – у допоміжних цехах.

Завдання 68 (розрахункове)

Виріток на одного працюючого в базовому періоді склав 670 тис. грн, чисельність працюючих – 254 особи. Обсяг товарної продукції в плановому році збільшиться на 8,4%. За планом підвищення ефективності виробництва передбачено умовно скоротити 35 осіб.

Визначити плановий показник виробітку на одного працюючого й зростання продуктивності праці.

Завдання 69 (розрахункове)

Середньооблікова чисельність промислово-виробничого персоналу на підприємстві у звітному році склала 250 осіб, випуск товарної продукції – 2557 тис. грн. У плановому році обсяг товарної продукції повинен скласти 2680 тис. грн, а продуктивність праці підвищиться на 6%.

Визначити чисельність промислово-виробничого персоналу в плановому році.

Завдання 70 (розрахункове)

Розрахувати відносну економію кількості робітників-відрядників внаслідок зниження трудомісткості продукції і підвищення середніх норм виробітку в плановому році порівняно з початком року, а також зростання продуктивності праці за рахунок впливу кожного фактора.

Плановий випуск продукції становить: виріб А – 2000 од., виріб Б – 5000 од., виріб С – 5000 од. Трудомісткість виготовлення одиниці продукції наведена в табл. 70.1.

Таблиця 70.1

Вихідні дані

Найменування виробу	Трудомісткість виготовлення одиниці виробу, нормо-годин	
	на початок року	за планом
Виріб А	9,45	9
Виріб В	7,8	7,5
Виріб С	9,6	9,7

Корисний фонд робочого часу одного працівника у базисному році 1650 годин. Середній коефіцієнт виконання норм виробітку: на початок року – 1,2; у плановому році – 1,25.

Завдання 71 (розрахункове)

Визначити місячний фонд заробітної плати й середньорічну заробітну плату працівника. Тарифний фонд заробітної плати працівників – 46,7 тис. грн. Доплати до тарифного фонду заробітної плати – 45%, годинного фонду – 1%, денного фонду – 7%. Облікова чисельність працівників – 30 осіб.

Завдання 72 (розрахункове)

Фонд тарифної заробітної плати робітників на наступний рік повинен становить 272 тис. грн. Доплати, що входять у фонд заробітної плати робітників:

- за відрядно-преміальною системою – 2,3 тис. грн;
- за погодинно-преміальною системою – 21,5 тис. грн;
- за роботу в нічний час – 0,9 тис. грн;
- доплату бригадирам – 0,3 тис. грн;
- доплата за навчання учнів – 0,1 тис. грн;
- за чергові та додаткові відпустки – 31,5 тис. грн;
- за час виконання державних обов'язків – 0,4 тис. грн

Визначити годинний, денний і річний фонд заробітної плати робітників.

Завдання 73 (розрахункове)

Розрахувати загальний фонд заробітної плати персоналу на плановий рік, якщо розцінка за одиницю продукції становить 20 грн, річний випуск продукції – 24000 од., кількість працівників, що працюють за погодинною формою оплати праці, – 25 осіб, середня годинна тарифна ставка цих працівників, – 12,17 грн.

Корисний фонд часу одного працівника – 1720 год. Премії виплачуються в розмірі: для працівників, що працюють за погодинною формою оплати праці, – 20%, відрядникам – 25%.

Інші доплати до прямого фонду заробітної плати робітників становлять 30 тис. грн. Кількість інших категорій персоналу 28 працівників, середній оклад – 1250 грн на місяць, премії нараховуються в розмірі 30%.

Тема 9. Особливості планування виробничої інфраструктури

Завдання для самостійного розв'язання

Завдання 74 (розрахункове)

Визначити потребу у фрезах на річну програму в умовах одиничного виробництва для дільниці фрезерних верстатів.

Вихідні дані: трудомісткість річної програми дільниці Тп – 485 000 нормо/год. Питома вага машинного часу в штучному Км – 0,50; Кз – 0,04.

Номенклатура фрез та коефіцієнт їхньої застосовуваності Кзас. на дільниці наведена в табл. 74.1.

Номенклатура фрез та їхня застосовуваність

Номенклатура фрез	Діаметр фрези, мм	$K_{зас.}$	$T_{зн.}, \text{ год.}$
Циліндричні	40—90	0,15	33
Торцеві	30—50	0,10	40
Канавочні	16—40	0,09	19
Фасонні	40—90	0,08	20
Дискові	40—70	0,07	51

Відповідь для самоперевірки: потреба в циліндричних фрезах – 1148 шт.

Завдання 75 (розрахункове)

Визначити річну потребу інструментів за умов: річний обсяг робіт – 1800 деталей, верстатний час обробки однієї деталі – 936 хв., одночасно працює одна фреза, час роботи інструменту до повного зносу – 92 год., коефіцієнт передчасного виходу інструменту із ладу ($K_3 = 0,07$).

Відповідь для самоперевірки: 32819.

Завдання 76 (розрахункове)

Користуючись умовами попередньої задачі визначити трудомісткість слюсарних робіт по капітальному ремонту устаткування за таких умов: на підприємстві працюють 34 одиниці фрезерного устаткування, які підлягають капітальному ремонту в плановому періоді. Середня складність одного верстата 28 одиниць ремонтної складності.

Відповідь для самоперевірки: 21896 год.

Завдання 77 (розрахункове)

Визначити кількість слюсарів-мастильників, необхідних для чергового обслуговування в механічному цеху, який працює в дві зміни. Вихідні дані: в цеху працюють 184 одиниці металорізального устаткування. Середня ремонтна складність одного верстата складає 16 одиниць.

Відповідь для самоперевірки: 9 чол.

Завдання 78 (розрахункове)

Визначити загальну кількість верстатів для ремонтного обслуговування за умов: на підприємстві працюють 498 одиниць устаткування; річний фонд часу роботи верстатів в РМЦ 2100 год.; коефіцієнт змінності роботи верстатів – 1,2. Інші умови у попередньо вирішеній задачі.

Відповідь для самоперевірки: 10 верстатів.

Завдання 79 (розрахункове)

Визначити потребу в рушійній електроенергії для підприємства, якщо загальна рушійна потужність усіх верстатів становить 1200 кВт. (іншими даними користуватись з попередньої задачі).

Відповідь для самоперевірки: 58000 кВт год.

Визначити потребу в бензині для автотранспорту підприємства за умов, наведених в табл. 79.1.

Таблиця 79.1

Склад автотранспорту, норми витрат, пройдений шлях

Автомобільний парк	Кількість автомобілів	Норма витрат на 100 км, літрів	Пройдений шлях, км	Потреба в бензині, літрів (відповідь)
УАЗ — 451	3	14	450 000	189 000
ЗІЛ — 157	15	39	3954 000	
ГАЗ — М21	2	13,5	400 000	

Завдання 80 (розрахункове)

Визначити чисельність водіїв на зовнішніх перевезеннях за умов: середньоспискова кількість автомобілів – 110 одиниць, час знаходження машин в наряді – 3014 год., підготовчий час (0,3). Річний фонд часу роботи одного водія – 1820 год.

Відповідь для самоперевірки: 182 водія.

Тема 10. Планування і контроль витрат на підприємстві

Приклади розв'язання практичних завдань

Завдання 81 (розрахункове)

Розробити планову калькуляцію виробу, використовуючи вихідну інформацію, табл. 81.1.

Таблиця 81.1

Вихідні дані

Показник	Значення
Витрати конструктивних матеріалів, кг	
- сталь	6
- бронза	1,2
Закупівельна ціна матеріалів, грн/т	
- сталь	980
- бронза	4000
Трудомісткість виробу, нормо-год.	2,4
Тарифна ставка середнього розряду робіт, к./год	300
Відсоток додаткової заробітної плати, %	15
Відрахування на соціальне страхування, %	37,5
Витрати на утримання та експлуатацію обладнання, %	218
Загальновиробничі витрати, %	80
Адміністративні витрати, %	84
Комерційні витрати, %	20
Рентабельність виробу, %	19

Розв'язання:

1. Визначимо суму витрат на матеріали за формулою

$$B_m = \sum_{i=1}^n C_{Mi} \cdot M_i, \quad (10.1)$$

де C_{Mi} – закупівельна ціна i -го матеріалу, грн;

M_i – маса i -го матеріалу, кг;

n – кількість найменувань матеріалів.

Тоді

$$B_m = \frac{6 \cdot 980}{1000} + \frac{1,2 \cdot 4000}{1000} = 10,68 \text{ грн.}$$

2. Визначимо основну заробітну плату виробничих робітників за формулою

$$Z_{осн} = C_p \cdot T_p, \quad (10.2)$$

де C_p – годинна тарифна ставка середнього розряду, к./год;

T_p – трудомісткість виробу, нормо-год.

Тоді

$$Z_{осн} = \frac{(2,4 \cdot 300)}{100} = 7,2 \text{ грн.}$$

3. Визначимо розмір додаткової заробітної плати за формулою

$$Z_{дод} = Z_{осн} \cdot K_{дод}, \quad (10.3)$$

де $K_{дод}$ – коефіцієнт додаткової заробітної плати.

Тоді

$$Z_{дод} = 7,2 \cdot 0,15 = 1,08 \text{ грн.}$$

4. Розраховуємо відрахування на соціальне страхування за формулою

$$B_{с.с} = (Z_{осн} + Z_{дод}) \cdot K_{с.с}, \quad (10.4)$$

де $K_{с.с.}$ – коефіцієнт відрахувань на соціальне страхування,

$$B_{c.c} = (7,2 + 1,08) \cdot 0,375 = 3,12 \text{ грн.}$$

5. Розраховуємо витрати на експлуатацію і утримання обладнання за формулою

$$B_{eyo} = Z_{ocn} \cdot K_{eyo}, \quad (10.5)$$

де K_{eyo} – коефіцієнт витрат на експлуатацію і утримання обладнання.

Тоді

$$B_{eyo} = 7,2 \cdot 2,18 = 15,7 \text{ грн.}$$

6. Розраховуємо загальновиробничі витрати за формулою

$$B_{зв} = Z_{ocn} \cdot K_{зв}, \quad (10.5)$$

де $K_{зв}$ – коефіцієнт загальновиробничих витрат.

Тоді

$$B_{зв} = 7,2 \cdot 0,8 = 5,76 \text{ грн.}$$

7. Визначаємо виробничу собівартість виробу, яка становитиме

$$B_c = B_m + Z_{ocn} + Z_{дод} + B_{c.c} + B_{eyo} + B_{зв}, \quad (10.6)$$

Тоді

$$B_c = 10,68 + 7,2 + 1,08 + 3,12 + 15,7 + 5,76 = 43,54 \text{ грн.}$$

8. Визначаємо адміністративні витрати за формулою

$$A_г = Z_{ocn} \cdot K_{ав}, \quad (10.7)$$

де $K_{ав}$ – коефіцієнт адміністративних витрат.

Тоді

$$A_г = 7,2 \cdot 0,84 = 6,05 \text{ грн.}$$

9. Визначимо розмір комерційних витрат за формулою

$$B_k = B_c \cdot K_{ком}, \quad (10.8)$$

де $K_{ком}$ – коефіцієнт комерційних витрат.

Тоді

$$B_k = 43,54 \cdot 0,2 = 8,71 \text{ грн.}$$

10. Визначимо повну собівартість за формулою

$$C_n = B_c + A_g + B_k \quad (10.9)$$

Тоді

$$C_n = 43,54 + 6,05 + 8,71 = 58,3 \text{ грн.}$$

11. Розраховуємо плановий прибуток за формулою

$$П_n = \frac{(C_n \cdot P)}{100} \quad (10.10)$$

де P – рентабельність виробу, %.

Тоді

$$П_n = \frac{(58,3 \cdot 19)}{100} = 11,08 \text{ грн.}$$

12. Розраховуємо гуртову ціну за формулою

$$Ц = C_n + П_n \quad (10.11)$$

$$Ц = 58,3 + 11,08 = 69,38 \text{ грн.}$$

Відповідь: повна собівартість виробу 58,3 грн, гуртова ціна (без ПДВ) – 69,38 грн.

Завдання 82 (розрахункове)

Розрахувати собівартість товарної продукції за планом, планові витрати на 1 грн та відсоток зниження витрат порівняно з минулим роком згідно з вихідною інформацією, табл. 82.1.

Таблиця 82.1

Вихідні дані

Показник	Значення
Товарна продукція в базовому періоді, тис. грн	6400
Витрати на 1 грн товарної продукції в базовому періоді, грн	0,9
Умовно-постійні витрати в базовому році, тис. грн	1500

Збільшення обсягу виробництва у плановому періоді, %	10
Збільшення умовно-постійних витрат, %	4
Економія витрат за рахунок впровадження нової техніки, тис. грн	72

Розв'язання:

1. Визначаємо товарну продукцію за планом (ТПп) згідно з формулою

$$ТП_n = ТП_б \cdot I_{ов}, \quad (10.12)$$

де $ТП_б$ – товарна продукція в базовому періоді, грн;

$I_{ов}$ – індекс зростання обсягу виробництва у плановому періоді.

Тоді

$$ТП_n = 6400000 \cdot 1,10 = 7040000 \text{ грн.}$$

2. Визначаємо собівартість товарної продукції (СбТП) в базовому періоді за формулою

$$C_{ТП}^б = ТП_б \cdot B_{1грн}^б, \quad (10.13)$$

де $B_{1грн}^б$ – витрати на 1 грн товарної продукції в базовому періоді, грн.

Тоді

$$C_{ТП}^б = 6400000 \cdot 0,9 = 5760000 \text{ грн.}$$

3. Визначаємо умовну собівартість товарної продукції (СумТП) за рівнем витрат базового періоду та обсягом товарної продукції планового періоду за формулою

$$C_{ТП}^{ум} = ТП_n \cdot B_{1грн}^б, \quad (10.14)$$

тоді

$$C_{ТП}^{ум} = 7040000 \cdot 0,9 = 6336000 \text{ грн.}$$

4. Визначаємо відносну економію собівартості товарної продукції за рахунок зниження умовно-постійних витрат у плановому періоді за формулою

$$E_{yn} = \left(1 - \frac{I_{yn}}{I_{ов}}\right) \cdot П_{yn} \cdot C_{ТП}^{ум}, \quad (10.15)$$

де I_{yn} – індекс зростання умовно-постійних витрат;

P_{yn} – питома вага умовно-постійних витрат у собівартості товарної продукції в базовому періоді.

Тоді

$$E_{yn} = \left(1 - \frac{1,04}{1,10}\right) \cdot \frac{1500000}{5760000} \cdot 6336000 = 90604,8 \text{ грн.}$$

5. Сумарну економію витрат на виробництво товарної продукції в плановому періоді ($E_{сум}$) визначаємо за формулою

$$E_{сум} = E_{yn} + E_{нт} , \quad (10.16)$$

де $E_{нт}$ – економія витрат за рахунок впровадження нової техніки, грн.

Тоді

$$E_{сум} = 90604,8 + 72000 = 162604,8 \text{ грн.}$$

6. Визначаємо собівартість товарної продукції за планом ($C_{ТП}^n$) за формулою

$$C_{ТП}^n = C_{ТП}^{ум} - E_{сум} . \quad (10.17)$$

Тоді

$$C_{ТП}^n = 6336000 - 162604,8 = 6173395,2 \text{ грн.}$$

7. Визначаємо планові витрати на 1 грн товарної продукції за формулою

$$B_{1грн}^n = \frac{C_{ТП}^n}{ТП_n} , \quad (10.18)$$

$$B_{1грн}^n = \frac{6173395,2}{7040000} = 0,88$$

5. Визначаємо відсоток зниження витрат на 1 грн товарної продукції порівняно з базовим періодом за формулою

$$\Delta B_{1грн} = \frac{B_{1грн}^{\bar{o}} - B_{1грн}^n}{B_{1грн}^{\bar{o}}} \cdot 100\% , \quad (10.19)$$

$$\Delta B_{1\text{грн}} = \frac{0,9 - 0,88}{0,9} \cdot 100\% = 2,22\%$$

Відповідь: собівартість товарної продукції за планом становитиме 6173395,2 грн, витрати на 1 грн в плановому періоді – 0,88 грн, відсоток зниження витрат на 1 грн товарної продукції порівняно з базовим періодом – 2,22%.

Завдання 83 (розрахункове)

Розробити зведений кошторис витрат на виробництво в плановому періоді та плану собівартість валової та товарної продукції, використовуючи вихідну інформацію, табл. 83.1

Таблиця 83.1

Вихідні дані

Показник	Значення
Матеріальні витрати, тис. грн	5400
Заробітна плата, тис. грн	2300
Відрахування на соціальні заходи, тис. грн	1000
Амортизація основних фондів і нематеріальних активів, тис. грн	800
Інші витрати, тис. грн	500
Витрати, що не враховуються у виробничу собівартість продукції, тис. грн	450
Витрати майбутніх періодів, тис. грн	
- на початок року	100
- на кінець року	400
Залишки незавершеного виробництва, тис. грн	
- на початок року	400
- на кінець року	200
Позавиробничі витрати, тис. грн	350

Розв'язання:

1. Визначаємо сукупні витрати на виробництво ($C_{\text{в}}$) (кошторис витрат) як суму витрат за економічними елементами за формулою

$$C_{\text{в}} = C_{\text{м}} + C_{\text{зн}} + C_{\text{сс}} + C_{\text{а}} + C_{\text{і}}, \quad (10.20)$$

де $C_{\text{м}}$ – матеріальні витрати, грн;

$C_{\text{зн}}$ – витрати на заробітну плату, грн;

$C_{\text{сс}}$ – відрахування на соціальні заходи, грн;

$C_{\text{а}}$ – амортизація основних фондів і нематеріальних активів, грн;

$C_{\text{і}}$ – інші витрати, пов'язані з виробництвом продукції.

Тоді $C_{\epsilon} = 5400000 + 2300000 + 1000000 + 800000 + 500000 = 10000000$ грн.

2. Визначаємо собівартість валової продукції ($C_{\epsilon n}$) згідно з формулою

$$C_{\epsilon n} = C_{\epsilon} - C_{нв} - (C_{mn}^k - C_{mn}^n), \quad (10.21)$$

де $C_{нв}$ – витрати, що не враховуються у виробничу собівартість продукції, грн;

C_{mn}^k, C_{mn}^n – відповідно витрати майбутніх періодів на кінець і початок планового періоду, грн.

Тоді $C_{\epsilon n} = 10000000 - 450000 - (400000 - 100000) = 9250000$ грн.

3. Визначаємо виробничу собівартість товарної продукції ($C_{mn}^{вир}$) за формулою

$$C_{mn}^{вир} = C_{\epsilon n} - (C_{нзв}^k - C_{нзв}^n), \quad (10.22)$$

де $C_{нзв}^k, C_{нзв}^n$ – відповідно залишки незавершеного виробництва на кінець і початок планового періоду, грн.

Тоді $C_{mn}^{вир} = 9250000 - (200000 - 400000) = 9450000$ грн.

3. Визначаємо повну собівартість товарної продукції ($C_{mn}^{пов}$) за формулою

$$C_{mn}^{пов} = C_{mn}^{вир} + C_{пзв}, \quad (10.23)$$

де $C_{пзв}$ – позавиробничі (комерційні) витрати, грн.

Тоді $C_{mn}^{пов} = 9450000 + 350000 = 9800000$ грн.

Відповідь: плановий кошторис витрат становить 10000 тис. грн, собівартість валової продукції – 9250 тис. грн, виробнича собівартість товарної продукції – 9450 тис. грн, повна собівартість товарної продукції – 9800 тис. грн.

Завдання 84 (розрахункове)

На поточний рік затрати на товарну продукцію заплановані в сумі 18300 тис. грн., а у базовому вони становили 20200 тис. грн. Обсяг товарної продукції поточного року 19600 тис. грн, а базового – 22600 тис. грн. На скільки відсотків заплановано знизити собівартість продукції в плановому році?

Розв'язання:

1. Витрати на 1 грн товарної продукції розраховуємо за формулою

$$B_{1\text{грн}}^{\delta} = \frac{C_{\text{ТП}}^{\delta}}{\text{ТП}_{\delta}}, \quad (10.24)$$

де ТП_{δ} – товарна продукція в базовому періоді, грн;

$C_{\text{ТП}}^{\delta}$ – собівартість товарної продукції в базовому періоді, грн.

Витрати на 1 грн товарної продукції в базовому періоді склали

$$B_{1\text{грн}}^{\delta} = \frac{20200}{22600} = 0,89.$$

Витрати на 1 грн товарної продукції в плановому періоді плануються в розмірі

$$B_{1\text{грн}}^{\delta} = \frac{18300}{19600} = 0,93.$$

2. Зниження собівартості продукції знаходимо за формулою

$$\Delta B_{1\text{грн}} = \frac{B_{1\text{грн}}^{\delta} - B_{1\text{грн}}^{\text{н}}}{B_{1\text{грн}}^{\delta}} \cdot 100\% . \quad (10.25)$$

$$\Delta B_{1\text{грн}} = \frac{0,89 - 0,93}{0,89} \cdot 100\% = -4,5\%$$

Оскільки економія має від'ємний знак, то це свідчить про збільшення витрат на 1 грн товарної продукції в плановому році порівняно з базовим.

Відповідь: витрати на 1 грн товарної продукції в плановому році будуть збільшені на 4,5%.

Завдання 85 (розрахункове)

Розрахувати зниження собівартості продукції по підприємству, якщо заплановано здійснити ряд організаційно-технічних заходів, які дадуть змогу зменшити затрати матеріальних ресурсів на одиницю продукції на 0,72 грн і знизити трудомісткість виготовлення одиниці продукції з 2,12 год. до 1,9 год. Годинна тарифна ставка I розряду – 10,44 грн.

Додаткова заробітна плата становить 12% основної, а відрахування на соціальні заходи – 37% основної і додаткової заробітної плати.

Обсяг випуску продукції в натуральних одиницях становитиме в плановому році 3500 шт.

Розв'язання:

1. Визначаємо економію від зниження матеріальних витрат:

$$E_m = (H_0 \cdot C_0 - H_1 \cdot C_1) \cdot N_1, \quad (10.26)$$

де H_0, H_1 – норми витрат сировини, матеріалів, палива, енергії на одиницю продукції до й після проведення відповідних заходів;

C_0, C_1 – ціна одиниці сировини, матеріалів, палива, енергії до й після проведення відповідних заходів;

N_1 – кількість одиниць продукції, що випускається, з моменту проведення заходу до кінця планового періоду.

$$E_m = 0,72 \cdot 3500 = 2520 \text{ грн.}$$

Знаходимо зниження витрат на заробітну плату та відрахувань на соціальні потреби в результаті зниження трудомісткості одиниці продукції за формулою

$$E_s = \left[(t_0 \cdot C_0 - t_1 \cdot C_1) \left(1 + \frac{D}{100}\right) \left(1 + \frac{\Gamma}{100}\right) \right] \cdot N_1, \quad (10.27)$$

де t_0, t_1 – трудомісткість виготовлення одиниці продукції до й після проведення відповідних заходів;

C_0, C_1 – середньогодинна тарифна ставка до й після проведення відповідних заходів;

D – середній відсоток додаткової заробітної плати для даної категорії робітників;

Γ – відсоток відрахувань на соціальні потреби.

$$E_s = \left[(2,12 - 1,9) \cdot 10,44 \left(1 + \frac{12}{100}\right) \left(1 + \frac{37}{100}\right) \right] \cdot 3500 = 12334,73 \text{ грн.}$$

Відповідь: економія від зниження матеріальних затрат – 9520 грн, зниження витрат на заробітну плату та відрахувань на соціальні потреби в результаті зниження трудомісткості одиниці продукції – 12334,73 грн.

Завдання 86 (розрахункове)

Визначити вплив на собівартість продукції збільшення її випуску на 25%, якщо загальна сума умовно-постійних витрат становила 9 тис. грн, а собівартість товарної продукції – 27 тис. грн.

Розв'язання:

Відносна економія на умовно-постійних витратах у результаті збільшення обсягу виробництва розраховується за формулою

$$E_y = (C_{\text{тп}}^{\circ} \cdot b \cdot Y_n^{\circ}) / 10000, \quad (10.28)$$

де $C_{ТП}^{\delta}$ – собівартість товарної продукції базового року;

b – темп приросту товарної продукції в плановому році порівняно з базовим;

$У_n^{\delta}$ – питома вага умовно-постійних витрат у собівартості товарної продукції базового року.

Визначимо питому вагу умовно-постійних витрат в собівартості товарної продукції за формулою

$$У_n^{\delta} = \frac{B_{ум.-пост.}}{C_{ТП}^{\delta}}, \quad (10.29)$$

де $B_{ум.-пост.}$ – умовно-постійні витрати, грн;

$C_{ТП}^{\delta}$ – собівартість товарної продукції базового року, грн.

$$У_n^{\delta} = \frac{9000}{27000} \cdot 100\% = 33,33\%$$

$$E_y = \frac{(27000 \cdot 25 \cdot 33,33)}{10000} = 2,24 \text{ тис. грн.}$$

Відповідь: відносна економія на умовно-постійних витратах в результаті збільшення обсягу виробництва складе 2,24 тис. грн.

Завдання для самостійного розв'язання

Завдання 87 (розрахункове)

Визначити планові операційні витрати на виготовлення продукції, якщо у звітному періоді вони склали 450 тис. грн, а витрати на 1 грн товарної продукції – 80 к. У плановому періоді обсяг виробництва зросте на 5%, а витрати на 1 грн не повинні перевищувати 78 к.

Завдання 88 (розрахункове)

Визначити планове зниження витрат на 1 грн продукції (y %), якщо товарна продукція у звітному періоді склала 2000 тис. грн, а у плановому періоді планується на суму 2300 тис. грн. Собівартість товарної продукції у звітному періоді – 1600 тис. грн. У плановому періоді заплановані організаційно-технічні заходи, які забезпечать економію від зниження собівартості продукції в сумі 115 тис. грн.

Завдання 89 (розрахункове)

Розрахувати, на скільки % збільшиться продуктивність праці в цеху, якщо очікувана сумарна економія робочої сили в цеху за рік становитиме 6 осіб при загальній чисельності 104 особи.

Завдання 90 (розрахункове)

На підприємстві працює 125 робітників, річний фонд робочого часу одного робітника становить 1864 години. Планується зекономити протягом року 32 тис. люд.-год. Визначити можливе підвищення продуктивності праці на підприємстві у відсотках.

Завдання 91 (розрахункове)

Визначити % зростання обсягу виробництва за рахунок зростання продуктивності праці, якщо планується підвищити обсяг виробництва продукції на 12 %, а чисельність працівників підвищити на 8 %.(відповідь заокруглити до цілих чисел без десяткових знаків).

Завдання 92 (розрахункове)

Визначити планову технологічну трудомісткість виробу, якщо відомо, що на початок планового періоду технологічна трудомісткість виробу становила 1,32 нормо-години, його плановий випуск – 4200 шт. Планом організаційно-технічних заходів передбачено зниження трудомісткості продукції на 340 нормо-годин.

Завдання 93 (розрахункове)

Дайте оцінку витрат фонду оплати праці та визначте вплив основних факторів на зміну його величини порівняно з показниками плану. Дані для проведення аналізу наведені в таблиці.

Показник	I варіант		II варіант		III варіант	
	За планом	Фактично	За планом	Фактично	За планом	Фактично
Фонд оплати праці, тис. грн.	950	900	500	528	360	294
Чисельність працюючих, осіб	500	450	250	240	120	105

Завдання 94 (розрахункове)

Два виробничі підприємства – акціонерні товариства «Веснянка» і «Моресвіт» у звітному році досягли помітного збільшення обсягу виробництва продукції за умови незначного збільшення чисельності персоналу.

На підставі наведених вихідних показників виявити ступінь впливу зміни чисельності працівників на приріст обсягу виробництва продукції на кожному підприємстві.

Показник	АТ «Веснянка»		АТ «Моресвіт»	
	За планом	Фактичний	За планом	Фактичний
Обсяг товарної продукції, тис. грн	11800	12900	9600	10800
Чисельність персоналу, осіб	428	442	350	358

Завдання 95 (розрахункове)

На підставі вихідних показників, наведених у таблиці визначити абсолютний і відносний приріст виробництва продукції за рахунок підвищення продуктивності праці та збільшення чисельності персоналу по кожній дільниці і цеху в цілому.

Дільниця цеху	Обсяг товарної продукції, тис. грн.		Чисельність персоналу, чол.	
	за планом	фактичний	за планом	фактичний
Перша	5420	5950	135	145
Друга	6100	6380	148	148

Завдання 96 (розрахункове)

Розрахуйте вплив основних факторів на зміну суми фонду оплати праці працівників звітного проти минулого року. Дані для розрахунків наведено в таблиці.

Показник	За минулий рік	За звітний рік	Відхилення (+, -)	% виконання
Фонд оплати праці всіх працюючих, тис. грн.	3350	3233		
Середньооблікова чисельність працюючих, осіб	1665	1587		
Середньорічна заробітна плата одного працюючого, грн.	2012,0	2037,2		

Завдання 97 (розрахункове)

Проаналізуйте фактори, що вплинули на зміну середньорічної оплати праці одного робітника, на підставі наступних даних.

Показник	За минулий рік	За звітний рік	Відхилення
Фонд оплати праці робітників, тис. грн.	2780	2590	
Чисельність робітників, осіб	1418	1352	
Відпрацьовано людино-годин усіма робітниками, тис.	2474,4	2445,0	
Середньорічна оплата праці одного робітника, грн.			

Завдання 98 (розрахункове)

Розрахуйте за наведеними даними вплив трудових факторів на виконання виробничої програми.

Показник	За планом	За звітом	Абсолютне відхилення	% виконання плану
1. Обсяг продукції за місяць у порівнянних цінах, тис. грн.	52 800	57 190		
2. Середньооблікова чисельність робітників, осіб	100	94		
3. Відпрацьовано робітниками за місяць, людино-днів.	2200	2021		
4. Відпрацьовано робітник	17 600	16 340		

ами за місяць, людино-
годин

Завдання 99 (розрахункове)

У Київському закритому акціонерному товаристві «Фаворит» помітно змінилися чисельність робітників, рівень використання робочого часу та виробіток одного робітника в різні відтинки часу (рік, доба, година), що підтверджується економічними показниками, наведеними за два суміжні розрахункові роки (2016 і 2017).

Показник	Роки розрахункового періоду	
	2016	2017
Чисельність робітників, чол.	729	665
Відпрацьовано всіма робітниками:		
- тисяч людино-днів	139,0	122,3
- тисяч людино-год	1048,2	927,0
Середня кількість днів, відпрацьованих одним робітником	190,7	183,9
Середня тривалість робочої зміни, год	7,54	7,58
Середньорічний виробіток одного робітника, грн.	2628,4	9839,6
Середньодобовий виробіток одного робітника, грн.	13,78	53,50
Середньогодинний виробіток одного робітника, грн.	1,83	7,06

На підставі вихідних даних таблиці розрахувати динаміку продуктивності праці й обсягу продукції за рахунок зміни:

- чисельності робітників;
- кількості робочих днів;
- тривалості зміни;
- середньогодинного виробітку одного робітника.

Завдання 100 (розрахункове)

На основі «Звіту з праці»(форма № 1-ПВ(місячна)) за 2016-2017 роки провести аналіз використання робочого часу.

На основі «Звіту з праці» (форма №1-ПВ (місячна) розрахувати та проаналізувати зміну середньомісячної заробітної плати штатних працівників підприємства, а також усіх працівників в еквіваленті повної зайнятості населення.

На основі «Звіту про кількість працівників, їхній кількісний та якісний склад та професійне навчання» (форма № 6-ПВ (річна)) проаналізувати якісний склад працівників за рівнем освіти. На основі отриманих результатів побудувати діаграму та зробити висновки.

Завдання 101 (розрахункове)

Є такі дані про використання робочого часу за другий квартал:

Показники	
Середня облікова чисельність робітників	800
Кількість робочих днів у кварталі	62
Встановлена тривалість робочого дня	8,2
Кількість людино-днів святкових та вихідних, чергових відпусток	22632 людино-днів

Коефіцієнт використання встановленої тривалості робочого дня – 95%.

Визначити:

- середньофактичну тривалість робочого дня;
- кількість відпрацьованих людино-годин;
- кількість відпрацьованих людино-днів;
- календарний та максимально можливий фонд робочого часу.

Тема 11. Фінансове планування і контроль на підприємстві

Приклади розв'язання практичних завдань

Завдання 102 (розрахункове)

За наведеними даними визначте суму фінансування за рахунок зовнішніх джерел для підприємства. Плановий обсяг продажу продукції у наступному році – 400 000 грн. Обсяг продажу продукції у поточному році – 350 000 грн. Відсоток чистого прибутку після виплати дивідендів до обсягу продажів – 3%. Приріст активів, що залежать від обсягу продажів продукції, становить 80% від приросту обсягу продажу. Приріст пасивів, що залежать від обсягу продажу, становить 40% приросту обсягу продажів.

Розв'язання:

Використовуємо формулу:

$$\Phi_3 = \frac{A(\Delta P)}{P} - \frac{П(\Delta P)}{P} - KP, \quad (11.1)$$

де Φ_3 – необхідне фінансування за рахунок зовнішніх джерел, тис. грн;

A – активи, які змінюються залежно від обсягу продажів, тис. грн;

ΔP – запланована зміна обсягу збуту за рік, тис. грн;

$П$ – пасиви, що змінюються залежно від обсягу продажів, тис. грн.;

K – відношення чистого прибутку після виплати дивідендів до обсягу продажів;

P – обсяг збуту в плановому році, тис. грн.

Підставляючи наведені дані, одержимо:

$$0,80 (50\ 000) - 0,40 (50\ 000) - 0,03 (400\ 000) = 8\ 000 \text{ грн.}$$

Підприємству потрібно 8000 грн, щоб забезпечити збільшення обсягу виробництва і реалізації продукції.

Завдання 103 (розрахункове)

У кондитерському цеху хлібопекарного підприємства у зв'язку з переходом на новий технологічний процес змінні витрати зменшились із 1,2 гр.

од. до 0,90 гр. од., а умовно-постійні збільшилися з 1000 гр. од. до 1900 гр. од. Впровадження технологічного процесу потребує однакових капітальних витрат у порівнянні з попереднім технологічним процесом. Необхідно розрахувати: а) критичну величину річного випуску продукції; б) технологічну собівартість річного випуску продукції.

Розв'язання: Оскільки впровадження нового технологічного процесу потребує однакових капітальних витрат у порівнянні з попереднім технологічним процесом, то при розрахунку вони не враховуються та порівнюється тільки технологічна собівартість. Використаємо формулу для обчислення критичної величини річного випуску продукції:

$$N_{кр} = \frac{1900 - 1000}{1,2 - 0,9} = 3000 \text{ шт.}$$

Річна величина технологічної собівартості річного випуску продукції, що досягає критичної величини, визначається за формулою:

$$C = C'N_{кр} + C'' \quad (11.2)$$

де C' – змінні витрати на одиницю продукції;

C'' – умовно-постійні витрати за рік;

$N_{кр}$ – критична величина річного випуску продукції, шт.

Отже,

$$C = 0,9 \cdot 3000 + 1900 = 4600 \text{ гр. од.}$$

Завдання 104 (розрахункове)

Розробити план з прибутку підприємства за вихідною інформацією, табл. 104.1.

Таблиця 104.1

Вихідні дані

Показник	Значення
План реалізації продукції за виробами, тис. шт.:	
- виріб А	75
- виріб Б	82
- виріб В	124
Планово-розрахункова ціна з ПДВ, грн/од.:	
- виріб А	52
- виріб Б	76
- виріб В	148
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	15680
Інші операційні доходи, тис. грн	3800
Адміністративні витрати, тис. грн	680
Витрати на збут, тис. грн	130
Дохід від участі в капіталі, тис. грн	1100
Фінансові витрати, тис. грн	520
Ставка податку на прибуток, %	25

Розв'язання:

1. Визначаємо дохід від реалізації продукції (D_{pn}) за формулою

$$D_{pn} = \sum_{i=1}^n N_{npi} \cdot C_i, \quad (11.3)$$

де N_{npi} – обсяг реалізації продукції, од.;

C_i – планово-розрахункова ціна виробу з ПДВ, грн/од.;

i – кількість найменувань виробів.

Тоді $D_{pn} = 75000 \cdot 52 + 82000 \cdot 76 + 124000 \cdot 148 = 28484000$ грн.

2. Визначаємо податок на додану вартість (ПДВ) згідно з формулою

$$ПДВ = \frac{D_{pn} \cdot K_{ПДВ}}{100}, \quad (11.4)$$

де $K_{ПДВ}$ – відсоток податку на додану вартість від доходу від реалізації продукції, % (становить 16,67%).

Тоді $ПДВ = \frac{28484000 \cdot 16,67}{100} = 4748282,8$ грн.

2. Визначаємо чистий дохід (виручку) від реалізації продукції ($D_{ч}$) за формулою

$$D_{ч} = D_{pn} - ПДВ. \quad (11.5)$$

Тоді $D_{ч} = 28484000 - 4748282,8 = 23735717,2$ грн.

3. Визначаємо валовий прибуток ($\Pi_в$) згідно з формулою

$$\Pi_в = D_{ч} - C_{pn}, \quad (11.6)$$

де C_{pn} – собівартість реалізованої продукції, грн.

Тоді $\Pi_в = 23735717,2 - 15680000 = 8055717,2$ грн.

4. Визначаємо операційний прибуток ($\Pi_о$) згідно з формулою

$$П_o = П_е + Д_o - B_a - B_з , \quad (11.7)$$

де $Д_o$ – інші операційні доходи, грн;

B_a – адміністративні витрати, грн;

$B_з$ – витрати на збут, грн.

Тоді $П_o = 8055717,2 + 3800000 - 680000 - 130000 = 11045717,2$ грн.

5. Визначаємо прибуток до оподаткування ($П$) згідно з формулою

$$П = П_o + Д_{ук} - B_ф , \quad (11.8)$$

де $Д_{ук}$ – дохід від участі в капіталі, грн;

$B_ф$ – фінансові витрати, грн.

Тоді $П = 11045717,2 + 1100000 - 520000 = 11625717,2$ грн.

6. Визначаємо податок на прибуток ($П_n$) за формулою

$$П_n = \frac{П \cdot C_n}{100} , \quad (11.9)$$

де C_n – ставка податку на прибуток, %.

Тоді $П_n = \frac{11625717,2 \cdot 25}{100} = 2906429,3$ грн.

7. Визначаємо чистий прибуток ($П_ч$) за формулою

$$П_ч = П - П_n . \quad (11.10)$$

Тоді $П_ч = 11625717,2 - 2906429,3 = 8719287,9$ грн.

Відповідь: плановий чистий прибуток становитиме 8719,29 тис. грн.

Завдання 105 (розрахункове)

Підприємство виробляє один вид продукції. Постійні витрати за рік становлять 160000 грн. Відпускна ціна одиниці продукції (без ПДВ) – 20 грн, змінні витрати – 8 грн. Попит на продукцію стабільний. Планується обсяг продажів 18000 одиниць.

Завдання:

1. Визначити критичний обсяг виробництва.

2. Визначити кількість одиниць продукції, реалізація яких забезпечить отримання чистого прибутку в розмірі 40 тис.грн.

3. Визначити розмір прибутку при зменшенні змінних витрат на 5% і збільшенні постійних витрат на 12 тис. грн (плановий обсяг продажу не зміниться).

4. Визначити ціну, яку необхідно встановити, щоб отримати прибуток у розмірі 70 тис. грн при запланованому обсягу продажу.

5. Визначити додатковий обсяг продажу, необхідний для покриття додаткових постійних витрат у сумі 20 тис.грн.

Розв'язання:

1. Визначаємо критичний обсяг виробництва (точку беззбитковості) за формулою

$$N_{кр} = \frac{B_{ум.-пост}}{(Ц - B_{зм})}, \quad (11.11)$$

де $C_{ум.-пост}$ – умовно-постійні витрати на виробництво продукції в розрахунковому році, грн;

$Ц$ – ціна одиниці продукції, грн./од.;

$C_{зм}$ – змінні поточні витрати на виробництво одиниці продукції, грн/од.

$$N_{кр} = \frac{160000}{(20 - 8)} = 13333 \text{ од.}$$

2. Визначаємо обсяг продукції, реалізація якої забезпечить 40 тис. грн прибутку, за формулою

$$N = \frac{B_{ум.-пост} + П}{(Ц - B_{зм})}, \quad (11.12)$$

де N – обсяг продукції, од.;

$П$ – величина прибутку, грн.

$$N = \frac{160000 + 40000}{20 - 8} = 16667 \text{ од.}$$

3. Визначимо обсяг прибутку за формулою

$$П = Ц \cdot N - B_{зм} \cdot N - B_{ум.-пост}, \quad (11.13)$$

Знайдемо розмір змінних витрат:

$$B_{зм} = 8 \cdot 1,05 = 9,45 \text{ грн.}$$

Визначимо обсяг умовно-постійних витрат:

$$B_{ум.-пост} = 160000 + 12000 = 172000 \text{ грн.}$$

$$\Pi = 20 \cdot 18000 - 9,45 \cdot 18000 - 172000 = 17900 \text{ грн.}$$

4. Визначаємо ціну, за формулою

$$\Pi = \frac{B_{\text{ум.пост}} + N \cdot B_{\text{зм}} + \Pi}{N}, \quad (11.14)$$

$$\Pi = \frac{16000 + 18000 \cdot 8 + 70000}{18000} = 20,78 \text{ грн.}$$

5. Визначаємо додатковий обсяг продажу, необхідний для покриття додаткових постійних витрат, за формулою

$$N = \frac{\Delta B_{\text{ум.пост}}}{(\Pi - B_{\text{зм}})}, \quad \text{ьб} \quad (11.15)$$

$$\text{Тоді } N = \frac{20000}{(20 - 8)} = 1667 \text{ од.}$$

Відповідь: 1) критичний обсяг виробництва становить 13333 од.; 2) кількість одиниць продукції, реалізація яких забезпечить отримання чистого прибутку в розмірі 40 тис.грн, становить 16667 од.; 3) розмір прибутку при зменшенні змінних витрат на 5% і збільшенні постійних витрат на 12 тис. грн складе 17900 грн; 4) ціна, яку необхідно встановити, щоб отримати прибуток в розмірі 70 тис. грн при запланованому обсягу продажу, становить 20,78 грн; 5) додатковий обсяг продажу, необхідний для покриття додаткових постійних витрат в сумі 20 тис. грн., становить 1667 од.

Завдання 106 (розрахункове)

Обсяг виробництва на підприємстві становить 6410 од. Ціна одного виробу – 284 грн./од. Постійні витрати за рік становлять 198000 грн. Змінні витрати становлять 193 грн/од. Знайти:

- прибуток підприємства;
- зміну прибутку при збільшенні обсяг виробництва на 10%;
- зміну прибутку при збільшенні змінних витрат на 5% та збільшенні постійних витрат на 2%.

Розв'язання:

1 Визначимо обсяг прибутку за формулою (10.3):

$$\Pi = 284 \cdot 6410 - 193 \cdot 6410 - 198000 = 385310 \text{ грн.}$$

2 Знайдемо розмір прибутку при збільшенні обсягу виробництва на 10%:

$$\Pi_2 = 284 \cdot 6410 \cdot 1,1 - 193 \cdot 6410 \cdot 1,1 - 198000 = 443641 \text{ грн.}$$

Визначимо зміну прибутку за рахунок збільшення обсягу виробництва:

$$\Delta \Pi = \Pi_2 - \Pi = 443641 - 385310 = 58331 \text{ грн.}$$

3 Розрахуємо величину прибутку при збільшенні змінних витрат на 5% та збільшенні постійних витрат на 2%:

$$П_3 = 284 \cdot 6410 - 193 \cdot 6410 \cdot 1,05 - 198000 \cdot 1,02 = 319493,5 \text{ грн.}$$

Знайдемо зміну прибутку за рахунок збільшення змінних витрат та збільшення постійних витрат:

$$\Delta П = П_3 - П = 319493,5 - 385310 = -65816,5 \text{ грн.}$$

Відповідь: 1) обсяг прибутку становить 385310 грн; 2) за рахунок збільшення обсягу виробництва на 10% прибуток збільшиться на 58331 грн; 3) за рахунок збільшення змінних витрат на 5% та збільшення постійних витрат на 2% прибуток зменшиться на 65816,5 грн.

Завдання 107 (розрахункове)

Визначити показник рентабельності виробу підприємства „Лотос”, якщо витрати на його виробництво – 4780 грн, збільшення залишків незавершеного виробництва на 50 грн; збільшення невиробничих витрат на 30 грн; оптова ціна виробу на підприємстві – 6000 грн.

Розв'язання:

1 Розрахуємо прибуток виробу за формулою

$$П = Ц - B_{заг},$$

де $Ц$ – оптова ціна виробу, грн;

$B_{заг}$ – загальні витрати на виробництво виробу, грн.

Тоді $П = 6000 - (4780 + 50 + 30) = 1140$ грн.

Рентабельність знаходимо за формулою

$$R = \frac{П}{B_{заг}} \cdot 100\%,$$

$$R = \frac{1140}{4860} \cdot 100\% = 23,46\%.$$

Відповідь: виріб підприємства має високу рентабельність 23,46%.

Завдання для самостійного розв'язання

Завдання 108 (розрахункове)

Знайти планову величину показників прибутку, якщо плановий дохід від реалізації склав 30000 тис. грн., звітні витрати на 1 грн реалізованої продукції – 0,71 грн, їх планове зниження – 3%, позаопераційні доходи – 420 тис. грн, адміністративно-збутові витрати – 2800 тис. грн.

Завдання 109 (розрахункове)

Визначити планову величину прибутку від реалізації виробів А, Б, В. Обсяг випуску за виробами склав, од.: виріб А – 200, виріб Б – 400, виріб В – 50. Середньоринкова ціна умовної одиниці виробу А – 56 грн., виробу Б – 25

грн, виробу В – 32 грн. Планові змінні витрати на виготовлення одиниці виробу А - 20 грн, виробу Б – 10 грн, виробу В – 12 грн. Умовно-постійні витрати підприємств – 10000 грн.

Завдання 110 (розрахункове)

У поточному році рентабельність операційної діяльності підприємства становила 27%, а сума прибутку – 289614 грн. Адміністративні витрати у розрахунку до виробничої собівартості склали 15%, а витрати на збут – відповідно 4%.

Визначити собівартість реалізованої продукції.

Завдання 111 (розрахункове)

Розробити план з прибутку підприємства за вихідною інформацією, табл. 111.1.

Таблиця 111.1

Вихідні дані	
Показник	Значення
План реалізації продукції за виробами, тис. шт.:	
- виріб А	75
- виріб Б	82
- виріб В	124
Планово-розрахункова ціна з ПДВ, грн/од.:	
- виріб А	52
- виріб Б	76
- виріб В	148
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	15680
Інші операційні доходи, тис. грн	3800
Адміністративні витрати, тис. грн	680
Витрати на збут, тис. грн	130
Дохід від участі в капіталі, тис. грн	1100
Фінансові витрати, тис. грн	520
Ставка податку на прибуток, %	25

Завдання 112 (розрахункове)

Підприємство виробляє один вид продукції. Постійні витрати за рік становлять 160000 грн. Відпускна ціна одиниці продукції (без ПДВ) – 20 грн, змінні витрати – 8 грн. Попит на продукцію стабільний. Планується обсяг продажів 18000 одиниць.

Завдання:

Визначити критичний обсяг виробництва.

Визначити кількість одиниць продукції, реалізація яких забезпечить отримання чистого прибутку в розмірі 40 тис.грн.

Визначити розмір прибутку при зменшенні змінних витрат на 5% і збільшенні постійних витрат на 12 тис. грн (плановий обсяг продажу не зміниться).

Визначити ціну, яку необхідно встановити, щоб отримати прибуток у розмірі 70 тис. грн при запланованому обсягу продажу.

Визначити додатковий обсяг продажу, необхідний для покриття додаткових постійних витрат у сумі 20 тис.грн.

Завдання 113 (розрахункове)

Обсяг виробництва на підприємстві становить 6410 од. Ціна одного виробу – 284 грн./од. Постійні витрати за рік становлять 198000 грн. Змінні витрати становлять 193 грн/од. Знайти:

- прибуток підприємства;
- зміну прибутку при збільшенні обсяг виробництва на 10%;
- зміну прибутку при збільшенні змінних витрат на 5% та збільшенні постійних витрат на 2%.

Завдання 114 (розрахункове)

Визначити показник рентабельності виробу підприємства „Лотос”, якщо витрати на його виробництво – 4780 грн, збільшення залишків незавершеного виробництва на 50 грн; збільшення невиробничих витрат на 30 грн; оптова ціна виробу на підприємстві – 6000 грн.

Завдання 115 (розрахункове)

Знайти планову величину показників прибутку, якщо плановий дохід від реалізації склав 30000 тис. грн., звітні витрати на 1 грн реалізованої продукції – 0,71 грн, їх планове зниження – 3%, позаопераційні доходи – 420 тис. грн, адміністративно-збутові витрати – 2800 тис. грн.

Завдання 116 (розрахункове)

Визначити планову величину прибутку від реалізації виробів А, Б, В. Обсяг випуску за виробами склав, од.: виріб А – 200, виріб Б – 400, виріб В – 50. Середньоринкова ціна умовної одиниці виробу А – 56 грн., виробу Б – 25 грн, виробу В – 32 грн. Планові змінні витрати на виготовлення одиниці виробу А - 20 грн, виробу Б – 10 грн, виробу В – 12 грн. Умовно-постійні витрати підприємств – 10000 грн.

Завдання 117 (розрахункове)

У поточному році рентабельність операційної діяльності підприємства становила 27%, а сума прибутку – 289614 грн. Адміністративні витрати у розрахунку до виробничої собівартості склали 15%, а витрати на збут – відповідно 4%.

Визначити собівартість реалізованої продукції.

Тема 12. Планування і контроль оновлення продукції на підприємстві

Приклади розв’язання практичних завдань

Завдання 118 (розрахункове)

За наведеними даними визначте суму фінансування за рахунок зовнішніх джерел для підприємства. Плановий обсяг продажу продукції у наступному році – 400 000 грн. Обсяг продажу продукції у поточному році – 350 000 грн. Відсоток чистого прибутку після виплати дивідендів до обсягу продажів – 3%. Приріст активів, що залежать від обсягу продажів продукції, становить 80% від приросту обсягу продажу. Приріст пасивів, що залежать від обсягу продажу, становить 40% приросту обсягу продажів.

Розв'язання: Використовуємо формулу:

$$\Phi_3 = \frac{A(\Delta P)}{P} - \frac{П(\Delta P)}{P} - KP, \quad (12.1)$$

де Φ_3 – необхідне фінансування за рахунок зовнішніх джерел, тис. грн;

A – активи, які змінюються залежно від обсягу продажів, тис. грн;

ΔP – запланована зміна обсягу збуту за рік, тис. грн;

$П$ – пасиви, що змінюються залежно від обсягу продажів, тис. грн.;

K – відношення чистого прибутку після виплати дивідендів до обсягу продажів;

P – обсяг збуту в плановому році, тис. грн.

Підставляючи наведені дані, одержимо:

$$0,80 (50\ 000) - 0,40 (50\ 000) - 0,03 (400\ 000) = 8\ 000 \text{ грн.}$$

Підприємству потрібно 8000 грн, щоб забезпечити збільшення обсягу виробництва і реалізації продукції.

Завдання 119 (розрахункове)

У кондитерському цеху хлібопекарного підприємства у зв'язку з переходом на новий технологічний процес змінні витрати зменшились із 1,2 гр. од. до 0,90 гр. од., а умовно-постійні збільшилися з 1000 гр. од. до 1900 гр. од. Впровадження технологічного процесу потребує однакових капітальних витрат у порівнянні з попереднім технологічним процесом. Необхідно розрахувати: а) критичну величину річного випуску продукції; б) технологічну собівартість річного випуску продукції.

Розв'язання: Оскільки впровадження нового технологічного процесу потребує однакових капітальних витрат у порівнянні з попереднім технологічним процесом, то при розрахунку вони не враховуються та порівнюється тільки технологічна собівартість. Використаємо формулу для обчислення критичної величини річного випуску продукції:

$$N_{кр} = \frac{1900 - 1000}{1,2 - 0,9} = 3000 \text{ шт.}$$

Річна величина технологічної собівартості річного випуску продукції, що досягає критичної величини, визначається за формулою:

$$C = C'N_{кр} + C'' \quad (12.2)$$

де C' – змінні витрати на одиницю продукції;

C'' – умовно-постійні витрати за рік;

$N_{кр}$ – критична величина річного випуску продукції, шт.

Отже,

$$C = 0,9 \cdot 3000 + 1900 = 4600 \text{ гр. од.}$$

Завдання 120 (розрахункове)

Визначити темпи зростання обсягу виробництва товарної та чистої продукції, а також основних показників виробництва. Зробити висновки.

Таблиця 120.1

Вихідні дані

Показники	Базовий період	Звітний період
Обсяг товарної продукції, тис. грош. од., у тому числі:	800	820
- матеріали	224	265
- амортизація	15	15
- витрати на оплату праці	120	110

Завдання 121 (розрахункове)

Підприємство випускає столярну продукцію, що характеризується наступними даними в таблиці 121.1.

Таблиця 121.1

Вихідні дані

Найменування продукції	План випуску в натуральному виразі	Норма трудомісткості, люд./днів
Віконні блоки, кв.м	1500	0,45
Дверні блоки, кв.м	850	0,27
Плінтуси	40000	0,06

Розрахувати план випуску продукції в умовно-натуральних показниках кв.м віконних блоків.

Завдання 122 (розрахункове)

У першому кварталі підприємство планує виготовити продукції і напівфабрикатів у розрізі структурних підрозділів:

1) цех №1 – на суму 2050 тис. грн, із них 950 тис. грн буде використано у власному виробництві; реалізовано на сторону – 320 тис. грн; інші напівфабрикати будуть передані на обробку в цех №2;

2) цех №2 – на суму 380 тис. грн, із них планується реалізувати на сторону – 210 тис. грн, а інші напівфабрикати передати в цех №4;

3) цех №3 – на суму 140 тис. грн, при цьому вся продукція призначається для внутрішньозаводського використання;

4) цех №4 – на суму 4600 тис. грн;

5) навчальні майстерні – на суму 840 тис. грн.

Продукція цеху №4 і навчальних майстерень повністю реалізується на сторону. Також планується виготовити устаткування на 175 тис. грн. для власного капітального будівництва і надати послуги промислового характеру на сторону на суму 90 тис. грн.

Залишки незавершеного виробництва на початок кварталу – 280 тис. грн, на кінець кварталу – 310 тис. грн.

Визначити плановий обсяг валового і внутрішньозаводського обороту, товарну і валову продукцію.

Завдання 123 (розрахункове)

На поточний рік затрати на товарну продукцію заплановані в сумі 18300 тис. грн., а у базовому вони становили 20200 тис. грн. Обсяг товарної продукції поточного року 19600 тис. грн, а базового – 22600 тис. грн. На скільки відсотків заплановано знизити собівартість продукції в плановому році?

Завдання 124 (розрахункове)

Визначити вплив на собівартість продукції збільшення її випуску на 25%, якщо загальна сума умовно-постійних витрат становила 9 тис. грн, а собівартість товарної продукції – 27 тис. грн.

Завдання 125 (розрахункове)

Визначити планові операційні витрати на виготовлення продукції, якщо у звітному періоді вони склали 450 тис. грн, а витрати на 1 грн товарної продукції – 80 к. У плановому періоді обсяг виробництва зросте на 5%, а витрати на 1 грн не повинні перевищувати 78 к.

Завдання 126 (розрахункове)

Визначити планове зниження витрат на 1 грн продукції (у %), якщо товарна продукція у звітному періоді склала 2000 тис. грн, а у плановому періоді планується на суму 2300 тис. грн. Собівартість товарної продукції у звітному періоді – 1600 тис. грн. У плановому періоді заплановані організаційно-технічні заходи, які забезпечать економію від зниження собівартості продукції в сумі 115 тис. грн.

Тема 13. Планування і контроль організаційно-технічного розвитку на підприємстві

Завдання для самостійного розв'язання

Завдання 127 (розрахункове)

Виробнича програма випуску деталей цеху № 2 Полтавського автоагрегатного заводу за місяць складає 3720 штук, у тому числі в I декаді – 1240 шт. Для організації рівномірного виробництва деталей розроблено подекадний план-графік.

Таблиця 127.1

План-графік випуску деталей цеху № 2 за першу декаду вересня 2017 року

Показник	Робочі дні							
	1	2	3	4	5	8	9	10
Випуск продукції за планом	150	150	154	154	156	156	160	160
Фактично випущено	100	100	120	110	108	140	150	150

Визначити коефіцієнт рівномірності за I декаду місяця.

Проаналізувати вплив невиконання плану-графіка за I декаду на роботу цеху, якщо у II і III декадах цех працював відповідно до плану-графіка. Відомо, що підприємство у серпні 2017 року перейшло на використання нового технологічного обладнання з випуску типових деталей.

Завдання 128 (розрахункове)

План виробництва на рік: автомобілів NEXIA SOHC N 150 (1,5 л) – 400 шт. За ціною одного автомобіля – 72 тис. грн, моторів NEXIA SOHC N 150 (1,5 л) – 400 шт. за ціною 12 тис. грн за один автомобіль, запасних частин – на суму 300 тис. грн, послуги виробничого характеру – 110 тис. грн, залишки незавершеного виробництва: на початок року – 1500 тис. грн, очікувані на кінець року – 1000 тис. грн.

Визначити: 1. Товарну продукцію у діючих цінах. 2. Валову продукцію.

Завдання 129 (розрахункове)

Виробнича програма випуску заготовок деталей для залізничного транспорту цеху № 4 ЗАТ «ЛугЦентроКуз» за місяць складає 5000 штук, у тому числі в II декаді – 1600 штук, в III декаді – 1800 шт.

Для організації рівномірного виробництва деталей розроблено подекадний план-графік.

Таблиця 129.1

План-графік випуску деталей цеху № 4 за другу декаду вересня 2017 року

Показник	Робочі дні							
	1	2	3	4	5	8	9	10
Випуск продукції за планом	200	200	200	200	200	200	200	200
Фактично випущено	180	185	180	190	195	190	185	185

Таблиця 129.2

План-графік випуску деталей цеху № 4 за третю декаду вересня 2017 року

Показник	Робочі дні							
	1	2	3	4	5	8	9	10
Випуск продукції за планом	200	200	200	200	250	250	250	250
Фактично випущено	170	190	180	190	195	195	190	180

Визначити, за яку декаду цех працював більш рівномірно. Зробити висновок.

Завдання 130 *(розрахункове)*

На момент укладання угоди між ВАТ «Ватра», виробником освітлювального обладнання та ПП «Кортес» ціна світильника становила 300 грн за одиницю (Цо), 60% в ціні складала вартість матеріальних ресурсів (Пм), 30% – заробітна плата (Пз), 10% – інші елементи ціни (І).

На кінець кварталу вартість матеріалів збільшилась на 5 %, а середня заробітна плата зросла на 10%.

Визначити ціну одиниці продукції на кінець кварталу. Яка із сторін матиме матеріальний вигаш, якщо умови контракту на момент виконання угоди будуть незмінними?

Завдання 131 *(розрахункове)*

Річний обсяг використання приладів (М) – 10000 шт., транспортні витрати (И1) – 10 гр. од., витрати на утримання на складі (И2) – 15 гр. од.

Визначити оптимальну партію поставки, кількість партій на рік.

Завдання 132 *(розрахункове)*

Річний план виробництва ТзОВ «Херсонський машинобудівний завод», основними напрямками діяльності є виробництво сільськогосподарських машин і обладнання, передбачає: виготовлення зернозбиральних комбайнів КЗС-9-1 "Славутич" – 40 од. за ціною 870 тис. грн за одиницю, кукуруддозбиральних машин КМС-6 – 20 од. за ціною 90 тис. грн та КМС-8 – 20 од. за ціною 125 тис. грн, пристосування для збирання ріпаку МЗР-6 – 10 од. за ціною 42 тис. грн, залишки незавершеного виробництва: на початок року – 1500 тис. грн, очікувані на кінець року – 1000 тис. грн.

Визначити: 1. Товарну продукцію у діючих цінах. 2. Валову продукцію.

Завдання 133 *(розрахункове)*

Розрахувати середньооблікову чисельність основних робітників-відрядників, якщо планова трудомісткість виробничої програми – 1850 тис. нормо-год, плановий фонд робочого часу – 1760 годин, плановий коефіцієнт виконання норм – 1,05.

Завдання 134 *(розрахункове)*

У базовому періоді трудомісткість 1 тис. грн продукції дорівнювала 190, у плановому – 195 нормо-год; план по випуску – 8000 тис. грн, плановий ефективний фонд робочого часу 1 робітника – 900 год і плановий процент виконання норм – 105. Визначити відносну економію чисельності робітників за рахунок структурних змін у виробничій програмі.

Завдання 135 *(розрахункове)*

Розрахувати економію чисельності промислово-виробничого персоналу від впровадження технічних заходів (удосконалення конструкції виробу, технології, впровадження прогресивних видів сировини), що призвело до зміни трудомісткості. Трудомісткість виробу до впровадження заходу – 110, після – 105 нормо-год; випуск після впровадження заходу – 5000 шт., ефективний фонд робочого часу одного робітника – 1800 годин, коефіцієнт виконання норм – 1,05. Плановий строк впровадження заходу – 1 липня.

Завдання 136 (розрахункове)

Визначити витрати інструменту на річну програму за умов: річна програма виготовлення валиків шліцевих – 500 тис. шт.; режим роботи – двозмінний. Технологічний процес наведено в табл. 136.1.

Таблиця 136.1

Технологічний процес виготовлення валиків

№ операції	Зміст операцій	Устаткування	Інструмент	Час, хв.	
				Машинний, тм	Штучний, t
1.	Перша чорнова обточка	Токарний багаторізцевий	Різець чорновий (3 шт.)	1,85	3,64
2.	Друга чистова обточка	— « —	Різець чистовий (3 шт.)	1,43	2,47
3.	Шліфування	Шліфувальний	Шліфкруг	1,82	2,64
4.	Фрезерування	Фрезерний	Фреза d 90 мм	7,38	12,42

Розрахунок величини машинного часу роботи інструменту до повного зносу наведено у табл. 136.2.

Таблиця 136.2

Зведений розрахунок машинного часу

Найменування інструменту	L, мм	l, мм	L/l + 1	tст, год	Tзн, год
Різці чорнові	5,1	0,7	8	2,4	19
Різці чистові	2,8	0,4	8	2,4	19
Шліфувальні круги (по довіднику)	—	—	—	—	130
Фреза d 90 мм	7,3	0,6	13	4,0	52

Завдання 137 (розрахункове)

У звітному періоді собівартість товарної продукції становила 450,2 млн. грн, витрати на 1 грн товарної продукції — 0,89 грн.

У плановому періоді витрати на 1 грн товарної продукції повинні дорівнювати 0,85 грн. Обсяг виробництва продукції буде збільшено на 8%.

Визначити собівартість товарної продукції планового періоду.

Завдання 138 (розрахункове)

За наведеними даними визначте суму фінансування за рахунок зовнішніх джерел для підприємства. Плановий обсяг продажу продукції у наступному році – 400 000 грн.

Обсяг продажу продукції у поточному році – 350 000 грн. Відсоток чистого прибутку після виплати дивідендів до обсягу продажів – 3%.

Приріст активів, що залежать від обсягу продажів продукції, становить 80% від приросту обсягу продажу.

Приріст пасивів, що залежать від обсягу продажу, становить 40% приросту обсягу продажів.

Завдання 139 (розрахункове)

У кондитерському цеху хлібопекарного підприємства у зв'язку з переходом на новий технологічний процес змінні витрати зменшилися із 1,2 гр. од. до 0,90 гр. од., а умовно-постійні збільшилися з 1000 гр. од. до 1900 гр. од.

Впровадження технологічного процесу потребує однакових капітальних витрат у порівнянні з попереднім технологічним процесом.

Необхідно розрахувати: а) критичну величину річного випуску продукції; б) технологічну собівартість річного випуску продукції.

Завдання 140 (розрахункове)

Вартість капіталу фірми складає 15 %. Фірма розглядає інвестиційний проект із наступними грошовими надходженнями:

Таблиця 140.1

Період	Грошовий потік
0	– 27000
1	+12000
2	+11520
3	+15552

Чи слід прийняти такий інвестиційний проект?

Завдання 141 (розрахункове)

Підприємство планує реалізувати інвестиційний проект вартістю 100 тис. грн, практичне здійснення якого спрямоване на організацію виробництва нового виду продукції.

Фінансування проекту здійснюватиметься на початку першого року його реалізації.

Очікуються такі грошові потоки на кінець року: 1-го – 50 тис. грн; 2-го – 40 тис. грн; 3-го – 50 тис. грн. За розрахунковий період береться початок 4-го року.

Визначити: майбутню чисту приведену вартість інвестиційного проекту за дисконтної ставки 4 і 25%; внутрішню ставку дохідності проекту; термін окупності вкладених інвестицій.

Завдання 142 (розрахункове)

Фірма розробляє невеликий інвестиційний проект, реалізація якого в практиці господарювання впродовж чотирьох років може забезпечити грошові доходи (потоки), що дорівнюють відповідно 6000, 4000, 3000 і 2000 грн.

Чи є прийнятним економічно цей проект, якщо дисконтна ставка встановлена на рівні 10%, а початкові інвестиції дорівнюють 9000 грн?

Щоб правильно відповісти на це запитання, потрібно розрахувати індекс прибутковості інвестиційного проекту.

Завдання 143 (розрахункове)

Річний обсяг конверторного виробництва сталі становить 1200000 тонн. Запровадження системи автоматизованого управління конверторним процесом дозволить збільшити обсяг виплавки сталі з кожного конвертора на 2,8% і знизити валові витрати на виробництво (собівартість) 1т сталі зі 186 до 184 грн. Інвестиції, витрачені на автоматизацію управління конверторним процесом, становлять 340 000 грн.

Галузевий нормативний коефіцієнт прибутковості інвестицій становить 0,16.

Визначити розрахунковий коефіцієнт прибутковості інвестицій в автоматизацію конверторного виробництва сталі й зробити загальний висновок щодо ступеня ефективності запровадження автоматизованого управління конверторним процесом.

Тема 14. Бізнес-планування розвитку підприємства

Завдання для самостійного розв'язання

Завдання 144 (розрахункове)

Для виробництва продукції А і В підприємство використовує два види сировини С₁ і С₂. Вихідні дані для розрахунку оптимізаційної задачі наведені в табл. 1.

Таблиця 116.1

Вихідні дані для вирішення задачі оптимізації виробничої програми

Показник	Вид продукції		Доступна сировина, кг
	Продукція – А	Продукція – В	
Витрати сировини С ₁ на одиницю продукції, кг	1	3	300
Витрати сировини С ₂ на одиницю продукції, кг	2	1	150
Прибуток, тис. грн. за одиницю продукції	2	3	-

Сформулюйте та розв'яжіть аналітичним і графоаналітичним методом економіко-математичну модель оптимізації виробничої програми за критерієм максимального прибутку підприємства.

Завдання 145 (розрахункове)

На підприємстві здійснюється виробництво чотирьох видів продукції, для чого послідовно використовується робота двох верстатів. Норми машино-годин на виготовлення одиниці продукції за видами верстатів наведено в табл.145.1.

Таблиця 145.1

Час обробки одиниці продукції певного виду за видами верстатів

	Норми часу на обробку одиниці продукції , машино-год.			
	A	B	C	D
Верстат 1	2	3	4	2
Верстат 2	3	2	1	3

Витрати на виробництво одиниці продукції певного виду змінюються прямопропорційно часу використання верстатів (в машино-годинах). Вартість однієї машино-години роботи першого верстата складає – 10 грн., другого – 15 грн.

Ефективний фонд часу використання обладнання для виробництва продукції різних видів обмежений наступними значеннями: 500 машино-год. для першого верстата і 380 машино-год. для другого.

Ціни на продукцію A, B, C, D дорівнюють 65, 70, 65, 66 грн. відповідно. Постійні витрати – 200 грн.

Сформулюйте умову задачі оптимізації виробничої програми за критерієм максимального прибутку підприємства та розв'яжіть її, якщо максимальний очікуваний обсяг попиту на продукцію підприємства наступний: A – 30 од., B – 40 од., C – 30 – од., D – 100 од.

Завдання 146 (розрахункове)

Побудувати та оптимізувати сітковий графік.

Попередня робота	Дана робота	Тривалість роботи, хв.
-	а, б, в	10,6,15
а	д, г	8,10
б, д	ж, е	5,10
в,е	и	12
г	з	5
з	л	4
ж	м, к	6,8
и, к	н	5
л, м, н	о	5

Завдання 147 (розрахункове)

Побудувати та оптимізувати сітковий графік.

Попередня робота	Дана робота	Тривалість роботи, хв.
-	а,б,в,г	15,20,10,5
б	д	14
б,в,г	е	6
г	ж,з	8,10
а,з,ж,е	м	8
е,д	и	14
е,ж	к,л	8,6
и,к	н	16

Л,М	о	7
Н,О	-	-

Завдання 148 (розрахункове)

Розрахувати надходження грошових коштів до компанії за ситуацією № 1 та ситуацією № 2.

Ситуація № 1 – збільшення періоду погашення дебіторської (Дт) заборгованості.

Ціна продукції – 10 грн;

Обсяг продажу на рік – 60 000 один.;

Змінні витрати на од. продукції – 6 грн;

Загальний обсяг постійних витрат на рік – 120 000 грн; Безнадійні борги – 1% від обсягу продажів у вартісному виразі; Період погашення Дт заборгованості – 30 днів.

Клієнти просять про збільшення періоду погашення дебіторської заборгованості до 45 днів. Аналіз показав: якщо погодитись на ці умови, обсяг продажів збільшиться до 63 000 один. на рік, а безнадійні борги можуть збільшитися до 2% від об'єму продажів у вартісному виразі.

Ситуація № 2 – надання дисконту за оплату до встановленого терміну.

Ціна продукції – 10 грн;

Обсяг продажу на рік – 60 000 один.;

Змінні витрати на од. продукції – 6 грн;

Постійні витрати на один. – 8 грн;

Безнадійні борги – 1% від обсягу продажів у вартісному виразі; Період погашення Дт заборгованості – 30 днів; Оборотність Дт заборгованості – 12 разів.

Аналіз показав: якщо буде надано дисконт, ситуація матиме такий вигляд:

Обсяг продажу на рік – 63 000 один.;

Змінні витрати на од. продукції – 6 грн;

Постійні витрати на один. – 8 грн;

Безнадійні борги – 0,5% від обсягу продажів у вартісному виразі; Період погашення Дт заборгованості – 15 днів; Оборотність Дт заборгованості – 24 рази.

Завдання 149 (розрахункове)

Складіть плановий баланс на основі даних табл. 149.1.

Таблиця 149.1

Показник	Значення
1. Фактичний обсяг продажу, тис. грн	280
2. Прогнозний обсяг продажу, тис. грн	310
3. Коефіцієнт платоспроможності	2
4. Коефіцієнт ліквідності	1
5. Співвідношення власного та позичкового капіталу	1

ПРОГНОЗНИЙ БАЛАНСОВИЙ ЗВІТ (за даними табл. 149.1)

Показник	факт	план	відп. розд. жу	прогн. оз	забо ргова ності нийп рогно з1	Емісіяк цій	йпро гноз 2
АКТИВ							
Грошові кошти	84						
Дебіторська заборгованість	16						
Товарно-матеріальні цінності	25						
<i>Разом оборотних активів</i>	<i>125</i>						
Основні фонди							
за залишковою вартістю	148						
Баланс	273						
ПАСИВ							
Поточні зобов'язання							
- перед постачальниками	10						
- з оплати праці	8						
- зі сплати податків	12						
- інші	31						
<i>Разом поточних активів</i>	<i>61</i>						
Довгострокові зобов'язання	70						
<i>Разом зобов'язань</i>	<i>131</i>						
Власний капітал	110						
Нерозподілений прибуток	32						
Баланс	273						
Додаткові показники							
Наявні фінансові ресурси							
Потреба в додаткових фінансових ресурсах							
Максимальна сума поточних зобов'язань							
Максимальна сума сукупних зобов'язань							
Коефіцієнт платоспроможності							
Коефіцієнт абсолютної ліквідності							
Співвідношення власного та позичкового капіталу							

Завдання 150 (розрахункове)

Згідно з бізнес-планом підприємство передбачає прибутки за два наступних роки у розмірі 60 000 грн і 80 000 грн. Податок на прибуток – 30%. Ставка ризику – 10%. Сума амортизаційних відрахувань за вказані роки відповідно становить 6 000 грн і 7 000 грн, початкові інвестиції – 90 000 грн.

Визначити суму податку на прибуток; грошовий потік; теперішню вартість грошових потоків; чисту теперішню вартість.

V. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА РЕФЕРАТИВНОЇ РОБОТИ

1. Національні особливості планування та їхнє використання у становленні нової системи господарювання.
2. Економічна раціональність і способи її досягнення.
3. Особиста культура сучасного плановика та його освітня підготовка.
4. Економічні організації майбутнього і планування їхньої діяльності.
5. Досвід вітчизняних підприємств у здійсненні поточного планування своєї діяльності і можливості його використання в сучасних умовах.
6. Зарубіжний досвід побудови системи поточного планування (зміст, організаційні форми).
7. Сучасні інформаційні технології та внутрішньогосподарське планування.
8. «Індустріальна динаміка» Д. Форрестера як інформаційна модель підприємства і концепція планування.
9. Планування збуту продукції в системі маркетингової діяльності підприємства.
10. Методи стимулювання збуту продукції та їхня ефективність.
11. Виробничо-збутова політика підприємства за умов нестабільного зовнішнього середовища.
12. Особливості формування виробничої програми підприємства в ринкових умовах.
13. Роль оперативно-календарного планування та регулювання в ефективній організації виробництва.
14. Оцінка якості системи оперативно-календарного планування.
15. Зарубіжний досвід оперативного управління виробництвом.
16. Методика оптимізації запасів сировини та матеріалів.
17. Шляхи удосконалення матеріального забезпечення підприємства.
18. Формування виробничої програми в ринкових умовах і її обґрунтування виробничою потужністю підприємства.
19. Шляхи поліпшення використання виробничої потужності підприємства.
20. Заміщення факторів виробництва та ліквідація диспропорцій виробничих підрозділів підприємства.
21. Методика розрахунку продуктивності праці за чинниками та можливі шляхи її удосконалення.
22. Методика розрахунку чисельності персоналу та шляхи її удосконалення.
23. Визначення впливу різних техніко-економічних чинників на співвідношення темпів приросту продуктивності праці та середньої заробітної плати.
24. Шляхи вирішення питання забезпечення підприємств технологічним оснащенням.
25. Внутрішньозаводські проблеми управління ремонтним виробництвом та шляхи їхнього вирішення.
26. Мотивація праці робітників ремонтного виробництва.

27. Сучасні тенденції розвитку та проблеми функціонування інструментального господарства.
28. Калькулювання ремонтних робіт: проблеми та можливі варіанти їхнього вирішення.
29. Формування енергетичних балансів підприємств.
30. Формування вантажопотоків та вантажообороту.
31. Формування внутрішніх заводських цін на транспортні послуги.
32. Доцільність та економічне значення планування собівартості продукції.
33. Шляхи скорочення загальновиробничих витрат.
34. Методика розрахунку зниження собівартості продукції за техніко-економічними факторами.
35. Методика розрахунку витрат виробництва на матеріальні ресурси, паливо, енергію.
36. Методика складання зведеного кошторису витрат на виробництво.
37. Досягнення фінансової стабільності підприємства в умовах динамічного зовнішнього середовища.
38. Оцінка фінансово-економічної ефективності інвестицій на підприємстві.
39. Розробка фінансового плану підприємства (корпорації) в умовах розвиненої ринкової економіки.
40. Освоєння виробництва нової продукції: поняття, види, закономірності управління процесом.
41. Методи планування випуску нової продукції на підприємстві.
42. Методологічні основи визначення доцільності виробництва нової продукції на різних етапах її життєвого циклу.
43. Економічне обґрунтування й оцінювання ефективності нових виробів (машин, устаткування).
44. Методичні основи визначення «беззбитковості» проекту оновлення продукції.
45. Світові тенденції інноваційного розвитку.
46. Напрямки інноваційного розвитку в Україні.
47. Оцінка ризикованості інноваційних проектів.
48. Інформаційна база бізнес-планування в Україні: стан і тенденції розвитку.
49. Бізнес-план як перевірка доцільності здійснення підприємницької ідеї.
50. Попередження ризикованих ситуацій та методи запобігання втрат у бізнес-плануванні.

VI. МЕТОДИКА АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

В кожній темі лекції викладаються проблемні питання. Деякі питання даються студентам для самостійного опрацювання. На семінарських заняттях відбуваються дискусії з зазначених питань.

Перелік питань для дискусій

№	Тема	Питання для дискусії
1.	Система планів підприємства	Система планів підприємства, проблеми та практики їх координації. Цикл Е.Демінга та його реалізація на підприємстві. Особливості планування діяльності підприємства за різного рівня ринкової конкуренції.
2.	Маркетингові дослідження, планування і контроль збуту продукції	Методи планування збуту продукції в умовах невизначеного ринкового середовища. Основні засоби стимулювання збуту продукції та доцільність їх застосування в умовах різних форм ринку.
3.	Виробництво продукції	Складності формування виробничої програми підприємства в ринкових умовах, методи її оптимізації та протидії невизначеності. Межі нарощування обсягу виробництва, дії підприємства у зв'язку з цим.
4.	Оперативно-календарне планування і контроль	Удосконалення оперативно-календарного планування. Зарубіжний досвід із запровадження нових систем оперативно-календарного планування на підприємствах.
5.	Матеріально-технічне забезпечення виробництва	Оптимізація партії закупок матеріальних ресурсів. Методи відбору постачальників та управління запасами.
6.	Забезпечення операційної діяльності виробничою потужністю	Обґрунтування виробничої програми виробничої потужністю. Проблеми завантаження потужностей та методи їх вирішення.
7.	Персонал і оплата праці	Забезпечення виробничої програми трудовими ресурсами. Застосування багатостатного обслуговування, суміщення професій, розширення зон обслуговування.
8.	Виробнича інфраструктура	Застосування прогресивних форм організації виробництва інструменту та ремонтних робіт на підприємствах в ринкових умовах.
9.	Витрати виробництва	Особливості калькулювання продукції на підприємствах в ринкових умовах.
10.	Фінансове планування і контроль на підприємстві	Прибутковість підприємства за умов досконалої конкуренції і монополії. Поточний і оперативне фінансове планування і їх значення у забезпеченні платоспроможності підприємства.
11.	Планування і контроль оновлення продукції	Економічне обґрунтування проектів оновлення продукції на підприємстві. Стратегія збуту та просування нової продукції на ринку.
12.	Організаційно-технічний розвиток	Напрямки інноваційного розвитку в Україні. Планування організаційно-технічного розвитку підприємства в ринкових умовах. Оцінка привабливості інноваційного проекту з точки зору інвестора.
13.	Бізнес-планування	Інформаційна база бізнес-планування в Україні: стан і тенденції розвитку.

VII. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНА

1. Процес планування та вибір рішень
2. Планування як функція управління підприємством
3. Планувальна функція як реагування на динамічні зміни зовнішнього середовища
4. Зміст планування у процесуальному аспекті
5. Формування системи планування на підприємстві
6. Методи планування
7. Основні підсистеми планування
8. Склад планів
9. Організація розроблення планів на підприємстві
10. Маркетингові дослідження, їхній зміст, цілі та види
11. Оцінювання попиту та прогнозування збуту. Переваги й недоліки основних методів прогнозування збуту
12. Аналіз потреб споживачів та аналіз конкурентів у процесі маркетингового дослідження
13. Планування структури збуту та встановлення норм збуту. Планування заходів стимулювання збуту
14. Співвідношення між корпоративною, конкурентною та маркетинговою стратегіями та їхня роль у досягненні цілей підприємства
15. Виробнича програма підприємства, її зміст і основні завдання
16. Планування обсягів виробництва продукції у вартісному вираженні
17. Оптимізація виробничої програми
18. Зміст і завдання оперативно-календарного планування
19. Ритмічність виробництва
20. Особливості оперативно-календарного планування на підприємствах одиничного, серійного, та масового типів виробництва
21. Зміст, завдання та послідовність розроблення плану матеріально-технічного забезпечення
22. Основні характеристики сучасних методів планування потреби в матеріальних ресурсах
23. Критерії вибору постачальників матеріальних ресурсів та планування їх поставок
24. Системи управління запасами
25. Виробнича потужність підприємства та чинники, що її визначають.
26. Методика розрахунку виробничої потужності
27. Визначення максимально можливого випуску продукції з наявної потужності
28. Система показників використання виробничої потужності
29. Зміст і порядок планування персоналу та оплати праці
30. Планування продуктивності праці
31. Планування чисельності персоналу
32. Планування оплати праці
33. Особливості функціонування та планування діяльності підрозділів виробничої інфраструктури
34. Планування діяльності інструментальних цехів
35. Планування діяльності ремонтного виробництва
36. Планування діяльності енергетичного господарства

37. Планування діяльності транспортного господарства
38. Мета, завдання та характеристика процесу планування собівартості продукції
39. Сучасні методи калькулювання продукції
40. Планування витрат виробничої собівартості
41. Планування зведеного кошторису витрат на виробництво
42. Планування витрат структурних підрозділів методом бюджетування
43. Сутність та значення фінансового планування на підприємстві
44. Послідовність процесу фінансового планування
45. Зміст і завдання фінансового плану
46. Фінансова стратегія підприємства
47. Поточне фінансове планування
48. Оперативне фінансове планування
49. Види та планування прибутку (на практичне)
50. Дослідження ринку перед розробленням та впровадженням нової (оновленої) продукції
51. Формування планів оновлення продукції, їхній склад і завдання .
52. Планові розрахунки ефективності оновлення продукції
53. Планування витрат на підготовку й освоєння виробництва нової продукції
54. Об'ємно-календарне планування підготовки виробництва нової продукції
55. Сіткові методи планування підготовки виробництва та освоєння нових виробів
56. Технічний та організаційний розвиток як складова інноваційних процесів і спосіб досягнення стратегічних цілей підприємства
57. Планування технічного та організаційного розвитку підприємства
58. Методи та показники ефективності організаційно-технічних заходів
59. Планування реалізації проектів організаційно-технічного розвитку підприємства
60. Оцінювання результатів реалізації плану організаційно-технічного розвитку підприємства
61. Призначення бізнес-плану, його склад і технологія розроблення
62. Оцінювання середовища для бізнесу та формування власної ринкової позиції
63. Планування виробництва продукції та його ресурсного забезпечення
64. Фінансові розрахунки в бізнес-плані
65. Планування соціальної діяльності підприємства
66. Особливості оплати праці в умовах ринкової економіки
67. Взаємозв'язок виробничих запасів з показниками ефективності виробництва
68. Зміст планування продажу
69. Види і методика розрахунку виробничої потужності підприємства та рівня її використання.
70. Стратегічне планування на підприємстві

VIII. ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Планування — це процес складання плану діяльності підприємства на майбутній — плановий період, та передбачення контролю за його виконанням, корегування його в зв'язку зі зміною економічних та політичних обставин як на підприємстві, так і поза його межами.

План — це кількісне відображення цілей та розробка шляхів їх досягнення, мотивована модель дій, створена на основі прогнозу економічного середовища і поставленої мети.

План підприємства — це завчасно розроблена система заходів, що передбачає зміст, взаємодію ресурсів, обсяги, методи послідовність і строки виконання робіт.

Об'єктом планування на підприємстві є його діяльність.

Предметом планування на підприємстві є його ресурси.

Директивне планування — це процес прийняття рішень, які мають обов'язковий характер (силу закону) для об'єктів планування. Директивні плани мають адресний характер і відзначаються надмірною деталізацією.

Індикативне планування є антиподом директивного, тому що індикативний план не має обов'язкового для виконавця характеру.

Періодичне планування — планування, що регулярно повторюється за періодами або на період (місячне, квартальне, річне).

Система планування і контролю — цілеорієнтована множина процесів планування і контролю, між якими існують специфічні зв'язки.

Система планів і звітів — цілеорієнтована множина планів і звітів, між якими існують специфічні зв'язки.

Ціль планування збуту — своєчасно запропонувати споживачам такі товари та послуги, які б відповідали як профілю підприємства так і потребам споживача.

Витрати на збут продукції — витрати на дослідження ринку, рекламу продукції та її продаж.

План збуту продукції — обсяг продукції і послуг, який визначається попитом у процесі дослідження ринку й буде реалізований у плановому періоді.

Валова продукція — це вартість усієї виробленої у конкретному періоді продукції, незалежно від ступеня її виготовлення.

Номенклатура продукції — це перелік найменувань виробів, послуг.

Асортимент — різновиди продукції кожного найменування, що відрізняються певними техніко-економічними показниками

Оптимальна виробнича програма — це програма, що відповідає структурі ресурсів підприємства і забезпечує найкращі результати його діяльності за прийнятим критерієм.

Товарна продукція — загальна вартість усіх видів готової продукції, робіт і послуг виробничого характеру, що буде підготовлена до реалізації.

Валова продукція — це вартість усієї виробленої в плановому періоді продукції, незалежно від ступеня її виготовлення.

Чиста продукція – це вартість, створена на підприємстві.

Календарне планування – це деталізація річної виробничої програми підприємства за строками запуску-випуску кожного виду продукції і за виконавцями.

Диспетчерське регулювання – це процес, який забезпечує оперативне регулювання процесу виробництва шляхом систематичного обліку та контролю за виконанням змінно-добових завдань, поточної підготовки виробництва, оперативного усунення недоліків і відхилень, що виникають.

Планове завдання – програма випуску продукції в плановому періоді для кожного цеху.

Система оперативного планування виробництва – це сукупність різних методик та технологій планової роботи, що характеризується ступенем централізації, об'єктом регулювання, складом календарно-планових показників, порядком обліку та руху продукції та оформленням облікової документації.

Ритмічність виробництва – виробництво у рівні проміжки часу однакового обсягу продукції на всіх стадіях виробничого процесу.

Матеріально-технічне забезпечення — це вид комерційної діяльності щодо забезпечення матеріально-технічними ресурсами процесу виробництва, здійснюваної, як правило, до початку виробництва.

Виробнича потужність підприємства – це максимально можливий випуск продукції необхідного асортименту і якості, або обсяг переробки сировини за одиницю часу при повному використанні виробничого обладнання і площ з урахуванням застосування сучасних технологій та удосконалення організації виробництва і праці.

Персонал підприємства – це сукупність постійних працівників, які мають професійну підготовку, практичний досвід і навички роботи.

Плановий фонд заробітної плати – це сума грошей для оплати усіх працюючих, зайнятих виконанням виробничого плану.

Продуктивність праці – кількість продукції (обсягу робіт), яку виконує працівник за одиницю часу (виробіток), або кількість часу, витраченого на виробництво одиниці продукції.

Виробнича інфраструктура підприємства – це сукупність підрозділів, які прямо не беруть участі в створенні профільної (основної) продукції.

Інструментальне господарство – це сукупність внутрішньовиробничих у підприємства, які займаються придбанням, проектуванням, виготовлення і ремонтом технологічної оснащення, її обліком, зберіганням.

Модернізація – це сукупність організаційно-технічних заходів із покращення основних параметрів і характеристик агрегатів.

Виробнича собівартість продукції – це витрати, в які включаються: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, загальновиробничі витрати.

Фінансове планування на підприємстві – це безперервний процес планування надходження і використання фінансових ресурсів, встановлення оптимального співвідношення у розподілі доходів підприємницької структури.

Фінансове планування – це визначення обсягу фінансових ресурсів, необхідних для виробничо-господарської діяльності підприємства, а також джерел їх надходження.

Інвестиційна діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

Касовий план – це план обороту готівки підприємства, необхідний для контролю за їх надходженням і витрачанням.

Життєвий цикл нововведень (нової техніки) – період часу від зародження нової ідеї, її практичного впровадження у нових виробках до морального старіння цих виробів і їхнього зняття з виробництва.

Науково-дослідні роботи зі створення продукції – комплекс досліджень, які проводяться з метою отримання обґрунтованих вихідних даних, пошуку принципів і шляхів створення нової чи модернізованої продукції.

Нова продукція (новий вид продукції) – виріб, що виготовляється вперше, а також модернізований виріб, що отримав нову якісну характеристику.

Мережне (сітьове) планування – одна з форм графічного відображення змісту робіт і тривалості виконання планів і довгострокових комплексів проектних, планових, організаційних та інших видів діяльності підприємства, яка забезпечує наступну оптимізацію розробленого графіка на основі економіко-математичних методів та комп'ютерної техніки.

Інновації – це процес впровадження, реалізації або використання новацій у діяльності організацій, підприємств.

Інноваційна діяльність – це комплекс дій, спрямованих на втілення результатів наукових досліджень у нових продуктах, технологіях, устаткуванні, організаційних рішеннях тощо.

План організаційно-технічного розвитку – це зведений на рівні підприємства перелік відібраних для реалізації проектів, спрямованих на досягнення стратегічних цілей підприємства, формування необхідних конкурентних переваг.

Бізнес-план – це техніко-економічне обґрунтування діяльності підприємства в ринкових умовах, програма його діяльності.

Презентація – доведення основних положень документу до потенційних інвесторів, зацікавлених сторін.

ІХ. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Використана література

1. Брустінов В. М. Планування діяльності підприємства : теорія та практика. навч. посіб. / В. М. Брустінов, Н. І. Колишкіна. Мелітополь: ТОВ "Видавничий будинок ММД", 2008. 248с.
2. Бурик А. Ф. Планування діяльності підприємства : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 260 с.
3. Бурик А. Ф., Світовий О. М., Мачущенко О. Г. Планування діяльності підприємства: практикум : навч. посіб. Умань : Сочінський, 2012. 212 с.
4. Дацій О. І. Планування і контроль діяльності підприємства: навч. посіб. Гуманітарний ун-т "Запорізький ін-т держ. та муніципального управління" Запоріжжя: ГУ "ЗІДМУ", 2005. 206 с.
5. Іванова В. В. Планування діяльності підприємства. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 472 с.
6. Іванов В. Б. Потенціал підприємства. навч. посіб. / В. Б. Іванов, О. М. Кохась, С. М. Хмелевський. Київ: Кондор, 2009. 300с.
7. Княжеченко В. В. Конспект лекцій з курсу Планування діяльності підприємства. Харків, ХНАМГ, 2007. 256с.
8. Козловський В. О. Бізнес-планування: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / В. О. Козловський, О. Й. Лесько / Вінницький національний технічний ун-т. Вінниця : Універсум-Вінниця, 2008. 241с.
9. Кривов'язюк І. В. Підприємство в умовах ринку. Київ: Кондор, 2009. 840 с.
10. Михайленко О. Ф. Планування та контроль на підприємстві : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2014. 464 с.
11. Планування діяльності підприємства : навч. посіб. / За заг. ред. В. Є. Москалюка. Київ: КНЕУ, 2005. 384 с.
12. Семенов Г. А. Фінансове планування і управління на підприємствах : навч. посібник / Г. А. Семенов, В. З. Бугай, А. Г. Семенов, А. В. Бугай. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 432 с.
13. Строченко Н. Планування і контроль на підприємстві : навч. посіб. для студентів екон. напряму підгот. Суми : Сум. нац. аграр. ун-т, 2015. 271 с.
14. Планування діяльності підприємства. / За ред. О. М. Свінцицької навч. посібник Київ : Кондор, 2009. 272с.
15. Планування діяльності підприємства : [Навч. посібник] / за заг. ред. В. Є. Москалюка. – К. : КНЕУ, 2005. – 384 с.
16. Планування діяльності підприємств [Навч. посібник] / Г. М. Тарасюк – К. : Кондор, 2009 – 300с.
17. Покропивний С. Ф. Бізнес-план : технологія розробки та обґрунтування [Навч. посібник] / С. Ф. Покропивний , С. М. Соболь , Г. О. Швиданенко – К. : КНЕУ, 1998. – 208 с.

Рекомендована література для здобувачів освіти

Основна література

1. Бурик А. Ф. Планування діяльності підприємства : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 260 с.
2. Бурик А. Ф., Світовий О. М., Мачущенко О. Г. Планування діяльності підприємства: практикум : навч. посіб. Умань : Сочінський, 2012. 212 с.
3. Михайленко О. Ф. Планування та контроль на підприємстві : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2014. 464 с.
4. Планування діяльності підприємства : навч. посіб. / За заг. ред. В. Є. Москалюка. Київ: КНЕУ, 2005. 384 с.
5. Семенов Г. А. Фінансове плануванні і управління на підприємствах : навч посібник / Г. А. Семенов, В. З. Бугай, А. Г. Семенов, А. В. Бугай. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 432 с.
6. Строченко Н. Планування і контроль на підприємстві : навч. посіб. для студентів екон. напряму підгот. Суми : Сум. нац. аграр. ун-т, 2015. 271 с.

Додаткова література

7. Інтернет-портал для управлінців. URL: www.management.com.ua/
8. Огляд Worksection за 1 хвилину. Планування і контроль проектів онлайн. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=iBcdqg9aRcs>
9. Онлайн торгівля: 600 тисяч можливостей для Вашого бізнесу! URL: <http://omsk.tpprf.ru/ru/video/381084/>
10. План закупівель: формула розрахунку + приклад. URL: http://s-tigers.com.ua/2012/12/21/plan_zakupok_formula/
11. Планирование года. Планы на год. Цели на 2020. Подводим итоги года 2019. Как планировать новый год. URL: https://www.youtube.com/watch?v=pi5hk_LOiAQ
12. Планування в XMIND. Як скласти план стоденки. Як планувати в інтелект картах (MIND MAPS). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=cK8s3Yatc3s>
13. Планування і контроль проектів онлайн. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=iBcdqg9aRcs>
14. Планування та контроль якості мереж мобільного зв'язку з Василем Пантовим. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=CP1USsUsVwA>
15. Поради щодо написання, аналізу та коригування планів продажів. URL: http://s-tigers.com.ua/2013/04/28/sovety_plan_prodaz/
16. Результат контролю поставок: приклад впровадження. URL: http://s-tigers.com.ua/2017/01/15/rezultat_kontrol_postavok/
17. Семінар "Як розрахувати рентабельність магазину і працювати з залишками". URL: <https://www.youtube.com/watch?v=w2P-R88b9zw>
18. Система Флайледі. Як почати. Планування в щоденнику, в телефоні
Організація системи збирання будинку. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=yJQJbo-YHJQ>
19. Складання плану продажів. Алгоритм. Відео. URL: http://s-tigers.com.ua/2013/11/12/sostavlenie_plana_prodaz/
20. Яку модель прогнозування продажів вибрати? URL: http://s-tigers.com.ua/2014/02/04/vybor_modeli_prognozirovania_prodaz/
21. 10 найкращих програм для планування роздрібною торгівлі у 2023 році
URL: <https://gmdhsoftware.com/ua/retail-planning-software/>

Навчально-методичне видання

Бортнік Світлана Миколаївна

Планування і контроль на підприємстві

Друкується в авторській редакції